

165. Sunnuntaina 5 päivänä joulukuuta 1993

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvain muuttamisesta ja työttömyysturvain väliaikaisesta muuttamisesta, laiksi lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1994 sekä laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 ja 18 §:n muuttamisesta 4914

Hallituksen esitys n:o 237
Lakialoite n:o 53
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 48

2) Ehdotus laiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain sekä eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta sekä yrittäjiltä perittäväs- tä vakuutusmaksusta vuonna 1994 4916

Hallituksen esitys n:o 296
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 52

3) Ehdotus laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta .....

Hallituksen esitys n:o 240
Työasiainvaltiokunnan mietintö n:o 13

4) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain 8 §:n säännöksiin vuonna 1994 4916

S. Hallituksen esitys n:o 158
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 24

5) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta 4917

Hallituksen esitys n:o 168
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 50

6) Ehdotukset laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta .....

Hallituksen esitys n:o 224
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

7) Ehdotus laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1994 rahoitusta koskevista järjestelyistä 4918

Hallituksen esitys n:o 151
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

8) Ehdotus laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä .....

Hallituksen esitys n:o 272
Maa- ja metsätaloustieteiden valtiokunnan mietintö n:o 28

- Ensimmäinen käsittely:
- 9) Ehdotus arvonlisäverolaiksi 4918
- Hallituksen esitys n:o 88
Toivomusaloitteet n:ot 21, 22, 37, 43 ja 44
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69
- 10) Ehdotus laiksi tulliverolain muuttamisesta 4973
- Hallituksen esitys n:o 113
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70
- 11) Ehdotus laiksi polttoaineverosta annetun lain liitteenä olevan verotaulukon muuttamisesta ..... ”
- Hallituksen esitys n:o 146
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71
- 12) Ehdotus laiksi arvonlisäveron palautusten takaisinperinnästä kunnilta 4974
- Hallituksen esitys n:o 244
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72
- Pöydällepanoa varten esitellään:
- 13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 73 hallituksen esityksen johdosta vuoden 1994 veroasteikkolaiksi (HE 131) ..... ”
- 14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 74 hallituksen esityksen johdosta laiksi tuloverolain muuttamisesta (HE 195) ..... ”
- 15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 75 hallituksen esityksen johdosta vuonna 1994 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskevaksi lainsäädännöksi (HE 234) ..... ”
- 16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76 hallituksen esityksen johdosta maataloustuotteiden tuontisuoja ja hinnanerokorvauksia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 271) ..... ”

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

S. Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alho, Biaudet, Hautala, Hiltunen, Jansson, Jurva, Kauppinen, Kekkonen, Laukkanen V., Laurila, Puhakka, Ranta, Rehn E., Suhonen, Toivonen, Uosukainen, Vistbacka ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kekkonen, Suhonen, Uosukainen ja Alho.

Ilmoitukset:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hiltunen, Jansson, V. Laukkanen, Polvi, Uosukainen ja Vistbacka sekä tämän kuun 12 päivään virkatehtävien vuoksi ed. O. Rehn.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi työttömyysturvalain muuttamisesta ja työttömyysturvalain väliaikaisesta muuttamisesta, laiksi lomautuksen johdosta maksettavasta ylimääräisestä työttömyysvakuutusmaksusta vuonna 1994 sekä laiksi työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 ja 18 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 237

Lakialoite n:o 53

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 48

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 48. Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Muttilaisen kannattamana ehdottanut, että kolmannen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin lakialoitteeseen n:o 53 sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Stenius-Kaukonen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 76 ei-ääntä; poissa 18. (Ään. 1)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen 2 ja 16 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §

Keskustelu:

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä hyväksyttäisiin seuraavassa muodossa:

”Sen estämättä, mitä muualla laissa säädetään, työnantaja on velvollinen maksamaan ylimääräisen työttömyysvakuutusmaksun alkavista kokoaikaisista lomautuksista yhden kerran lomauttamaansa työntekijää kohden. Maksuvollisuutta ei kuitenkaan ole siltä osin kuin lomautettuja työntekijöitä on kymmenen tai sitä vähemmän.

Ylimääräistä maksua on maksettava enintään sen henkilömäärän mukaan, joka työnantajalla arvioidaan olevan palveluksessaan keskimäärin vuoden aikana. Keskimääräinen palveluksessa olevien henkilöiden lukumäärä saadaan jakamalla työnantajan tapaturmavakuutuslain (608/48) mukaisen vakuutusmaksun perusteena oleva palkkasumma kaikkien palkansaajien keskimääräisillä. Valtion virastojen ja laitosten osalta edellä mainittuna palkkasummana käytetään vuonna 1993 maksettuja palkkoja.”

Ed. R o s s i : Herra puhemies! Kannatan ed. Saarion ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Saario ed. Rossin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Saarion ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 83 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 29. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

2—4 § hyväksytään keskustelutta.

5 §

Keskustelu:

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Täällä on jaettu nimissäni ehdotus 5 §:n muuttamiseksi, mutta koska se on analoginen tietysti 1 §:n muutoksen kanssa, joka ei nyt onnistunut, niin minusta on turha äänestytää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Pykälä hyväksytään.

6—8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän kolmannen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

17 §

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että pykälän 1 momentin 1 kohta poistetaan ja 5 kohta hyväksytään seuraavassa muodossa: ”joka tekee toistuvasti lyhytkestoista kokoaikatyötä samalle työnantajalle ilman, että on kyseessä jatkuva työsuhde”.

Ed. M u t t i l a i n e n : Herra puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Muttilaisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

18 §

Keskustelu:

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ehdotan, että 1 momentti hyväksytään seuraavassa muodossa: ”Soviteltua työttömyyspäivärahaa maksetaan siten, että päiväraha ja 75 prosenttia saadun tulon siitä osasta, joka ylittää 750 markkaa, voivat kuukaudessa tai neljän peräkkäisen kalenteriviikon aikana (tarkastelujakso) yhteensä nousta määrään, joka päivärähana muutoin olisi voitu maksaa.”

Ed. M u t t i l a i n e n : Herra puhemies! Kantanan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Muttilaisen kannattamana ehdotanut, että pykälä hyväksyttäisiin hänen edellä esittämässään muodossa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Stenius-Kaukosen ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 22. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

19 §, 5 luvun otsikko ja 23 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelulta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelulta hallituksen esitykseen sisältyvän neljännen lakiehdotuksen 15 ja 18 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain sekä eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain mukaisen vakuutusmaksun tilapäisestä alentamisesta sekä yrittäjiltä perittävistä vakuutusmaksusta vuonna 1994

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 296

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 52. Eilen pidetyssä neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelulta 1—7 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi työvoimapolittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 240

Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 13. Eilen pidetyssä neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelulta 17, 24, 28—30 ja 32 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi eräistä poikkeuksista kuntien valtionosuuslain 8 §:n säännöksiin vuonna 1994

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 158

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 24

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 24. Eilen pidetyssä neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 168
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö n:o 50

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö n:o 50. Eilen pidetyssä neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

34 ja 38 § hyväksytään keskustelutta.

45 a §

Keskustelu:

Ed. S k i n n a r i : Herra puhemies! Ehdotan, että mm. kunnallisten henkilöstöjärjestöjen esitysten mukaisesti hallituksen esitys puolitettaisiin niin, että valtionosuudesta vähennettäisiin asukasta kohti 149 markkaa ja 2 kohdan jakosumma olisi 1 122,5 miljoonaa.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Skinnarin tekemää ehdotusta, joka on kunnille huomattavasti edullisempi ja oikeudenmukaisempi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Skinnari ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Skinnarin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 21. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

46 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 224
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 26. Eilen pidetyssä neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

6, 8, 16 a, 21, 24, 39 ja 40 a § hyväksytään keskustelutta.

49 §

Keskustelu:

Ed. H a c k l i n : Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 49 § saisi sen muodon, kuin sillä on mietintöön liitettyssä vastalauseessa.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Hacklinin ehdotusta, mikä tarkoittaa sitä, että valtionosuuksien loppuerät tulisi maksaa vuonna 1994.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Hacklin ed. Astalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Hacklinin ehdotus ”ei”.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 20. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

toisen lakiehdotuksen 83 ja 83 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 31 d §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 3, 4, 4 a ja 5 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 5 ja 5 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen 2, 4, 5, 5 a, 8 ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

seitsemännen lakiehdotuksen 4 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi eräistä opetus- ja kulttuuritoimen vuoden 1994 rahoitusta koskevista järjestelyistä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 151

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27. Eilen pidetyssä neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelmästä

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 272

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 28

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 28. Eilen pidetyssä neljännessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Yleiskeskustelussa on ed. Iivari ed. Lahikaisen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Iivarin ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 112 jaa- ja 67 ei-ääntä; poissa 19. (Ään. 7)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—14 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Kekkonen merkitään läsnä olevaksi.

9) Ehdotus arvonlisäverolaiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 88

Toivomusaloitteet n:ot 21, 22, 37, 43 ja 44

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 69.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10)—12) asiasta.

Keskustelu:

Ed. L a h t i - N u u t t i l a : Arvoisa puheimes! Epäluottamus maan hallitusta kohtaan kasvaa edelleen päivä päivältä ja saman tien esimerkiksi jopa koko eduskuntaa kohtaan. Meillä ei ole todellisuutta vastaavaa kuvaa Suomesta ja suomalaisista. Esko Ahon hallituksen johdolla

politiikka elää vale-elämää. Kansalaiset eivät pian kiinnity enää mihinkään.

Tässä taitekohdassa tarvitsemme kansallisen itsetutkiskelun hetken. Epävarmuudessa ei enää pitäisi lähteä lisäämään epävarmuutta. Nyt jos koskaan meidän pitäisi kyetä yhteistoimintaan, joka tavoittaa kansalaisajattelun syvän pohjavirran. Tämä tiivis pika-arviointi on välttämätön ryhdyttyämme nyt käsittelemään suhdannepoliittisesti väärin ajoittuvaa arvonlisäverotusta. Se tuo mukanaan kansalaisille entisten vaikeuksien lisäksi vielä uusia vaikeuksia, lisää hintojen nousua, lisää työttömyyttä, lisää byrokratiaa. Viennin kilpailukykykään ei tällaisia seurauksia kaipaa.

Pitkässä ja monivaiheisessa valtiovarainvaliokunnan verojaoston käsittelyssä hallituksen esitys on kokenut vähäisiä parannuksia, hilautunut hiljakeen hehkeämmäksi. Näin mm. siten, että kuvataiteen tuotteen, joka on kuvataiteen tekijän omistuksessa, ensimyyntiä ei arvonlisävero koski. Lain mittasuhteisiin nähden muutkin parannukset ovat pieniä, mutta toki tervetulleita, myös siirtymäaikoina ja esimerkiksi 9 prosentin verokannalla.

Arvoisa puhemies! Hallitus on onnistunut jo aiemmin monin tavoin nostamaan asumiskustannuksia. Ne nousevat edelleen arvonlisäveron seurauksena sekä asuntorakentamisen että kiinteistöhallintapalvelujen hintojen nousun vuoksi. Kun vielä vesi- ja jätemaksuille ollaan säätämässä 22 prosentin arvonlisävero, asumiskustannusten nousu muodostuu todella kohtuuttomaksi.

Mietintöön sisältyvät lukuisat lausumaehdotukset ja muissa muodoissa esitetty lain arvostelu kertovat myös hallituspuolueiden edustajien perustellusta huolesta arvonlisäverolain seurauksista. Muutoksiakin ehdotetaan jo valmisteltaviksi, koska nähdään veron kohtuuttomat vaikutukset erityisesti työvaltaisille palvelualoille.

Arvoisa puhemies! Suomen siirtäminen arvonlisäverotukseen ei ole kiireellinen tehtävä. Voimaantuloajaksi sopii paremmin 1.6.1995 kuin 1.6.1994. Yleiseksi verokannaksi sopii paremmin 21 prosenttia kuin 22 prosenttia, ja hallituksen esittämää alempia verokantoja on välttämätöntä ottaa käyttöön monien välttämättömyyshyödykkeiden ja välttämättömyyspalveluiden osalta.

Mietintöön liitetty III vastalause, sosialidemokraattien vastalause, jonka ed. Backman vielä täällä tarkemmin esittelee, tarjoaa eduskunnalle tien alun ulos kriisistä, jonka Esko Ahon hallitus on saanut aikaan. Se olisi nyt yksi keskeinen selviytymiskeino, joka on rohkeasti otettava käyttöön.

Ed. A I a - N i s s i l ä : Arvoisa puhemies! Arvonlisäverouudistus on jo kolmas merkittävä verouudistus Ahon hallituksen toimesta ja aikana. Haluan ihan lyhyesti valmistunutta mietintöä saatella, joka on syntynyt yli 300 asiantuntijan kuulemisen jälkeen.

Hallitushan toteuttaa hallitusohjelman vaativaa veropoliittista osaa mielestäni hyvin määrätietoisesti nykyisessä vaikeassa taloudellisessa ja valtiontaloudellisessa tilanteessa. Jatkossa varmasti onkin syytä edetä rauhallisemmin veropoliitikassa. Liikevaihtoverotuksen monivaiheinen uudistaminen ei kuitenkaan vielä tällä arvonlisäverouudistuksella tule valmiiksi. Jos Suomi menee Euroopan unionin jäseneksi (Ed. Laakso: Ei mene!), on arvonlisäverouudistusta vielä merkittävästi muutettava. Seuraava suuri verouudistuksen tehtävä mielestäni kuitenkin liittyy työn verottamisen ongelmaan, joka täytyy nostaa verotuksen suureksi uudistamisen projektiksi. Samalla täytyy todeta, että jatkossa verotusta uudistettaessa ongelmana on jatkuva velkarajoite, joka on toinen verotuksemme pääongelma.

On tärkeää huomata, että arvonlisäverouudistukseen siirtyminen ei ole suhdannepoliittikan keino, vaan se on nimenomaan rakenteellinen uudistus, jonka tarkoituksena on poistaa tuotantopanosten piilevä verorasitus, parantaa verotuksen neutraliteettia sekä laajentaa verotuksen kohtaanto periaatteessa kaikkeen kulutukseen. (Ed. Laine: Ja kansa maksaa!) Arvonlisävero tuo merkittävästi etua kaupalle ja teollisuudelle. Uudistus vahvistaa väistämättömällä tavalla vaihtotasettamme, ja se parantaa myöskin valtiontalouden tasapainoa tulevina vuosina. (Ed. Laine: Ja taas kansa maksaa!)

Tärkeää on myös todeta, että arvonlisäverouudistukseen siirtyminen sittenkin myös vahvistaa työllisyyttä. Valtiovarainministeriön Kessumalli osoitti ennen valtiovarainvaliokunnan tekemiä pehmennyksiä, että ensimmäisenä vuonna työllisyysvaikutus olisi ollut miinusmerkkinen noin 3 000 työpaikkaa, mutta myöhempinä vuosina vaikutukset olisivat myönteiset. Valtiovarainvaliokunnan tekemien järkevien pehennysten jälkeen voi työllisyysvaikutus kokonaisudessaan olla alusta alkaenkin myönteinen. Nyt tämä uudistus olisi syytä ajaa Kessu-mallilla ja katsoa, miten se käyttäytyy näiden uudistusten jälkeen. Sinällään Kessu-mallihan ei ole aina osunut oikeaan, kuten tiedämme. (Eduskunnasta: Kessu-mallilla tehty koko esitys!)

Totean vielä lyhyesti, että valtiovarainvaliokunnan päätösten niin kuin lainkin myönteiset

vaikutukset tulevat yleensä voimaan tietyllä viiveellä. Arvonlisäveron voimaantulo sittenkin 1.6. on siinä mielessä järkevää, että myönteiset vaikutukset tulevat sitä myöhemmin, mitä myöhemmäksi lain voimaantulo siirtyisi. Asiantuntijakuulemisessa, kun viime vaiheessa kuultiin talouspoliittisia vaikutuksia, yhtä asiantuntijaa lukuun ottamatta, mikäli oikein tulkitsin, he olivat arvonlisäverouudistuksen voimaantulon kannalla 1.6.94. (Ed. Gustafsson: Pääosa asiantuntijoista on toista mieltä!)

Lisärasituksia ja ongelmia arvonlisäverotus tuo sellaisille työvaltaisille aloille, joissa asiakkaina ovat ei-verovelvolliset tahot, siis lähinnä kuluttajat ja myös verotuksen ulkopuolelle jäävä maatalous sekä rahoitus- ja vakuutus toiminta. Esimerkkeinä on mainittu useissa yhteyksissä parturit, kampaajat ja erilaiset urakointipalvelut. Niille arvonlisäverouudistuksen kustannusvaikutus nousee noin 20 prosenttiin hintapaineena. (Ed. Laine: Eikä työllisyys varmaan lisääny!) Valtiovarainvaliokunta onkin mietinnössään edellyttänyt, että hallitus tarkoin seuraa arvonlisäveron vaikutuksia näillä aloilla ja ryhtyy tilanteen vaatiessa sekä yleisen talouspolitiikan keinoin tai sitten arvonlisäverouudistuksen sisäisten muutosten kautta tarvittaviin pehmentäviin toimenpiteisiin. (Ed. Gustafsson: Näinkö hallitus tukee pienyrittäjiä, parturi-kampaamoja?) — Suomen Yrittäjien Keskusliitto mm. on ollut arvonlisäverouudistuksen kannalla. Se kannattaa todeta.

Verojaostossa on muutettu hallituksen esitystä paitsi veroteknisin perustein, myös tavoitteena helpottaa arvonlisäveron voimaantuloa. Mielestäni joukkoliikenteen verokannan alentaminen 9 prosenttiin ja myös majoituksen pitäminen vielä verotuksen ulkopuolella kaksi vuotta vuoden 95 loppuun saakka ovat olleet hyvin perusteltuja. Myös tehtyjä verokannan alennuksia ylimenokauden ajaksi esimerkiksi liikuntapaikkojen ja eräiden kulttuuritoimintojen osalta voi pitää hyvin perusteltuina.

Tässä yhteydessä on syytä todeta myös hallituksessa tehdyt pehmentävät ratkaisut nimenomaan kuntien osalta ja myös asuntorakentamisen osalta, jota pehmenetään suoralla tuella asuntorakentamiseen. (Ed. Lahti-Nuutila: Entäs vuokratalot?) Arvonlisävero yhdessä kiinteistöveron kanssa tuo kieltämättä kuitenkin asumiseen jatkossa lisärasitusta. (Ed. Gustafsson: Onko se oikein?) Se on ilman muuta ongelma. Tässä suhteessa esimerkki käyttöveden verottamista tulee selvittää, kuten valiokunta on mm.

edellyttänyt. (Ed. Apukka: Mutta verotetaan silti, vaikka selvitetään!)

Nyt verotuksen ulkopuolelle jääville alueille, maataloudelle ja rahoitustoiminnalle, myös arvonlisäverouudistuksen voimaantulo merkitsee lisärasituksia. Metsänomistajien osalta tosin on lakiin tullut sinänsä hyvä mahdollisuus hakeutua arvonlisäverotuksen piiriin. Metsänomistajilla on kevennetty ilmoitusvelvollisuus, jota, kuten valiokunta edellyttää, pitää edelleen selvittää mahdollisesti vuosi-ilmoitusmenettelyyn siirtymisen, kuten Ruotsissa on tehty. Seuraavassa uudistusvaiheessa on mahdollisesti myös maatalouden mukaantulo kevennetyllä menettelyllä, jos niin päätetään. Siinä vaiheessa alkutuotevähennysjärjestelmän uudistaminen järkevällä tavalla on erityisen suuri kysymys.

Arvonlisäverolakiin lisättiin valiokunnassa myös ennakkotietomahdollisuus keskusverolautakunnalta. Tämä on tärkeä lisäys, koska ennakkotietoa tarvitaan jo ennen lain voimaantuloa. Onkin syytä korostaa jatkossa uudistuksen joustavaa sisäänajoa, koska kyseessä on, niin kuin tiedämme, itseverotus.

Mielestäni valiokunnassa on aika laaja näkemys ollut arvonlisäverotuksen voimaantulosta. Myös SDP ja oppositio ovat periaatteessa tällaisen verojärjestelmän rakenteellisen uudistamisen kannalla. Vastalauseessa kuitenkin verotuksen uudistamista lykättäisiin eteenpäin. Myönteiset vaikutukset sitä kautta myös tietysti siirtyisivät. Myös verokannan alentaminen SDP:n vastalauseessa ja eräät muut muutokset merkitsevät käytännössä velkarahan ottamista, koska 1 prosenttisyksikkö tarkoittaa lähes 2 miljardia markkaa verotulojen menetystä, joten vastalause on rakennettu velanoton lisäämiselle tässä suhteessa. (Ed. Halonen: Hallitus on rakentanut politiikkansa velan varaan!)

Herra puhemies! Totean arvonlisäverouudistuksen olevan rakenteellinen verotuksen uudistaminen, johon kieltämättä voimaantulovaiheessa liittyy ongelmia ja lisärasituksia. Kokonaisuutena se on kuitenkin Suomen taloutta selvästi vaikuttava ja Suomen uutta nousua rakentava verouudistus.

Ed. Suhonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Ala-Nissilä kertoi puheenvuorossaan niistä muutoksista, mitä lakiesityksen antamisen jälkeen on tähän lakiin tulossa,

niin en kyllä ymmärrä, minkä vuoksi jotkut golfkentät ovat saaneet erityiskohtelun mutta kampaajat eivät. Mikä järki tässä on? Johtuuko se siitä, että asioista päättämässä on ollut — yritän olla hyvin siisti — sellaisia herroja, joilla ei tukka kasva? Joka tapauksessa minä en ymmärrä tämmöistä tietyn ryhmän syrjintää. Lähes kaikki muut, jotka ovat olleet ongelmaryhmiä, ovat saaneet tietyllä tavalla helpotuksia mutta eivät parurit ja kampaajat. Ed. Ala-Nissilä voisi kyllä hieman tarkemmin selostaa, mistä tämä johtuu, ja mistä johtuu se, että liikuntapaikat ovat tämän talon erityisessä suojeluksessa. Jos ihminen ei osaa liikkua ilman, että hänelle täytyy osoittaa, että liiku tuossa, mene tuonne, niin se on ihmisen oma vika. Minun mielestäni tätä ei tarvitse yhteiskunnan tukea.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Ala-Nissilä ei vaikuttanut kovin innostuneelta, kun hän esitteli omalta puoleltaan arvonlisäveropakettia. Hän totesi mm., että tämä on kolmas merkittävä Ahon hallituksen uudistus, ja totesi, että on määrätietoisesti edetty verotuksen alalla. Niin onkin. Kiinteistöverolla toteutettiin tavallisille omakotiasujille melkoinen lisärasitus, toteutettiin pääomaverouudistus, joka on Euroopan halvin, helpotettiin pääomatulojen verotusta melko lailla. Nyt toteutetaan Euroopan kallein arvonlisäverouudistus, joka tietää taas tulonsiirtoa kuluttajilta teollisuudelle, erityisesti vientiteollisuudelle. Täytyy sanoa, että varjeltakoon meitä siitä neljännessä verouudistuksesta, mitä ed. Ala-Nissilä lupaili Ahon hallitukselta, eli työn verottamisen uudistuksesta. Jos se on yhtä määrätietoista ja linjakasta kuin tähän asti on ollut verotuksen uudistaminen, tiedämme, ettei siellä ainakaan työntekijöille mitään helpotuksia ole tulossa.

Vielä ed. Ala-Nissilä totesi, että arvonlisävero ei ole mikään suhdannepoliittinen verotuksen muutos, vaan sanoi tätä vain rakenteelliseksi. Siinä mielessä onkin ihmeellistä, että Ahon hallitus ei ymmärrä lainkaan, että parhaita suhdannepoliittikan keinoja on juuri käyttää verotusta sillä tavalla, että voitaisiin suhdanteisiin vaikuttaa. Tätäkään verouudistusta ei missään tapauksessa pitäisi toteuttaa tässä suhdannetilanteessa.

Edelleen ed. Ala-Nissilä totesi, että tästä on etua kaupalle ja teollisuudelle, mutta ei todennut sitä, että tästä on kuluttajille kaikkea muuta kuin etua. Eikä hän oikein jaksanut muistaa sitä, että hallituskin lupaa, että tämä lisää työttömyyttä, mikä on tosiasia.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä melko kehuvaan sävyyn aloitti puheensa mm. kertomalla, että yli 300:aa asiantuntijaa on jaostossa kuunneltu. Nämä samat asiantuntijat ovat likipitään kaikki lähestyneet meitä muitakin kirjein, puhelinoiton ja muunlaisin yhteydenotoin.

Sopii kysyä, onko verojaoston enemmistö kuunnellut näitä asiantuntijoita. Vastaan siihen, että ei ole. Kysyn, ettekö te ymmärrä edes hävetä, kun tuollaisen määrän ihmisiä vaivaatte tänne ikään kuin pilkattavaksi kautta maan ja teette sitten juuri päinvastoin kuin he esittävät. Opposition edustajia verojaostossa olisitte voineet käyttää todellisina asiantuntijoina, ilman että heidänkään puheitaan olisi ollut pakko lopulta ottaa todesta.

Ed. Apukka mainitsi pelättävästä tulossa olevasta neljännessä verouudistuksesta. Kun ed. Ala-Nissilä siitä myös mainitsi, niin minä ainakin totean, että lämpimästi toivon, että neljättä verouudistusta ei tähän maahan enää tältä hallitukselta tulisi. Sitä me emme taitaisi kestää.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minäkin totean, että ed. Ala-Nissilän puheenvuoro oli tosi ponneton, ja kyllähän sen ymmärtää, että tätä esitystä on hyvin vaikea täällä puolustaa. Mutta kun tehtäväksi on annettu hallituksen puolustaminen, niin sitä täytyy tehdä vaikka hampaat irvessä.

Arvoisa puhemies! Kyllähän kummallista on myöskin se, että valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ei ole vaivautunut esittelemään arvonlisäverouudistuspakettia eduskunnalle. Kyllä kai tämä eduskunnan historiassa on aika kummallista, että tällaisesta asiasta on kysymys ja valiokunnan puheenjohtaja ei esittele edes esitystä täällä. Aika tavattomia aikoja eletään.

Edelleen totean, että mitä ed. Ala-Nissilä sanoi ja mitä hän jätti sanomatta, niin kyllä myös sanomatta jättämisellä on merkityksensä. Kyllä tässä tilanteessa esimerkiksi se, että hän ei tietenkään halunnutkaan millään tavoin kuntien asemaa nostaa esille, oli aivan ymmärrettävää, koska tällä entisestään vaikeutetaan kuntien asemaa. Eihän tietenkään siitä ole hyvä puhua, kun tiedämme, minkälaiset leikkaukset täällä juuri äsken on nappia painamalla kunnille taas osoitettu.

Ed. Uosukainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola edellä ihmetteli hallituksen veropoliittisia linjauksia verokantojen suhteen. Siihen ei voi mitään muuta kuin yhtyä, sillä sellaisia esimerkkejä löytyy, että esimerkiksi veden arvonlisävero on tuplasti se mikä pornoleffojen. Vielä eilen hallituspuolueiden kansanedustajat verojaostossa tekivät sellaisen päätöksen, että muutettiin verokantaluokitteluja ja alennettiin mannekiinien välitystoiminnan ja hiihtohissien verotusta.

Ed. T. Roos edellä otti esille, että asiantuntijoita on hirveä määrä hyppyytetty siellä, mutta eri asia on, onko niitä kuultu. Itse en ole huomannut, että olisimme kuunnelleet mannekiineja ainaakaan verojaostossa, mutta ehkä niitä on kuultu jossakin muualla. Ainakin vaikutusta tällä asialla näyttää olleen.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kysymyksessä on eurovero. Suomen EU-jäsenyyden kannattajat ovat nyt tuoneet eduskunnan päätettäväksi tällaisen lakiesityksen, jolla Suomi joutuu alistumaan siihen kuriin, jolla EU-maita verotetaan. Arvonlisävero on nimenomaan säädetty sitä varten, että eurokuri, jonka perusteella lama on jo Suomeen tuotu, saadaan ylläpidetyksi tulevaisuudessa panemalla yrittäjät ja sellaiset ihmiset, jotka tähän asti ovat tuottaneet itse oman toimeentulonsa, raa'alle verolle. Eivät he pysty panemaan tällaista veroa hintoihin. Tässä tulevat EU-vaikutukset Suomeen mitä puhtaimmalla tavalla.

Mitä ed. Ukkolan ihmettelyyn tulee, haluaisin huomauttaa, kun hän ei ymmärrä, miksi liikuntapaikkoja vapautetaan osittain verosta. Ed. Ukkola, jos vähän katsotte listaa, millaisia vapautetaan verosta: mutkamäet eli slalomäet, tenniskentät, squash-hallit, golfkentät ja muut tällaiset juppilajit, pääomavaltaiset urheilulajit ollaan nyt vapauttamassa osittain arvonlisäverosta. Kyllä te ymmärrätte, minkä takia nämä lajit ja nämä urheilupaikat vapautetaan osittain verosta, kun mietitte, millaisesta pääomavaltaisesta urheilusta silloin on kysymys ja kuka sitä harjoittaa.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen arvonlisäveroesitys on mielestäni siivoton. Siivoton on myös menettelytapa, millä sitä viedään läpi. Vielä perjantaina hallitusryhmille ei ollut tarkkaan selvää, millaista esitystä ne itse haluavat. Valiokunnan mietintö on tehty lauantaina, jolloin opposition kansanedustajilla ei ole ollut mahdollisuutta hankkia

virkekoneistolta tietoja muuta kuin niiltä hallituksen luottovirkkamiehiltä, jotka hallitus on erikseen kommentanut töihin.

Hallituksen johdonmukainen menettely näyttää olevan se, että mitä isommasta asiasta on kysymys, sitä hankalampaan aikaan siitä teetetään päätös eduskunnassa, niin että edustajien olisi mahdollisimman vaikeaa syventyä siihen, mistä oikeastaan päätetään.

Markan ecukytkenästä päätettiin yön pikkutunneilla, pankkitukea yritettiin viime tammi-kuussa ajaa läpi silloin, kun eduskunnalle oli luvattu talviloma. Veikkaan, että tätä menoa, mikäli tämä hallitus esittää EY-jäsenyyden hyväksymistä, siitä tullaan päättämään pääsiäisenä, jouluna tai juhannuksena.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä uudistus on teknisesti oikea, niin kuin muun muassa ed. Ala-Nissilä totesi, mutta tunnettu tosiasia on se, että uudistuksen ajoituksesta on nimenomaan keskustan eduskuntaryhmässä ollut monenlaisia ajatuksia. Olemme epäilleet, onko se suhdannepoliittisesti oikea. Itse olen kuulunut epäilijöihin ja epäilen asiaa edelleenkin. Kuitenkin hallitusyhteistyön nimessä toisen suuren hallituspuolueen katsannossa asia on nähty niin, että uudistus pitää nyt kesällä saattaa voimaan, ja tähän on näin päädytty.

Joka tapauksessa on selvää, että verouudistusta tulee jatkaa, ja minusta siinä tulee olla sellainen linjaus, jossa työhön liittyviä veromuotoja, niin suoraan tuloverotusta kuin työnantajan sivukulujen muodossa tapahtuvaa verotusta, on voitava alentaa jatkossa ja sillä tavalla verotuloja täydentää, että kerätään lisää kulutuksen verotusta, erityisesti tavarakulutuksen verotusta. Palvelujen kulutuksen verotusta eli palvelujen arvonlisäverokantoja minusta voitaisiin alentaa jatkossa ja sitten tuoda täydentäviä haitta- ja saasteveroja tähän verokokoelmaan. Rakenteet minusta alkaivat olla sellaisia, että niiden kanssa voidaan elää, mutta prosentteja ja kantoja pitää jatkossa muuttaa.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola valitti, että verojaoston jäsenille kasvaa huonosti tukka. Siihen ehkä voi yhtyä, mutta on laittaisi näitä palveluja vastakkain liikuntapaikkojen kanssa. Kehottaisin ed. Ukkolaa käymään liikuntapaikoilla ja katsomaan, mitä ongelmia niillä Suomessa on. Nehän tekevät tärkeää yhteiskunnallista tehtävää. Niitä ei vapauteta tästä verosta vaan on

annettu runsaan puolentoista vuoden ylimenokausi alemmalla verokannalla. Ruotsissa jouduttiin liikuntapaikat vapauttamaan kokonaan verosta niiden monien ongelmien takia, mitä sinne syntyi.

Mitä tulee talouspoliittiseen puoleen, niin vasemmistolainen talouspolitiikka ja koko 80-luvun talouspolitiikka suosi meillä yksipuolisesti kulutusta erityisesti Holkerin hallituksen aikana. Siinä olemme nyt suurissa vaikeuksissa, kun teollinen pohja ja viennin pohja pääsivät rapautumaan. Tämä verouudistus suosii investointeja Suomessa, kestäväää elvytystä Suomessa, ja sitä me todella tarvitsemme, jos rakennamme kestäväää pohjaa Suomen taloudelle. Minä väitän, että tällä uudistuksella on positiivisia työllisyysvaikutuksia vähänkin pitemmällä aikavälillä, ja niitähän toki meidän pitää rakentaa.

Mitä tulee seuraavaan verouudistukseen, ehkä se on seuraavan hallituksen verouudistus, mutta totean sen, että työn verottamisen ongelma on suurin ongelma, mihin meidän täytyy yhdessä paneutua.

Mitä tulee ed. Seppäsen eurokuriin, niin sanon, että jos Suomi jää Euroopan unionin ulkopuolella, me tarvitsemme Suomessa kilpailukykyisen verojärjestelmän, me tarvitsemme edullista perusvoimaa. Me emme ed. Seppäsen impivaaralaisella politiikalla pärjää Euroopan unionin ulkopuolella.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Timo Roos epäili ja toivoi, ettei enää tulisi neljättä verouudistusta tältä hallitukselta. Ihmettelen ed. Roosin puheenvuoroa siinä mielessä, että itse nimenomaan odotan, että tämän hallituksen toimesta vielä korjattaisiin se verouudistus, jonka sinipuna teki, jonka hallituspuolueen jäsenenä ed. Roos oli mukana.

Yhdyn niihin, jotka täällä ovat esittäneet kritiikkiä aikataulusta. Ed. Korkeaajan tavoin olisin todella toivonut ja uskon, että keskustan ryhmä olisi ollut tästä yksimielinen, että uudistus olisi voitu siirtää vuoden 1996 alkuun siitä yksinkertaisesta syystä, että se olisi suhdannepoliittisesti huomattavasti parempi ajankohta. Kiistämättä me käsittelemme nyt työn uutta veroa. Palvelualoille tämä muodostuu nimenomaan työn uudeksi veroksi. Sen takia se ei tähän suhdannetilanteeseen kovin hyvin sovi. Mutta niin kuin ed. Korkeaaja totesi, hallitusyhteistyössä joudutaan myös ottamaan huomioon toinen hallitusapuoli. Näin tässä kisassa nyt valitettavasti on käynyt.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuuntelee keskustan eri edustajien puheenvuoroja, tuntuu siltä, että kysymys olisi vähintäänkin kahdesta eri puolueesta, sillä niin eri tavalla arvonlisäverosta puhuivat ensiksi ed. Ala-Nissilä ja sen jälkeen ed. Sirkka-Liisa Anttila.

Meillähän yritetään väittää varmasti myös tässä keskustelussa, että Euroopan yhteisön jäsenyys merkitsee hintojen alentumista, mutta arvonlisäveroon siirtyminen osoittaa konkreettisesti sen, että ensimmäinen vaikutus Euroopan yhteisön edellyttämän verojärjestelmän käyttöönotosta tulee olemaan hintojen korotukset. Arvonlisäverojärjestelmään siirtyminen tulee nostamaan miltei kaikkia hintoja. Ennen kaikkea palvelut aiotaan nyt panna verolle. Sen tuloksena meillä todella on sellainen hallitus, jota vitseissä on aina pelätty, joka panee hautaamisenkin verolle. (Ed. Sasi: Se jää ulkopuolelle!)

Toteaisin vielä sen, että kaikkein omalaatuista hallituksen käyttäytyminen on siinä, että meille perustellaan julkisen liikenteen arvonlisäverojärjestelmän käyttöönottoa sillä, että EY muka edellyttää tällaista. Mutta toisaalta me tiedämme, että monissa EY-maissa ei julkisen liikenteen arvonlisäveroa lainkaan ole käytössä. Kaikkein kummallisinta on se, että hallitus on pyytänyt erivapautta neuvotteluissa Euroopan yhteisön kanssa, jotta Suomi voisi ottaa julkisen liikenteen arvonlisäveron käyttöön. Toisin sanoen meillä Suomessa puhutaan toisella tavalla ja Euroopan yhteisössä puhutaan toisella tavalla, aina mikä tarkoitukseen kulloinkin sopii.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppäselä olisin vain huomauttanut, että kyllä minä tiedän, minkä vuoksi painopisteet ovat tällaisiksi tulleet, mutta en sitä näin joulumielellä halua erityisemmin julkisesti sanoa. Vakuutan, että tiedän sen.

Ed. Ala-Nissiläle olisin sanonut, että kyllä liikuntapaikkojen hellempi verokohtelu mielestäni on ihan turhaa. Eivät golfkentät eivätkä lasketelurinteekään, vaikka ne ovat pohjoisellekin tärkeitä, edellytä minusta minkäänlaista erityistä kohtelua. Jos eivät pärjää, eivätkä pärjää.

Sen sijaan olisin sanonut siitä, kun vasemmisto arvostelee sitä, että on tulossa uusi verouudistus, neljäs verouudistus, työn verottamiseen liittyvä. Itse asiassa sen olisi pitänyt olla tässä samassa yhteydessä sen takia, että tämä lisää työn verottamista palvelualoilla. Siihen olisi työn verottamisen uudistus pitänyt ehdottomasti kytkeä. Työn

verottaminen on tällä hetkellä aivan mieleöntä Suomessa verrattuna mihin tahansa muuhun länsimaahan. Siksi onkin niin onnetonta, että neljättä verouudistusta ei tullut tähän samaan yhteyteen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä olen luullut, että ed. Ala-Nissilä syttyy aina, kun kuuluu STS tai Eka, antaa niin kuin palaa. Nyt minä havaitsin, että ed. Ala-Nissilä on tämän prosessin aikana tullut allergiseksi myös sanan EU käytössä yhteyksissä, joissa kysymyksessä on EU:n kielteisten vaikutusten tuominen Suomen verojärjestelmään siltä osin, että hinnat nousevat ja ihmiset joutuvat maksamaan entistä enemmän sellaisista palveluista, jotka tähän saakka ovat olleet verottomia. Ed. Ala-Nissilä, te olette hyökkäämässä tässä yrittäjiä vastaan. Minä olen ymmärtänyt niin, että vapaa suomalainen talonpoika on ollut yritteliäisyyden ystävä, yrittäjien ystävä, nähnyt, mikä merkitys on sillä, että ihmiset ottavat riskejä ja auttavat itse itseään, antavat työpanoksensa sillä tavalla yhteiskunnan käyttöön. Onko niin, että kun me olemme havainneet näiden ihmisten tärkeän toiminnan ja tulemme tukemaan heitä heidän pyrkimyksiinsään, keskusta rupeaa samanaikaisesti ylläpitämään tällaisia rakenteita, jotka tuhoavat yritteliäisyyden maastamme ja vievät yrittäjiltä heidän toimeentulonsa, vievät heidän ostovoimansa ja alentavat heidän tulojaan tilanteessa, jossa arvonlisäveroa ei saada hintaan? Jos saadaan, niin silloin toteutuu se kielteinen vaikutus, että inflaatio kasvaa tämän veron seurauksena. Te olette puolustamassa kestäväntöntä politiikkaa, kun te tapatte suomalaisia yrittäjiä.

Ed. Backman (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttila vastauspuheenvuorossaan viittasi sinipunahallituksen verouudistukseen ja vaati purettavaksi siinä tehtyjä ns. hyvätuloisten verohelpotuksia. Ed. Anttilalta on täällä toivomusaloite. Tuosta toivomusaloitteesta tänään äänestettiin valtiovarainvaliokunnassa. Ed. Sirkka-Liisa Anttilan aateveljet ja -siskot äänestivät kaikki ed. Anttilan aloitetta vastaan, oppositio äänesti aloitteen puolesta. Ed. Anttila voi täällä salissa tänään vielä myöhemmin yhtyä omaan aloitteeseensa. Toivon, että hän hoitaa esimerkiksi ministeri Pekkarisen, joka vastaa keskustan ministeriryhmässä verotuksesta, aloitteen taakse. Ministeri Pekkarinen viime vaalikaudella useampaan kertaan ilmoitti, että

kunhan keskusta ottaa veret seisauttaneen vaalivoiton, sen jälkeen sinipunahallituksen verouudistuksessa nimenomaan hyvätuloisten verohelpotuksiin puututaan. Nyt olisi ollut kolmas kerta puuttua verohelpotuksiin. Mutta mitä teki ministeri Pekkarinen: hyväksyi sopimuksen, jolla edelleen kevennetään hyvätuloisten verotusta verotaulukkojen kautta. En tiedä, ovatko ed. Anttila ja ministeri Pekkarinen tässä asiassa samoilla linjoilla.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kaksi lyhyttä kommenttia.

Ensinnäkin mitä tulee arvonlisäverouudistuksen toteuttamiseen, eivät jäsenyysneuvottelut Euroopan unionin kanssa ole mikään ratkaiseva syy siihen, että tämä asia tänä päivänä on eduskunnan käsiteltävänä. Myös omista kansallisista tarpeista lähtien meidän on tarpeen ja välttämätöntä uudistaa nykyinen liikevaihtoverojärjestelmä uudeksi arvonlisäverojärjestelmäksi. Olen ollut tätä mieltä. Minä olen epäillyt sitä, onko ajankohta, milloin tämä toteutetaan, oikea. Mutta sen suhteen en ole epäillyt enkä epäile, etteikö tämä uudistus ole välttämätöntä meidän toteuttaa ja suorittaa.

Ei tässä, ed. Seppänen, ole kysymys suinkaan siitä, että pienyrityksiä jotenkin rokotettaisiin, ylimääräisesti rasitettaisiin. Tällä hetkellä vallitseva liikevaihtoverojärjestelmä on järjestelmä, jossa efektiivinen verokanta on perin erilainen. On kertautuvaa verotusta monilla sellaisillakin pienyrittäjyyden aloilla, joissa ei ole ollekaan perusteltua se, että efektiivinen liikevaihtoverokanta on lähes 30 prosenttia tällä hetkellä. On taas aloja, joilla se on huomattavasti alle tällä hetkellä perittävän todellisen liikevaihtoverotason. Ei tämä ole perusteltua ja oikein.

Perusidea, mikä uudistukseen liittyy, on oikea. Eri syistä sen toimeenpanon suhteen on voitu esittää epäilyjä ja voidaan varmasti esittää vieläkin epäilyjä. Ne pehmennykset, mitä tähän suoritettiin, ehkä joitakin golfkenttiä lukuun ottamatta, joita myös itse epäilen, ovat pääsääntöisesti olleet kuitenkin aivan oikeita ja tärkeimmiltä, kipeimmiltä kohdilta sanoisinko pehmentävät niitä kieltämättä negatiivisia vaikutuksia, mitä myös tämän uudistuksen toteuttamiseen liittyy.

Mitä, arvoisa puhemies, tulee siihen, miten eri tulotasolla olevia on muutoin kohdeltu verotuksessa viime aikoina, ehkä tarkemmin myöhemmin, mutta sanon vain tässä sen, että eri toimien, mitä kahden ja puolen vuoden aikana on suoritettu, yhteisvaikutus on se, että taatusti suuritulo-

sia, hyvätuloisia, on rokotettu enemmän kuin pienituloisia tai keskituloisia.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakso epäili, että arvonlisäveroasiassa Suomen keskustan housuissa itse asiassa istuu kaksi puoluetta. Näin tarkalleen ottaen onkin, jos vertaa heidän kannanottojaan uuden veron ja sen voimaantulon suhteen.

On merkille pantavaa, että ed. Heikkinen, joka on Suomen keskustan verovastaava, ei ole paikalla lainkaan eikä näy pyytäneen edes puheenvuoroa. Ymmärrän kyllä, että se johtuu siitä, että ed. Heikkinen on viimeiseen asti myös verojaostossa ollut sitä mieltä, ettei missään tapauksessa pitäisi tässä suhdannetilanteessa tällaista verolakiä saattaa voimaan lainkaan. Mutta ed. S-L. Anttilalle ja myös ministeri Pekkariselle voisin sanoa, että eihän tässä vielä kannata hermoilla asian kanssa. Mehän voimme voimaantuloajan kohdan ainakin siirtää tuonemmaksi, jos teillä haluja on, niin kuin näyttää, että Suomen keskustan sisällä on.

Sanoisin vielä ed. S-L. Anttilalle, kun hän puhui, että ed. T. Roos ja myös minä olimme sitä mieltä, että meidän ei pitäisi missään tapauksessa saada tältä hallitukselta enää verouudistuksia, niin kyllä se on aiheellinen pelko. Kun tiedetään, mitä on tapahtunut kiinteistöveron kanssa, mitä on tapahtunut pääomaverouudistuksen kanssa, mitä nyt tehdään arvonlisäverouudistuksen kanssa, niin en ainakaan minä henkilökohtaisesti halua enää yhtään verouudistusta tältä hallitukselta. Pelkään pahoin, että jos se toteutuu, niin työn verottamiselle käy kyllä kalpaten. Sen vuoksi toivon, että sen työn verottamisen uudistuksen antaisi joku muu kuin Ahon hallitus.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn näihin ajatuksiin, mitä ed. Apukka lopuksi sanoi. Emme me verouudistuksia vastusta, mutta tällaisia, mitä tässä on kolme tarjottu, ei Suomen kansa eikä maa kestä.

Ed. Sirkka-Liisa Anttilalle hänen hyvästä aloitteestaan, joka todella tuli tyrmätyksi omien joukossa. Kun luin lehdestä, että ed. Sirkka-Liisa Anttila täyttää joulun alla tietyn määrän vuosia, niin eikö tässä olisi eduskunnan porvaririntamalla mainio tilaisuus ikimuistettava syntymäpäivälahja antaa ja yksituumaisesti hyväksyä näin hyvä aloite? Tältä puolelta tällaiseen lahjaan tullaan riemusta kiljuen mukaan.

On erittäin mielenkiintoista ollut kuunnella tässäkin yhteydessä kokoomuksen ja keskustan

kiistelyä. Keskustan taholta tuntuu jotenkin uskomattomalta väittää, että kokoomus on heittänyt, niin kuin meillä päin sanotaan, kurmuuttanut. Kyllä siinä on käynyt niin, että kokoomus on lyönyt heinällä kepuu.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso edellä paheksui sitä, että joukkoliikennettä nyt arvonlisäverotetaan. Olen hänen kanssaan samaa mieltä. Se, mikä on järkyttävintä, on, että jatkossa aiotaan verottaa myös julkisen liikenteen saamaa yhteiskunnallista tukea. Paradoksaalista on todella se, että ensin kaupunkien verovaroista katetaan joukkoliikenteen alijäämiä ja sen jälkeen valtio tulee vielä verottamaan niitä alijäämiä.

EY:ssähän näin ei tehdä. Nimenomaan tämäntyyppinen yleistuki on EU:ssa veron ulkopuolella, ja se on todella nyt tämän hallituksen liikennepoliittinen valinta, jolla aiotaan tuhota joukkoliikenne tässä maassa. Siihenhän tämä johtaa. Tämä ei ole ainoa tällainen tekijä tällä hallituskaudella. Koko Ahon hallituksen ajan on rapattu joukkoliikennettä ja aiotaan saada se ilmeisesti polvilleen. Tällä hetkellä on tullut ilmoitus siitä, että aiotaan perustaa kriisiryhmä, jossa mietitään joukkoliikenteen ongelmia. Eli kun ensin kaadetaan kokonaan joukkoliikenne, niin sitten perustetaan työryhmä ikään kuin sen pelastamiseksi.

Ministeri Pekkarinen kehui tämän arvonlisäverouudistuksen peruslinjausta oikein tehdyksi. Heitän vain uudelleen esiin sen ajatuksen, onko ministeri Pekkarinen todella sitä mieltä, että on oikein, että puhtaan veden arvonlisävero on tuplasti se mitä pornoleffojen.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laakso pelotteli jo kuolleilla ja EY:llä tämän uudistuksen yhteydessä. Haluan todeta, että hautaustoiminta seurakunnan suorittamana on arvonlisäverosta kokonaisuudessaan vapaata. Tällainen täsmennys valiokunnassa on tehty.

Mitä tulee liikuntapaikkoihin, ed. Ukkolalle voin todeta, että kunnalliset liikuntapaikat ovat pääsääntöisesti veron ulkopuolella. Kyse on yksityisistä liikuntapaikoista. Tilanne on kyllä se, että siellä kulutuskysyntä tällä hetkellä on kaikkein voimakkaimmin iskenyt. Kun useimmissa tapauksissa kunnat ovat antaneet vielä takauksen näille liikuntapaikoille, niin jos ne nyt kaatuisivat, se merkitsisi merkittäviä lisämenoja kunnille ja erittäin suuria vaikeuksia tässä suhteessa. Suh-

dannepoliittisesti nimenomaan tämäntyyppinen ratkaisu on ollut tarkoituksenmukainen ja välttämätön.

Mitä tulee joukkoliikenteeseen ja alijäämän verottamiseen, tietysti kysymys on äärimmäisen vaikea. Otan kuitenkin yhden esimerkin. Helsingin kaupunki tukee yli 50 prosentilla joukkoliikennettä. Kun vähennysoikeus suurin piirtein on 5—6 prosenttia ja verokanta on 12, niin Helsingin kaupungin liikennelaitokselle saattaisi käydä niin, että jos alijäämää ei verotettaisi, valtio joutuisi jatkuvasti maksamaan arvonlisäveron palautusta Helsingin kaupungin liikennelaitokselle.

Ed. Saario (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppäselle toteaisin, että vaikka yrittäjillä on hätä, niin ei meillä niin suuri hätä ole, että me ed. Seppäsen syyliin tulisimme istumaan. Kyllä tässä asiassa täytyy sanoa, että ed. Seppäsen laulu ei ole seireenin laulua, vaan onneksi siinä on sireenin ääni, joten me osaamme kyllä tätä varoa.

On lähdeittävä liikkeelle siitä, että valtaosin tämä ehdotus pitää sisällään niin myönteisiä elementtejä, että niiden seurauksena kyllä tapahtuu suomalaisessa elinkeinotoiminnassa selvää kilpailukyvyn lisääntymistä ja kannattavuuden paranemista.

Siellä, missä näin ei tapahdu, sellaisiakin on, ne kuuluvat sentyyppiseen elinkeinotoimintaan, jossa piilevien veropanosten vähennysten määrät ovat siinä määrin pieniä ja markkinoilla vallitseva tilanne on sellainen, että hintapainetta ei voida siirtää kilpailusyistä hintoihin. Tällöin joutuvat yrittäjät tilanteeseen, jossa on syytä olla huolissaan heidän mahdollisuuksistaan. Täällä on tehty eräitä poikkeuksia alemmilla verokannoilla. Se on tietysti jonkinlainen ratkaisu, mutta se ei ole hyvä ratkaisu, sillä periaatteessa pitäisi olla sellainen arvonlisäverojärjestelmä, joka on mahdollisimman totaalinen sen vuoksi, ettei vääristymiä syntyisi.

Millä tavalla siis ne yritykset, jotka toimivat kotimarkkinoilla erityisesti palvelualoilla ja joissa mainitsemani kaltainen esimerkki johtaa kannattavuuden heikkenemiseen, voisivat tästä huolimatta nähdä tulevaisuuden valoisaksi? Ratkaisu on selvä pyrkimys verotuksen keventämiseen nimenomaan kuluttamisen puolella nimenomaan yksityishenkilöiden verotuksen osalta ja tätä kautta kulutusksynnän lisääminen. Näin toimien kulutusvero myös toimii. Tämä pyrkimys meidän pitää toteuttaa.

Ed. Linna (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ukkolalle olisin halunnut vielä todeta liikuntapaikoista, että liikuntapaikoista yksityisten toteuttamia ja omistuksessa on noin 13 prosenttia. Muun muassa tämän vuoden alusta voimaan astunut valtionavustusten uudistus jättää monet yhden lajin liikuntapaikoista valtionavustusten ulkopuolelle, joten kilpailuasetelma kuntien ja yleishyödyllisten yhteisöjen omistamien liikuntapaikkojen välillä on aika epätasainen. Siinä mielessä nyt suoritettu pehennys on mielestäni paikallaan. Kannattaa myös huomioida, että tässä tuetaan terveystoimintaa näkökulmaa.

Ed. Seppänen kantoi kovasti huolta pienyritysten kohtalosta arvonlisäverouudistuksessa. Tottahan on se, että se kohtelee palveluyrityksiä erittäin rankasti, nimenomaan sellaisia palveluyrityksiä, jotka kohdistavat työnsä ja niin muodin hinnoittelun suoraan yksityiseen kuluttajaan. Mutta kokonaisuudessa kuitenkin pienyrityksille tämä uudistus on erittäin positiivinen, ja erittäin tärkeä se on nimenomaan kotimarkkinoilla toimiville yrityksille.

Ed. Lahti-Nuutila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen keskusta ja kokoomus haluavat ajaa alas palvelualojen pienyritystoiminnan. Jos ne toisin haluaisivat, heidän edustajansa eivät täällä ajaisi niin voimakkaasti pienille palveluyrityksille raskasta arvonlisäverojärjestelmää ja vielä tässä suhdannevaiheessa.

En lainkaan ihmettele sitä, että ministeri Pekkarinen ja monet muut keskustan edustajat epäilevät juuri tätä voimaantuloajankohtaa. Siksi heille tarjoutuikin sopiva mahdollisuus vielä harkita asiaa ja lukea erityisen tarkasti sosialidemokraattien vastalause, jossa ajankohdaksi esitetään 1.6.1995.

Varsin kummallista arvonlisäverolain muuntuneessa sisällössä on se, että arvonlisävero laitetaan myöskin aivan ratkaisevasti rasittamaan asumista, asumiskustannuksia. Siitä on vain yksi esimerkki välttämättömyshyödykkeen veden arvonlisäverottaminen 22 prosentilla. Tämä merkitsee 350 miljoonan markan kustannuslisää vesimaksuihin. Asiantuntijat ovat laskeneet, että nelihenkinen perhe joutuu siis ensi vuonna jo maksamaan noin 750 markkaa enemmän vedestänsä kuin tänä vuonna.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On tietenkin aivan totta se, että arvonlisäverouudistus on ollut esillä paljon pitempään

kuin Suomen nykyisen hallituksen pyrkimys liittää Suomi Euroopan yhteisön jäseneksi. Itse muistan kirjoittaneeni ensimmäisen artikkelin arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä vastaan jo 1969, jolloin tätä asiaa ensimmäistä kertaa Suomessa pohdittiin oikein komiteankin puitteissa.

Mutta myöskin on todettava se, että, kuten esimerkiksi ministeri Viinanen kesäkuun alussa, muistaakseni kesäkuun 3 päivänä, hyvin yksiselitteisesti totesi, EY-jäsenyys edellyttää arvonlisäverojärjestelmän käyttöönottoa. Myöskin moni muu hallituksen ministeri, sen jälkeen kun hallitus antoi arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä koskevan esityksen eduskunnalle, perusteli tätä Euroopan yhteisön jäsenyydellä. Totta onkin tietenkin se, että kaikissa Euroopan yhteisön jäsenmaissa on toteutettu arvonlisäverojärjestelmä. Ja jos Suomi aikoo liittyä Euroopan yhteisöön, Suomen on otettava käyttöön niin sanottu, kuten pankinjohtaja Kalevi Sorsa tätä kutsuu, eurooppalainen liikevaihtoverojärjestelmä.

Suomen teollisuuden, ennen kaikkea vientiteollisuuden, etujen takia arvonlisäverojärjestelmään siirtyminen eli pyrkimys vaihtaa veron maksajaa, teollisuus vapautuisi verotuksesta ja vero pannaan palvelujen myötä kuluttajille, on ollut pitkään esillä. Mutta nyt kun Suomi on liittymässä Euroopan yhteisön jäseneksi, nyt Suomen on pakko ottaa tämä verojärjestelmä käyttöön, jos Suomi aikoo liittyä jäseneksi.

Ed. Sasi totesi minun pelotelleen täällä ruumiilla ja Euroopan yhteisöllä. Kuolleita ei tarvitse pelätä mutta Euroopan yhteisöä toki. Jos ed. Sasi hieman tarkemmin tutustuu tähän esitykseen, kuten luulisi hänen tehneen verojaoston puheenjohtajana, hän tietäisi, että hautauspalvelut pannaan verolle.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani totesin, että meillä on verotuksessa kaksi suurta ongelmaa jatkossa: työn verottamisen ongelma ja valtion voimakas velkarajoite. Mehän tiedämme, että 5 miljardia tulee lisää korkomenoja. Se on tulevaisuuteen siirrettyä veroa, ja me olemme sen kanssa tulevaisuudessa todella ihmeessä, niin kuin tiedämme.

Sen takia on syytä todeta SDP:n edustajille, joista osa pyrkii nyt irtisanoutumaan tästä rakenteellisesta uudistuksesta, että mikäli ymmärrän oikein vastalauseita, niin SDP on tämän rakenteellisen uudistuksen kannalla. SDP haluaisi siirtää sitä vain pikkuisen eteenpäin ja rahoittaa velalla enemmän kuin hallituksen esitys on. Siis

2—3 miljardia velkarahaa halutaan ottaa tähän lisää tulevien polvien maksettavaksi. Sitä kritisoin.

Myös haluan edelleen todeta sen, että Suomi tarvitsee kilpailukykyisen verojärjestelmän Euroopan unionin ulkopuolella, jos Suomi sinne jää. Se on välttämätöntä. Arvonlisäverouudistuksesta on puhuttu niin kauan kuin minä muistan, ainakin 30 vuotta. Me emme voi harjoittaa impivaaralaista talouspolitiikkaa, että Suomi pärjää eri tilanteissa.

Lopuksi totean sen, että palvelualat totta kai ovat ongelma. Niistä tulee pitää myös huoli, vaikka ensi sijassa kysymys on nyt järkevistä investoinneista ja teollisen pohjan vahvistamisesta. Mietinnössä on selkeä ponsi siitä, että nyt pitää seurata, mitä jatkossa tapahtuu, ja ryhtyä toimenpiteisiin tarvittaessa toisaalta yleisen talouspolitiikan keinoin, niin kuin on tekeillä, ja toisaalta mahdollisesti arvonlisäverouudistukseen tehtävin muutoksin.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkaisen puheenvuoron johdosta totean, että joukkoliikenteen osalta tällä hetkellä annetaan Helsinki — Tampere — Turulle noin 850 miljoonaa tukea ja ajokilometrejä on 100 miljoonaa kilometriä. Koko muu maa saa tukea vain 250 miljoonaa markkaa, ja ajokilometrejä on kolme kertaa enemmän eli 300 miljoonaa kilometriä. Tässä on kysymyksessä kaupunkialuetuki.

Ongelmana kai on se, että kunnalliset liikelaitokset eivät uudessa tilanteessa tule pitkällä jännevälillä olemaan kannattavia. Tämäkin asia on vapaalla kilpailulla saatava siihen suuntaan, että lippujen hintojen aleneminen löytyy sitä kautta eikä tukipolitiikalla, jos ollaan rehellisiä.

Kokonaan toinen asia on, jos eduskunta määrittelee ihmisten peruspalvelut niin, että siinä ovat myös liikennepalvelut. Mutta silloin se pitää määritellä koko maahan eikä vain näihin kolmeen isoon kaupunkiin ja hoitaa se sitten peruspalveluluontoisesti myös valtion rahoituksella. Toistaiseksi tätä määrittelyä ei ole tehty eikä siihen ole löytynyt rahaa. Keskusta varmasti haluaa tästä keskustella ja myös olla pitkäjänteisesti uudistamassa peruspalvelukäsitettä ja sen rahoituspohjaa, mutta tässä yhteydessä siihen ei ollut mitään mahdollisuuksia.

Lisäksi ed. Laaksoa, koska hän tunsii hautauspuolen noin hyvin, kehotan lukemaan myös perustelut. Kaikki se, mikä on kirkon aidan sisällä ja minkä seurakunta tekee, avaamisesta, poltta-

misesta jne. lähtien, on totta vie verotonta, mutta verollista on se, että vanhainkodista tai sairaalasta viedään kalmistoon ruumis ja otetaan palvelu hautausfirmalta, se osuu vainajan kuljetuksesta on verollista. (Ed. Laakson välihuuto) — Se löytyy perusteluista tarkemmin.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rengolle sanoisin, että toki Helsingin seudulla liikennettä tuetaan mutta, ed. Renko, se on Helsingin seudun veronmaksajien ohjaamaa tukea Helsingin seudun joukko-liikenteen ylläpitämiseen. Mutta, puhemies, palaan liikenneasiaan varsinaisessa puheenvuorosani.

Halusin puuttua liikuntapaikkakeskusteluun. Mielestäni arvonlisäverotus ei ole paras mahdollinen tapa liikunnan tukemiseen. Me olemme nyt nähneet tämän ratkaisun myötä, mitä siitä seuraa, kun arvonlisäverotuksella pyritään kansanterveyttä ja urheilujärjestöjen tukea ja nuorisotyötä järjestelmään, niin kuin on nyt jälkeinpäin pyritty näitä asioita perustelevaan.

Perusliikuntapalvelut ovat yleensä kuntien hoitamia. Niihin voidaan tukea ohjata esimerkiksi valtion ja kuntien välistä maksuosuutta säätelemällä. Samoin voidaan urheiluseurojen työtä, nuorisotyötä tukea lisäämällä valtion suoraa tukea näille tahoille.

Arvonlisäverouudistuksella ja niillä veronhuojennuksilla, joihin nyt on päädytty, ovat porarit alun alkaenkin halunneet ensiksi ohjata tuen yksityisille liikuntapaikoille. Aivan erityisesti heidän huolenaan olivat, niin kuin kirjallisista esityksistä verojaostossa kävi ilmi, golfkentät ja tennishallit. Tästä minulla on dokumentit, arvoisat kollegat, nämä olivat ne huolenaiheet. Myöhemmin niihin huoliin liittyivät vielä sitten mutkamäet eli laskettelurinteet.

Teknisesti pykälä kirjoitettiin siihen muotoon, että vähän muitakin veronhuojennuksia tuli liikunnalle kuin vain äsken mainitut, mutta outoon valoon teidän nuorisotyönne ja urheilujärjestöjenne tuki tässä valossa asettuu.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ed. Hämäläiselle siitä, että ainakin jostakin päin on tullut ajatukselleni kannatusta. Sen sijaan ed. Hämäläisen näkemykset eivät näy SDP:n vastalauseessa. Ed. Linnainmaan puheessa tuli asia aivan oikein esitetyksi. Liikuntapaikoista 13 prosenttia on yksityisten hallussa, ja niitähän huojennus koskee. Perusliikuntapalvelut ovat kuntien hoitamia.

Tässä yhteydessä haluan ihmetellä sitä asiaa, joka koskee koko arvonlisäverouudistusta, minä vuoksi pitää kuntien ja yleishyödyllisten yhteisöjen palvelujen verottamisen olla eri asemassa kuin yksityisten palvelujen. Minä en tätä ideologiaa erityisesti ymmärrä enkä minä sitä hyväksy, mutta sillä on tietenkin yhteiskunnallinen ajatuspohja takana. Se mielestäni vääristää kilpailua niin liikuntapalvelujen tarjoamisessa kuin muidenkin palvelujen tarjoamisessa. Esimerkiksi yksityisen perhepäiväkodin täytyy olla kunnan valvonnan alaisena saadakseen toimintalleen liikevaihtoverottomuuden. Tämä on sellaista yhteiskunnallista holhousta, joka verotukseen liittyy ja josta ei ole päästy eroon, niin kuin mielestäni olisi tullut päästä.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kysymyksessä on eurohyökkäys suomalaista yritystoimintaa vastaan silloin, kun on kysymys kotimarkkinoilla palveluja myyvästä yrityksestä. Tässä mielessä ed. Ala-Nissilä on näitten eurohyökkääjien joukossa, kun minä olen tähän asti arvellut hänen olleen Suomen puolustajien joukossa, mutta näin sitä näköjään vaihdetaan puolta, kun tulee sellainen asia, jossa pitää osoittaa kunnioitusta ja arvontoa hallitukselle, joka ei sitä ansaitsisi.

Mitä tulee yrityksiin, jotka kärsivät tästä asiasta, minä aion tästä lähin levittää esimerkiksi taksinkuljettajien keskuuteen sellaista näkemystä, että tämä vero on hyökkäys heitä vastaan, kuorma-autoilijoita vastaan ja joukkoliikennettä vastaan kaikilta puoliltaan. Parturit ja kampaamot — aina kun käymme parturissa, täytyy muistuttaa, ketkä olivat panemassa parturipalveluja eurolle vaihtoverolle. Yrittäjistä käyvät nämäkin pienten käsityöläisammattien harjoittajat siinä, kun nyt uudistuksesta hyötyvät paperiteollisuusyhtiöt. Sirkustoiminta joutuu verolle, on kaikenlaista käärmeeen ... (Eduskunnasta: Ei joudu sirkus, se on vapautettu! — Mannekiinikoulujen yhteydessä vapautettiin! — Ed. Laakso: Se kuvaa hallitusta, vapautettiin eilen sirkustoiminta!) — Mannekiinikoulujen ja sirkusten omistajien puolesta pyydän esittää hallitukselle lämpimät kiitokset!

Mutta mitä tulee hautauskeskusteluun, haluaisin sanoa, ed. Renko, että 59 §:n mukaan liikevaihtoverosta on vapautettu vain kuoleman jälkeinen elämä eikä sitä edeltävät hautauspalvelut silloin, kun ne suoritetaan liiketoimintamuodossa. Tässä mielessä annoitte väärän todistuksen. Se, mitä tapahtuu kuoleman jälkeen, on to-

della liikevaihtoverosta vapaata, ja siinä mielessä on yksi porukka Suomessa, joka ei joudu maksamaan veroa: kuolleet.

Ed. L i n n a i n m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäin ihmettelemään ed. Sep-päsen puheenvuoroa, koska käsittääkseni hautauspalvelut yleensä aina tapahtuvat kuoleman jälkeen.

Mutta ed. Hämäläisen puheenvuoron johdosta olisin sen verran puuttunut laskettelurinteisiin, että meillä Suomessa on panostettu erittäin valtavat rahasummat Lapin erilaisiin laskettelu- ja urheilukeskuksiin. Meidän mäennyppylämme ovat valitettavan pieniä, ja erittäin helposti lähdetään mieluummin Keski-Eurooppaan taikka Ruotsin puolelle, jos on kiinnostunut laskettelu-harrastuksista. Siinä mielessä mielestäni on koh-tuullista, että tällaisen arvonlisäverohelpotuksen muodossa tuetaan myös meidän omia, Lapissa sijaitsevia rinteitämme.

Ed. Laakson puheenvuoron johdosta olisin vielä halunnut arvonlisäveroon palata siltä osin, että eihän sitä toteuteta ainoastaan EY:n takia. Niin kauan kuin minä muistan yrityselämästä taaksepäin, arvonlisäveron toteuttamista on varmaan toistakymmentä vuotta ajettu. Syynähan on ollut nimenomaan se, että se parantaa meidän kansantalouden kilpailukykyämme. Kun ed. Laakso totesi jotakin siihen tapaan, että sitä toteutetaan vientiteollisuuden takia, näinhän ei suinkaan ole. Kun arvellaan, että yritystoiminnalle arvonlisäverouudistuksesta tulee runsaan 10 miljardin markan kustannuskevennykset, vain kymmenesosa siitä kohdistuu vientiteollisuuteen.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Äsken käydyin repliikkivaihdon johdosta voi ehkä kommentoida. Mielenkiintoista on se, että ne, jotka yleensä vaativat verojen korottamisia, puhuvat nyt arvonlisäverosta hyvin pelottelevaan sävyyn ja ovat kovin huolissaan erilaisista yrittäjryhmistä ja niistä, jotka joutuvat veron piiriin. Mielestäni tämä kritiikki välttämättä ei ole kovinkaan uskottavaa, ja sitä uskottavuutta selvästi vielä vähentää se, että kyseessä olevat henkilöt eivät esitä vaihtoehtoja ja vaihtoehtoisia rahoitustapoja sille, mikäli luovuttaisiin arvonlisäverosta tai joistakin arvonlisäveron osista.

Mielenkiintoinen oli myös ed. Hämäläisen puheenvuoro. Hän lähti siitä, että on paljon parempi, että meillä on korkea arvonlisävero ja sitten yhteiskunta jakaa kovasti tukia. Mielestäni oikeampi järjestelmä on se, että pidetään verot al-

haalla ja annetaan vähemmän tukia, koska tuki aina vääristää kilpailua, tuki on aina epäoikeudenmukaista ja tukea pitäisi käyttää vain silloin, jos se on erittäin painavista yhteiskunnallisista syistä välttämätöntä. Tämä ei koske tietysti sosiaalisia perusteita, mutta nimenomaan liiketoiminnan osalta näin tulisi olla.

Mielenkiintoista oli myös se, että ed. Hämäläinen totesi, että liikunta saisi nyt jotakin ihmeellistä tukea, kun sitä verotetaankin 22 prosentin sijasta vain 12 prosentilla 1,5 vuoden ajan, kun sitä tänä päivänä ei veroteta lainkaan. Ilmeisesti tuntuu siltä, että kaiken toiminnan periaatteessa pitäisi ed. Hämäläisen mielestä olla sataprosenttisesti verolla ja kaikki, minkä se on sitä vähemmän, on yhteiskunnan tukea ja yhteiskunnan hyväntahtoisuutta. Minun lähtökohtani on se, että periaatteessa yrittäjän tulo ja liikevaihto kuuluu yrittäjälle, ja jos valtio siitä jotakin ottaa, se ottaa vain välttämättömyyssiistä turvatakseen yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden.

Mitä tulee esimerkiksi liikuntaan, ongelma koko järjestelmässä on se, että tuetut toiminnat eivät ole liiketoimintaa. Se merkitsee sitä, että esimerkiksi yhteiskunnan järjestämiin tuettuihin toimintoihin, jotka kilpailevat yksityisten palvelujen kanssa, ei kohdistu veroa. Tämä taatusti vääristää kilpailua ja on äärimmäisen epäoikeudenmukaista. Mutta tietysti on myös perusteltua se, että ei ole tarkoituksenmukaista, että jos yhteiskunta antaa rahaa yhdellä kädellä, se ottaa toisella kädellä. Kuitenkin tältä osin on tehty tiettyjä poikkeuksia, jotka koskevat nimenomaan joukkoliikennettä.

Mutta joka tapauksessa lain kaikkein suurin ongelma on se, että tietyissä suhteissa kilpailu suhteellisen paljon vääristyy. Kun meillä pitäisi pyrkiä nimenomaan siihen, että saisimme lamaolosuhteissa entistä enemmän yksityistä palvelutuotantoa, kannattaisimme yksityistä palvelutuotantoa, niin sen asettaminen eriarvoiseen asemaan yhteiskunnan järjestämän palvelutuotannon kanssa on tietysti epäoikeudenmukaista ja johtaa kielteisiin insentiveihin valitettavasti.

Herra puhemies! Viime aikoina verotuksessa on tehty eräitä erittäin merkittäviä rakenteellisia muutoksia, ja toivon, että yleisesti katsottuna ja ainakin asiantuntijoiden piirissä niitä pidetään myönteisinä ja hyvinä. Tuloverotuksen kokonaisuudistus oli tässä maassa välttämätön. Valitettavaa on se, että se uudistus on jäänyt puoliväliin, jäänyt tällä hetkellä jäihin, kun tavoitteena tulisi olla se, että Suomessa tuloverot olisivat kohtuullisia mutta veropohja laaja.

Pääomaverouudistus toteutettiin tämän vuoden alusta, ja tietysti sekin oli tietyllä tavalla välttämätön uudistus rakenteellisesti, jotta elinkeinoelämän oikeudenmukaiset ja tasavertaiset kilpailuolosuhteet voitaisiin turvata. Tältä osin kuitenkin omana näkemyksenäni totean sen, että kun Suomessa noudatetaan pohjoismaista mallia, tuon järjestelmän tulevaisuus on jossakin määrin epävarma.

Tämän vuoden alusta myös Suomessa on siirrytty kiinteistöverojärjestelmään, joka on käytössä kaikissa teollistuneissa maissa ja tietyllä tavalla turvaa vaikeissa olosuhteissa kuntien rahoitusmahdollisuuksia.

Tänä syksynä salissa hyväksyttiin mielestäni periaatteellisesti ehkä kaikkein tärkein uudistus, joka oli ympäristöverouudistus. Omana näkemyksenäni totean sen, että mielestäni verojärjestelmissä tulisi erityisesti painottaa nimenomaan ympäristöveroon ja pyrkiä entistä enemmän tulevaisuudessa keräämään tuloja valtiolle ympäristöverojärjestelmän kautta ja pyrkiä helpottamaan verorasitusta kaikissa muissa verojärjestelmissä tai verolaissa.

Arvonlisäveroa on valmisteltu varsin pitkään. Jo kymmenen vuotta on puhuttu hyvin intensiivisesti siitä, että Suomen pitää siirtyä arvonlisäverojärjestelmään, jo kauan ennen kuin tiedettiin mitään Euroopan talousaluesopimuksesta tai Suomen EY-jäsenyyshakemuksesta. Voidaan sanoa, että tietyn tyyppinen poliittinen yhteisymmärrys on ollut jo ainakin puoli vuosikymmentä siirtymisestä arvonlisäverojärjestelmään. Kyse on koko ajan vain ollut siitä, missä vaiheessa, minä vuonna tuohon järjestelmään pyritään siirtämään.

Tänä päivänä varsin moni talouspoliittinen asiantuntija arvostelee sitä, että Holkerin hallitus ei saanut päätöstä arvonlisäverosta aikaan, koska 80-luvun loppu olisi varmasti ollut historiallisesti kaikkein paras ajankohta tämän uudistuksen toteuttamiselle. Voin todeta, että kokoomus olisi ollut varmasti valmis tuohon uudistukseen tuolloin, mutta sosialidemokraatit tuossa tilanteessa valitettavasti eivät uskaltaneet ottaa ratkaisevaa askelta ja näin uudistus tältä osin jäi toteuttamatta.

Mutta todellakin jo 80-luvun loppupuolella verotuksen hallintoa uudistettiin siten, että arvonlisäverojärjestelmä voidaan hallinnossa toteuttaa joustavasti, ja 1.10.91 liikevaihtoverojärjestelmä ja veron laskentatapa uudistettiin sellaisiksi, että itse laskentamenettelyn osalta kovin suuria muutoksia ei tule tapahtumaan, kun

siirrytään arvonlisäverojärjestelmään. Tietyllä tavalla on vain kyse siitä, että arvonlisäverojärjestelmään siirtymisen viimeinen vaihe toteutetaan. On totta, että Euroopan yhteisön jäsenyyttä edellyttää meiltä arvonlisäverojärjestelmää, mutta on myös yhtä selvää, että arvonlisäverojärjestelmään olisi menty riippumatta siitä, onko Suomi EY:n jäsen vai ei, tai olisiko Suomi jättänyt EY-jäsenyyshakemusta vai ei.

Mitä tulee asian käsittelyyn eduskunnassa, en ainakaan omalta osaltani muista mitään muuta uudistusta, jota olisi yhtä kattavasti käsitelty. Hallitushan antoi kesäkuussa tämän esityksensä, ja voin sanoa, että eilen lauantaina kello 12.15 vielä valtiovarainministeriöstä tuli tähän hallituksen esitykseen viimeinen muutosesitys, joka pohjautui eilisäamun keskusteluun valtiovarainvaliokunnan verojaostossa, jolloin laissa huomattiin selvä virhe, joka vaati välttämätöntä korjaamista. (Ed. Laine: Ministeriön esitys tuli suoraan valiokunnalle!)

Asiantuntijoita on kuultu lähes 300, ja voi sanoa, että tässä suhteessa verojaosto on tehnyt varsin perusteellista ja huolellista työtä.

Ed. O. Ojala toivoi, että lakia olisi laajasti esitelty. Luulen, että jos laajaan esittelyyn mennään, niin varmasti viimeisetkin kuulijat kaikkovivat salista. (Ed. Luttinen: Näin on!) Todettakoon kuitenkin lyhyesti, että kyse on siitä, että tämän lakiesityksen myötä palvelut ja tavarat kattavasti saatetaan kulutusverotuksen piiriin. Tänä päivänä liikevaihtovero kohdistuu etupäässä vain tavaroiden myyntiin, mutta hyvin rajoitetusti palveluiden myyntiin. Ulkopuolelle kuitenkin jäisivät terveyden- ja sairaanhoito-, sosiaalihuolto-, koulutus-, pankki- ja vakuutuspalvelut.

Merkittävimpiä uusia palveluita, jotka tulisivat arvonlisäveron piiriin, ovat henkilö- ja tavarankuljetukset, rakentaminen, kiinteistöhallintapalvelut tietyn rajan ylittävältä osalta, konsultointipalvelut, henkilökohtaiset palvelut kaikkein suurimmassa määrin ja joukkoviestintä.

Merkittävää on se, että verovelvollisten määrä tässä yhteydessä nousee noin sadasta kolmeensataan seitsemäänkymmeneentuhanteen, mikä on varsin suuri muutos ja merkitsee myöskin verotuksessa melkoisen suurta kulttuurinmuutosta usean yrittäjän osalta.

Jokainen verotuksen asiantuntija, jota tämän esityksen yhteydessä on kuultu, on lähtenyt siitä, että arvonlisäverojärjestelmä on selvästi parempi kuin liikevaihtoverojärjestelmä juuri siitä syystä, että se on yhdenmukainen kaikille aloille, ja siitä syystä, että tässä järjestelmässä ei synny kertaan-

tuva veroa eli maksettaisiin liikevaihtoveroa, joka ei olisi yritystoiminnassa vähennyskelpoista. Tämä johtaa siihen, että yritystoiminta on neutraalien toimintaedellytysten edessä ja verojärjestelmä ei vääristä kilpailua, ei suosi tiettyä toimintaa eikä vastaavasti ole kielteistä toiselle toimintamuodolle.

Tyypillistä esimerkiksi rakentamisessa on ollut se, että jos rakentaminen on tapahtunut elementteistä, rakentaminen on ollut liikevaihtoverollista. Jos taas rakentaminen on tapahtunut paikalla, se on ollut verotonta. Tietysti sen, millä tavalla jokin toiminta suoritetaan, ei pitäisi ratkaista sitä, onko toiminta verollista vai ei.

Oleennaista tässä uudistuksessa on se, että tämän jälkeen tavaroiden hintojen periaatteessa pitäisi laskea pari prosenttia. Tietysti me tiedämme, että näissä suhdanneolosuhteissa ei ole kovin todennäköistä, että tavaroiden hinnat laskisivat, mutta joka tapauksessa on selvää, että jos yrittäjän kate tavaroista jonkin verran kasvaa, paineet hintojen korottamiseen tätä kautta heikkenevät.

Ongelma on nimenomaan palvelutuotanto. Tästä voi sanoa, että useimmilla aloilla veron määrä tulee lisääntymään, kun otetaan huomioon jo tällä hetkellä sisällä oleva kertaantuva liikevaihtovero, noin 8—10 prosenttia, mutta on selvää, että erityisesti mm. henkilökohtaisissa palveluissa, parturipalveluissa, kampaamopalveluissa, veron lisääntyminen tulee olemaan jopa lähes 20 prosentin luokkaa. On selvää, että tällaiset yrittäjät joutuvat varsin vaikeaan asemaan tätä uudistusta toteutettaessa.

Jossakin vaiheessa vielä joitakin vuosia sitten keskusteltiin siitä, että arvonlisäverojärjestelmällä pyrittäisiin myös valtion taloudelliseen tilanteen parantamiseen siten, että valtio saisi lisätuottoa tämän verouudistuksen johdosta. Tältä osin kuitenkin täytyy todeta, että näistä haaveista on jo pitkän aikaa sitten luovuttu. Lopputulos nyt, jos tämä esitys tulee hyväksytyksi, on sen sisältöinen, että valtiolle, kun arvonlisäverojärjestelmä toteutuu, ei tule lisätuottoja lainkaan.

Voidaan todeta, että kun nykyisen liikevaihtoverojärjestelmän puiteissa 1 päivästä helmikuuta alkaen on luvattu palauttaa liikevaihtovero hankitusta käyttöomaisuudesta, niin varsinkin järjestelmän toteutuessa sen alkuvaiheessa valtio menettää verotuloja parin ensimmäisen vuoden aikana muutaman miljardin tämän uudistuksen johdosta. Tällä tavalla voidaan sanoa, että tiettyä suhdannepoliittista merkitystä stimuloivaan suuntaan tällä uudistuksella tulee joka tapauksessa olemaan.

Hyvin paljon on keskusteltu sekä verojaostossa että myös salissa siitä, onko tämä oikea ajankohta tämän tyyppiselle uudistukselle. Kun asiantuntijoita on kuultu, ensinnäkin voidaan todeta se, että uudistuksen toteuttaminen auttaa vientiä, vientiteollisuuden kertaantuvat liikevaihtoverot poistuvat. Tässä suhdannetilanteessa voidaan kysyä, tarvitseeko vienti enää yli 30 prosentin devalvaation jälkeen minkäänlaista tukea. Henkilökohtainen käsitykseni on, että ei tarvitse, joten voidaan sanoa, että vienti ei siitä olennaisesti parane, vaikka arvonlisäverojärjestelmä toteutetaan.

Mutta haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että pitkällä tähtäimellä tällä lakiesityksellä tulee olemaan hyvin myönteinen vaikutus vientiin. Se on ehkä kaikkein myönteisin elementti myös työllisyyden kannalta, samoin vaihtotaseen kannalta, ja siitä syystä tämä uudistus joka tapauksessa jossakin vaiheessa on tarkoituksenmukaista ja suorastaan jopa välttämätöntä toteuttaa. (Ed. Paasio: Miten vuonna 1995?) — Vienti ei vuonna 1995 ole minkäänlainen ongelma. — Ongelmaksi sen sijaan muodostuu tilanne kotimarkkinoilla. (Ed. Paasio: Tämä esitys on nyt ongelma!) Tältä osinhan tilanne on se, otetaan vaikka henkilökohtaiset palvelut esimerkiksi, että kun veroa joudutaan maksamaan, yrittäjä joutuu arvioimaan, voiko hän vyöryttää veron hintoihin. Näissä kulutuskysyntäolosuhteissa veron vyöryttäminen hintoihin on äärimmäisen vaikeata. Toinen vaihtoehto yrittäjälle on yksinkertaisesti se, että hän leikkaa omaa katettaan. Tietysti nykyisessä tilanteessa katteen leikkaaminenkaan ei ole kovin yksinkertaista ja saattaa johtaa jopa joissakin tapauksissa yritystoiminnan kaatumiseen. Tästä syystä on lähdetty siitä, että jotakin olisi tehtävä, jotta uudistus voisi tulla voimaan.

Tästä asiasta keskusteltiin hallituksen kanssa runsas viikko sitten. Verojaoston ihmiset keskustelivat ja toivat tämän huolen esille, minkä jälkeen sovittiin, että talouspolitiikan asiantuntijoita uudistuksen osalta vielä kuullaan. Ehkä tästä asiantuntijoiden kuulemisesta voi lyhyesti todeta sen, että siinä yhteydessä Palkansaajien taloudellinen tutkimuslaitos oli sitä mieltä, että uudistusta tulisi lykätä. Sen sijaan muut tutkimuslaitokset ja Suomen Pankki olivat sitä mieltä, että uudistus tulisi toteuttaa jo vuonna 1994. Mitä tulee muiden tutkimuslaitosten arviointeihin, voidaan sanoa, että niiden keskeisin peruste oli se, että kun kyseessä on rakenteellinen uudistus, niin rakenteellisen uudistuksen myöhemmin tulevat myönteiset vaikutukset ovat siinä määrin merkittäviä,

että uudistus tulisi ajoittaa mahdollisimman aikaiseen vaiheeseen.

Kuitenkin kun tiedetään suhdannepoliittinen ongelmavaihe, verojaostossakin lähdeittiin siitä, että joitakin toimenpiteitä hallituksen tulisi toteuttaa uudistuksen yhteydessä. Kun hallituksen kanssa kuluneella viikolla keskusteltiin, jaoston puolesta esitettiin kahta vaihtoehtoa, joista toinen oli se, että uudistus siirrettäisiin talouspoliittisista syistä vuodelle eteenpäin, tai toisena vaihtoehtona hallitus ryhtyy sellaisiin elvyttäviin toimenpiteisiin, jotka helpottavat lain voimaantuloa vuonna 1994 palvelualoilla.

Kun tämä neuvottelu keskiviikkona käytiin, kenellekään ei varmasti sen jälkeen ole jäänyt epäselväksi, että vielä saman päivän iltana hallitus teki merkittävän elvytyspaketin, joka saattaa olla suuruusluokaltaan jopa lähes 5 miljardia markkaa. Ainakin minun käsityksiini vaikuttaa hyvin voimakkaasti se, että on sovittu tästä elvytyspaketista, jossa on peruttu eräitä verojen kiristyksiä, lapsiperheiden asemaa on korjattu ja myös pyritään edistämään investointeja. Kun tämä paketti on laajuudeltaan siinä määrin suuri, sillä varmasti on myönteistä vaikutusta kotimarkkinoiden elpymiseen. Uskon, että yhdessä sen kanssa, että me yrittäisimme yhdessä saada tämän psykologisen laman myös päättymään, voitaisiin päästä sellaiseen tilanteeseen, että kotimarkkinoilla voisi alkaa jonkinlainen nousu jo ensi kevään aikana. Jos tämä nousu lähtee käyntiin, siinä tilanteessa uudistuksen toteuttaminen talouspoliittisesti ei osu väärään ajankohtaan. Tästä syystä voidaan todeta, että on tiettyjä perusteita sille, että uudistus voi tulla voimaan kevään aikana, mutta se merkitsee sitä, että hallituksen täytyy määrätietoisesti ja johdonmukaisesti ponnistella sen puolesta, että kotimarkkinoilla elpyminen lähtisi käyntiin, jotta uudistuksen ajankohta olisi varsin oikea.

Haluan vielä, herra puhemies, lyhyesti todeta, että kun hallitus sopi tuosta paketista, siinä yhteydessä sovittiin myös siitä, että voidaan tehdä joitakin muutoksia, joilla pyritään pehmentämään tämän uudistuksen voimaantuloa.

Tältä osin lyhyesti voi todeta sen, että tietysti ensisijaisesti harkittiin sitä, mitkä ovat ne palvelualat, joilla veron korotus tai veron kohtaanto on kaikkein suurin. Näitä aloja voitiin löytää varsin runsaasti, mutta todettiin, että alakohtainen poimiminen olisi käytännössä mahdotonta palvelualojen osalta.

Sitten mietittiin sitä, voisiko kanta olla jokin alhaisempi, ja todettiin, että useiden verokanto-

jen muodostaminen tähän järjestelmään on erittäin hankalaa. Tästä syystä päädyttiin siihen, että otettiin tiettyjä helposti erotettavia sektoreita, jotka eivät ole rinnasteisia hyvin läheisesti toisiin sektoreihin. Näin päädyttiin siihen, että vaikeimmassa tilanteessa on joukkoliikenne, jossa nimenomaan bussiliikenne on varsin suurissa vaikeuksissa, ja siltä osin päätettiin yleisesti verokannan alentamisesta 12:sta 9 prosenttiin. Sitten todettiin, että majoituspalvelut ovat kotimarkkinoiden kysyntälaman vuoksi erittäin vaikeassa tilanteessa. Tältä osin päädyttiin siihen, että pidetään hotellihuonepalvelut edelleen vuoden 1995 loppuun asti arvonlisäverotuksen ulkopuolella. Liikuntapaikkojen osalta todettiin, että kun ihmiset joutuvat asettamaan asiat tärkeysjärjestykseen, tällä alalla nimenomaan kysyntälama on yksi kaikkein suurimmista. Siitä syystä todettiin, että kun kustannusvaikutus on vain noin 25 miljoonaa markkaa per vuosi, tältäkin osin voidaan helposti tulla vastaan.

Periaatteellisesti keskeinen muutos oli se, että katsottiin, että nimenomaan aloja, joilla kulutus-kysyntä on kaikkein heikointa, ovat teatteri-, musiikki- ja tanssiesitykset, vielä lauantaina lisättiin sirkusesitykset; nämä ovat erittäin suurissa vaikeuksissa. Tältä osin haluan myös korostaa sitä, että meillä on erittäin suuri ongelma näiden kaikkien osalta se, että meillä on toisaalta tuettua toimintaa ja ns. yleishyödyllistä toimintaa, joka on verotuksen ulkopuolella, mutta jos henkilö toimii ns. kaupallisen tai populaarin kulttuurin alueella, tämä olisi 22 prosentin veron piirissä. Tässä suhteessa pidettiin mahdottomana tällaista tilannetta, ja tältä osin pidän erittäin tärkeänä sitä, että teatteri-, musiikki- ja tanssiesitykset kyettäin pitämään arvonlisäverojärjestelmän ulkopuolella vuoden 1995 loppuun asti. (Ed. Rätty: Entä sen jälkeen?) — Sen jälkeen joudutaan arvioimaan, mikä tilanne on, mutta katsotaan näitä kokemuksia, mitä järjestelmän toteuttamisesta tässä vaiheessa saadaan. — Sen sanon, että joidenkin alojen osalta, jotka jäävät vielä tässä vaiheessa ulkopuolelle, jos siellä on paljon kertaantuvia vähennysoikeuksia, saatetaan päätyä tilanteeseen, jossa ne saattavat tulevaisuudessa jopa itse pyrkiä tämän järjestelmän piiriin.

Herra puhemies! Viimeisenä asiana haluan todeta sen, että verojaostossa tehtiin vielä myös se muutos, että jatkossa arvonlisäverojärjestelmästä voi pyytää ennakkotietoa keskusverolautakunnalta. Katsottiin, että kun näin suuri uudistus ja muutos toteutetaan, niin oikeusvarmuuden täytyy olla mahdollisimman suuri. Siitä syystä

lähdettiin siitä, että täytyy saada nopeasti arvovaltainen päätös ensin keskusverolautakunnalta ja sen jälkeen korkeimmalta hallinto-oikeudelta, jotta verovelvolliset tietävät mielellään jo järjestelmän voimaan tullessa, ovatko he arvonlisäverojärjestelmän piirissä vai sen ulkopuolella, minkä kannan piirissä he kenties ovat ja minkä toimintojen osalta he ovat tuon järjestelmän piirissä.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi toi esille, että oppositio ei ole tuonut mitään rahoitusvaihtoehtoja esittämilleen palveluelinkeinojen alemmille verokannoille. Ihmettelen, mitä ihmeen alijäämää tai rahoitusvajetta tästä voisi syntyä valtiontaloudelle. Vihreiden veromalli arvonlisäverossa on se, että 22 prosenttia tavaroille, mikä on liikevaihtovero nyt, ja sitten myös palveluille tulee veroa, mutta vähemmän kuin hallitus esittää. Eihän meidän tarvitse mitään hypoteettista alijäämää ruveta kattamaan ja siihen keksiä rahoitusta.

Sitä paitsi hallitushan ei ole antanut ajatustakaan sille, miten rahoitetaan tämän arvonlisäverojärjestelmän lisäämä työttömyys. Meidän mallimme on sellainen, että siinä suositaan palvelualoja eli työvaltaisia aloja ja näin ei synny työttömyyttä, mutta hallituksen mallin mukaan varovaihtoveron arvioiden mukaan lyhyellä aikavälillä tulee 10 000—15 000 työtöntä lisää. Miten hallitus tämän mallin rahoittaa?

Toinen asia, mihin haluan kiinnittää huomiota, on, että ed. Sasi mainitsi, että ympäristöverouudistus, joka täällä juuri on mennyt läpi, oli merkittävin verouudistus tällä kaudella. Kun tämän polttoaineveron, joka täällä käsiteltiin hallituksen mallin mukaan, nettoverotuotto on 350 miljoonaa markkaa vuodessa, hämmästelen sitä, että se on kokoomuksen näkemyksen mukaan merkittävin verouudistus, mitä nyt täällä on tapahtunut. Sen verotuotto on samaa suuruusluokkaa kuin lannoiteveron tuotto vuodessa, siis todella mitätön tekijä. Ei sillä ympäristöä tässä maassa paranneta eikä muuteta.

Sitä paitsi arvonlisäveron ympäristövaikutukset ovat hallitukselta täysin jääneet huomaamatta. Tällä verollahan tuhotaan joukkoliikenne, minkä jälkeen ihmiset rupeavat käyttämään henkilöautoja, ja mikä on sen ympäristövaikutus? Se on kokonaan näkemättä. Tässä verojärjestelmässä tavaroiden veroprosentti laskee ja palveluiden nousee, ja tämä on täysin vastoin kehi-tyksen periaatetta.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi puhui selkeän puheensa alku- ja loppuosassa yksityisistä ja yhteiskunnallisista palveluista ja hän minun käsittääkseni huomautti hyvin selkeästi, että yksityisten palveluiden asettaminen eri asemaan kuin yhteiskunnalliset palvelut vääristää kilpailua ja estää rakenteelliset uudistukset. Ed. Sasi ei puheenvuorossaan sanonut, miksi näin täytyy tehdä, miksi täytyy olla yhteiskunnallisia ja yleishyödyllisten yhteisöjen palveluja. Miksi niiden pitää olla eri asemassa kuin yksityisten tarjoamien palvelujen? Minusta tämä on ideologinen kannanotto, ja mielestäni kokoomus on ottanut tässä ideologisen kannan.

Samassa yhteydessä hän olisi aivan hyvin voinut selostaa, miten tämän alan eri palvelujen tarjoajien palvelut on verotettu muissa maissa, joissa arvonlisäverotus on voimassa. On tietenkin sellaisia palveluja, jotka tuotetaan yhteiskunnallisesti, joihin ei voi eikä pidä verotusta kohdistaa. Mutta mielestäni lähestulkoon suurin osa kuntien palveluista on sellaisia, joita voitaisiin aivan hyvin kohdella samalla tavalla kuin muitakin palveluja eikä asettaa niitä eri asemaan ja erityiskohdeltuun. Nyt kysymys on siitä, että pitäisi nimenomaan muuttaa rakenteita ja päästä tässä suhteessa eteenpäin. Arvonlisäverouudistus tässä suhteessa ei päädy sellaisiin uudistuksiin, joita etenkin yhteiskunnallisten palvelujen aloilla pitäisi tapahtua.

Ed. Sasi oli aivan oikeassa, että vienti ei enää tukea tarvitse. Se on saanut tukea aivan riittävästi. Mutta kotimarkkinoilla on sellaisia yrityksiä, joille arvonlisäverotus on ihan tervetullut asia.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvonlisäverouudistuksen voimaantulosta kuullut tutkimuslaitokset arvioivat, useimmat, uudistusta puhtaasti rakenteellisena, ikään kuin teknisenä uudistuksena eivätkä suostuneet lainkaan arvioimaan arvonlisäverouudistuksen tulonsiirtovaikutuksia, sitä vaikutusta, joka toisaalta syntyy kotimaisen sektorin ja vientisektorin välillä ja toisaalta tulonsiirtona kuluttajilta yrityksille. Hallituksen velkaelvytyspaketti ei näitä tulonsiirtoja pysty kompensoimaan, ja niinpä tämän voimaantulo matalasuhdannevaiheessa on erittäin tuhoisaa kotimarkkinasektorille.

Muuten, herra puhemies, olen sitä mieltä, että vain ed. Sasi kykenee minun edellisestä vastauspuheenvuorosta päättämään sellaiseen tulkintaan kuin hän esitti. Olennaista on, ed. Sasi, vielä ker-

ran: Kaikkihan me olemme halunneet erilaisia poikkeamia ja alennuksia arvonlisäverotukseen, mutta eri kohtiin. Tarkastelutavassa meidän suurin eromme onkin. Toistan vielä kerran, että ed. Sasi halusi poikkeamia ja erityiskohtelua tennishalleille, golfradoille, eikä niin, ja mannekiinien välitykseen. Vierasvenesatamista ei ole kukaan vielä muistanut sanoa. Nehän saivat myös erityiskohtelun. Pornoelokuvat saavat halvemman verokannan kuin puhdas vesi ja jätevesi, jotka sentään ovat eräänlaisia peruspalveluja ihmisille. Ed. Sasi unohti loppusuoralla eräät asiat eikä hyväksynyt huojennusten kohteeksi esimerkiksi sokeain äänitteitä. Sen sijaan sosialidemokraatit omissa huojennusvaatimuksissaan korostivat nimenomaan laajojen kuluttajapiirien peruspalveluita, mm. liikennettä ja puhdasta vettä. Liikenteen alijäämähyvityksen verottamista, ed. Sasi, niin kuin tiedätte, kukaan juristikaan ei hyväksy.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten ed. Sasi totesi, eilen päätettiin vielä helpottaa sirkusten arvonlisäverokohtelua. Ilmeisesti tämä tehtiin tietoisena siitä, että tämän asian käsittely on ollut hyvin sirkusmaista. Yksi tämän sirkuksen elementti oli ed. Sasin vertaus, kun hän vertasi hallituksen todella vähäistä ympäristöveropakettia arvonlisäveropakettiin. Jos hallitus toteuttaisi arvonlisäverotusta samalla mallilla kuin ympäristöverotusta, niin prosenttien sijasta esityksessä oli promilleja tai kenties promillen kymmenesosia.

Ed. Sasikin totesi, että uudistus tulee johtamaan siihen, että tavaroiden hinnat halpenevat ja palvelujen hinnat nousevat. Tämä on aivan kestämätöntä paitsi suhdannepoliittisesti myös pitkäjänteisellä aikavälillä, kun koko ajan automaatio vähentää tavaroiden tuottamisen palveluksessa olevaa työvoimaa. Esimerkiksi samaan aikaan, kun vientimme markka-arvo on kasvanut 40 prosenttia, sen palveluksessa oleva työvoima on vähentynyt neljäsosalla. Tämä esimerkki osoittaa, että on pakko verotuksella ja muin tavoin tukea ihmisten työllistämistä palveluammattihin. Jos tällaisissa olosuhteissa tehdään veromuutos, joka nostaa palvelujen ja laskee tavaroiden hintoja, se vie meitä aivan päinvastaiseen suuntaan. Se on sekä ympäristön kannalta että työllisyyspoliittisesti aivan väärä suunta. Tämä hallitus näyttää tekevän kaikkensa pelotellakseen Suomen kansan kuoliaksi Euroopan liiton jäsenyyden suhteen, kun tätäkin huonoa arvonlisäverouudistusta perustellaan Euroopan liiton jäsenyyshdoilla.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun puhuin ympäristöverojärjestelmästä, niin puhuin niistä periaatteista, joita siinä yhteydessä on hyväksytty. Katsoin asiaa myös verojärjestelmän kehittymisen kannalta ja noin kymmenen vuoden perspektiivillä. Ainakin oman käsitykseni on se, että toivon, että tälle pohjalle voidaan rakentaa järjestelmä, josta muodostuu erittäin keskeinen ja merkittävä osa verotuksen kokonaisuusjärjestelmää.

Mitä tulee ed. Luukkaisen puheenvuoroon, niin siltä osin haluan todeta, että hän kyllä esitti, että palvelut on saatava 12 prosentin veron piiriin, mutta ei mitään laskelmia siitä, mikä sen kustannus on. Tietysti täytyy jossakin määrin pitää huolta siitä, että valtiolle kertyy jossakin määrin tuloja niin, että velka-aukko ei jatkuvasti kasvaisi sitä vauhtia, mitä se kasvaa, ainakaan huomattavasti sitä lisäämällä.

Mitä tulee työllisyysvaikutuksiin, täytyy sanoa, että itse suhtaudun hieman skeptisesti niihin Kessu-mallilla tehtyihin laskelmiin, mitä hallituksen esityksen perusteluissa on. Työttömyys olisi noin 10 000 henkeä alkuvaiheessa, noin 8 000 eli suurin osa siitä koostuisi kuntasektorilta. Kun tiedämme, mikä kuntasektorin joustavuus näissä asioissa on, niin en pidä noita laskelmia ihan oikeaan osuneina. Mutta haluan todeta, että joka tapauksessa, jos nousu alkaa, on hyvin mahdollista se, että kielteisiä työllisyysvaikutuksia tämän uudistuksen johdosta ei ollenkaan tule. Mutta tietysti laskusuhdanteessa on täysin selvää, että tässä tilanteessa, jos laskusuhdanne jatkuu, palvelualoilla, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa tilanteessa myös rahoituksellisesti, ongelmia tulee esiintymään.

Mitä tulee yhteiskunnan tukemisiin palveluihin, ne ovat siitä syystä verovapaita, että jos ajatellaan vaikka teatteria, on hassua, että toisaalla tuetaan teatteria ja samalla otetaan toista kautta takaisin. Tietysti ei siinä kovin suurta eroa tapahdu, mutta raha vain kiertää useamman kerran.

Mitä tulee näihin vaikutuksiin, haluan todeta, että arvonlisäverouudistuksen vaikutukset ovat tasapuolisia kaikille perheryhmille. Se merkitsee sitä, että suurin piirtein saman verran verotus kiristyy kaikilla, jos se jonkin verran kiristyy. Myös kun Ruotsissa aikoinaan tehtiin vaikutuslaskelmia, kun siellä siirryttiin arvonlisäverojärjestelmään, ne osoittavat aivan saman tilanteen.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni liittyy ed. Ukkolan ihmettelyyn, miksi yleishyödyllinen ja kunnallinen

sekä seurakuntasektori on ulkopuolella. Oletan, että ed. Ukkola on hallintovaliokunnan jäsen ja hyvin tietää kuntien kustannuspaineet tällä hetkellä. Kyllä tässä on pakko viedä hallitusti rakenteellisia uudistuksia rinnakkain huomioiden se tosiasia, että myös hoidetaan työllisyyttä ja myös byrokraatiaa kevennetään. Jos ed. Ukkolan esittämä linja vapaan kilpailun ajatuksesta kaikkien palvelujen osalta on liberaalien yleisempi linja, niin minusta se on kyllä rajumpi vielä kuin kokoomuksen ajama linja tässä maassa ja täysin kestävä, sillä jos kunnalliset palvelutkin olisi pantu arvonlisäverolle, niin totta kai se merkitsisi lisäpaineita peruspalveluihin, sen puolesta minä ainakaan en keskustasta ole liputtamassa.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä kuitenkin on sisällä näitä peruspalvelujen verottamisia. Edellä on keskustelussa jo viitattu vesilaitoksiin, postitoimintaan, joukkoliikenteeseen. Ed. Sasi ei vuolaassa selityksessään ole pystynyt parantamaan lainkaan näkemyksiä siitä, että tässä olisi pohjana jonkinlainen logiikka. Mitä enemmän hän selittää, sitä enemmän hän repii aukkoa tuohon loogiseen rakennelmaan, joka siinä takana on.

Jos otetaan tämä vesi esiin, niin juotavaksi tarkoitettua vedestä kuntalainen, kansalainen, joutuu maksamaan täysimääräisen veron. Mutta sen sijaan, kun vesi tykitetään mutkamäen pohjaksi ja siinä luisutellaan, niin tästä palvelusta ei makseta veroa. Eihän millään voi pitää hyväksyttävänä tämän kaltaista rakennelmaa. Aivan vastaavaa on tietysti muiden peruspalveluiden osalta. Kysyisinkin nyt vielä ed. Sasilta: Aiotaanko näitä jatkossa edes tarkistaa järkevämille linjoille, kun nyt opposition esittämiä muutosesityksiä ei ole hyväksytty.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rengolle voisin tuoda esimerkin, mihin tilanne voi kunnallisten, yhteiskunnallisten, ja yksityisten palvelujen kesken johtaa. Jos vanhainkotitoiminta tai vanhustenhuolto, jonka yhteiskunta järjestää, on verotonta, silloin täytyy olla myös yksityisen verotonta, niin kun se tällä hetkellä tulee olemaankin. Saman täytyy koskea esimerkiksi lasten päivähoidon tilannetta, ja se tulee olemaankin. Mutta kysymys on siitä, että nämä yksityiset, joita nyt syntyy tai perustetaan, joutuvat koko ajan olemaan kunnan holhouksessa ja valvonnassa. Eli siinä mielessä minun mielestäni olisi tilanne parempi toisin päin eli voitaisiin verottaa molempia palveluja. Silloinkin tilan-

ne olisi minun mielestäni oikeudenmukainen, niin kuin se tietenkin tälläkin hetkellä on.

On toki sellaisia palveluja, joiden ei tarvitse olla verottomia. Jos yhteiskunnallinen tai yleishyödyllinen yhteisö tai puolue järjestää joitain palveluja, onko sen nyt pakko olla verotonta tai onko puolueen säätiön järjestämien palvelujen pakko olla verottomia? Minun mielestäni ei. Nämä, ed. Renko, eivät kuulu peruspalvelujen verottomuuteen, jota te puolustitte. Näitä minä vastustan. Asiat voidaan käydä yksityiskohtaisesti läpi. Peruspalvelut ovat eri asia kuin tällaiset säätiön tai muitten yleishyödyllisten yhteisöjen verottomat palvelut.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Koskinen tiedusteli, onko lakia tarkoitus tarkistaa. Kaikkia lakeja tietysti aina tarkistetaan. Voin sanoa, että tuloveron osalta ja tässä tapauksessa myös arvonlisäveron osalta jatkuvasti tullaan tekemään ns. vuosihuolto eli joka kesä katsotaan, mitkä muutokset ovat välttämättömiä, jotta laki on ajan tasalla.

Varmasti vielä ennen kuin laki tulee voimaan 1.6. tullaan katsomaan, että kaikki lain osalta on kunnossa. Sitten eräät määräajat päättyvät 95 lopussa, ja niitä varmasti vuoden 95 aikana tullaan katsomaan. Mutta ehkä vielä suurempi uudistus saattaa tulla siinä yhteydessä, jos Suomesta tulee Euroopan yhteisön jäsen. Silloin tämä laki ilmeisesti joudutaan kirjoittamaan kokonaisuudessaan uudestaan. Siinä yhteydessä varmasti joudutaan arvioimaan myös kaikki tässä yhteydessä jo tehdyt ratkaisut.

Tietysti joku voi kysyä, minkä takia pitää laki kirjoittaa uudestaan. On ehkä mahdollista muutokset tehdä tämänkin lain runkoon, mutta saattaa olla helpompaa kirjoittaa laki uudestaan. Toisaalta taas on katsottu, että on hyvä harjoitella jo tämän uuden arvonlisäverojärjestelmän puitteissa ennen kuin EY-jäsenyys tulee, jotta kaikkein suurimmat muutokset on jo siinä yhteydessä voitu tehdä ja oppia uuteen järjestelmään.

Mitä tulee eräisiin muutoksiin, niin sirkuksen osalta mielestäni muutos tapahtui jaostossa yksimielisesti. Kun sirkusihmisiä kuultiin asiantuntijoina, niin täytyy todeta, että se on ala, joka on erittäin suurissa vaikeuksissa. Arvonlisävero olisi ollut kyllä kohtalon tai elämän ja kuoleman kysymys heille.

Mitä tulee veteen, niin vesi on kaikissa tilanteissa arvonlisäveron piirissä, myös siinä tilanteissa, jossa sitä käytetään rinteiden jäädyttämiseen. Haluan korostaa sitä, että mitä tulee veden

ja jäteveden hintoihin, niin kunnissahan valtuustot päättävät näistä hinnoista. Jos te haluatte, että niitä lasketaan, niin kunnissa tehdessänne päätöksiä vain teette ratkaisuja, joilla hintatasoa alennetaan.

Mitä tulee sokeain äänitteisiin, niin jaostossa olisi haluttu tehdä sitä koskeva muutos, niin että sokeain äänite ainakin nauhoitettuna olisi ollut vähennyskelpoinen. Mutta siihen ei yksinkertaisesti löydetty tällä aikataululla sopivaa mallia, ja siitä syystä se valitettavasti jäi pois. Tässä suhteessa esimerkiksi ed. Linnainmaa oli hyvin aktiivinen.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasin viimeksi mainitsemien sokeain äänitteiden kohtalon perustelut eivät vain olleet oikein hyvät. Ihan samalla tavalla tekniikkaa sortaen ja hyvää veroteoriaa murtaen ed. Sasi on kyllä pystynyt tekemään muita poikkeuksia. Sirkusten kohdalla tapahtunut poikkeus muuten ei ollut veroteoreettinen poikkeus, ja sitä minäkin kannatin, joten tulkoon tässä nyt sen verran tuettua ed. Sasia, joka on yksinään jäänyt sirkuksia puolustamaan.

Mutta kun ed. Ukkola on nyt niin tavattoman huolissaan yksityisten päiväkotien ja vanhainkotien asemasta, täytyy todeta, että se valvonta, johon arvonlisäverolaissa viitataan, ei suinkaan ole verovalvontaa, vaan laadunvalvontaa. Se tapahtuu käyttäjien turvallisuuden vuoksi. Ed. Ukkolan mustavalkoinen maailma siinä suhteessa on myöskin hyvin poikkeava siitä, mikä todellisuus on. Itse asiassa meillä ei tällä hetkellä markkinavetoisia, todella yksityisiä päiväkoteja ole lainkaan. En ole ainakaan yhteenkään törmännyt. Nekin, jotka ovat yksityisten yhteisöjen ylläpitämiä, ovat julkisella rahoituksella tuettuja. Samoin ovat useimmat vanhustenhuollon laitokset julkisella rahoituksella tuettuja, ja myöskin se valvonta, joka niihin kohdistuu, on asukkaiden turvallisuuden ja asumisen laadun valvontaa.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin halusin ed. Ukkolan puheenvuoron johdosta kommentin, kun hän useamman kerran on ollut tänään huolissaan yksityisistä palvelun tuottajista sosiaali- ja terveydenhuollon puolella, jotka eivät saisi samaa verotonta kohtelua kuin julkisen sektorin tuottamat saman alan palvelut. Tärkein kohta hallituksen esittämässä 38 §:ssä on sana valvoman. Siis viranomaisen valvoman muun sosiaalisen toiminnan osalta ei kuitenkaan perittäisi veroa. Kyllä minä

näen, että sosiaalihuoltolaki on niin kirjoitettu, että käytännössä sellaista toimintaa ei tällä alueella edes voi olla, mikä ei olisi näiden viranomaisten valvomaa.

Tästä syystä jää ihmettelemään tietysti, miksi tällainen pykälä on kirjoitettu ja onko nyt huolellisesti tarkistettu asianomaisen erityislain kohta myöskin, että yhteensovitus todella toimii. Nimitäin minä en voi ymmärtää pykälän jälkiosaa, sitä että näitä toimintoja voisi ilman valvontaa tässä yhteiskunnassa tuottaa, koska valvontasana ei liity todellakaan, niin kuin kuultiin, verotamiseen taikka siihen, ostaako kunta näitä palveluja. Niin kuin minä tässä ymmärrän, se on yleisvalvontaa, ja siihen meillä on ihan runsaasti viranomaisia tässä maassa, jos ei kunnan sosiaaliviranomainen, niin monia muita valtion tai kunnan viranomaisia, jotka joutuvat puuttumaan ammatin harjoittamiseen silloin, kun sitä myös yksityisesti tällä alalla tehdään.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen, että vesi on nyt meidän kaikkien omaatuntoa tänään kolkuttanut täällä. Minulla on semmoinen tuntuma, että se on vähän kuin vahingossa päässyt tänne ja ensimmäisen rukkauksen yhteydessä joudutaan katsomaan, mitä vedelle tehdään. Ensinnäkään se ei ole nyt liikevaihtoveron piirissä, ja nyt se tulee 22 prosentin veron piiriin. Se luo eittämättä asumiskustannuksiin paineita. Keskimäärin noin 40 penniä oli asiantuntijoiden näkemys, jonka me saimme vasta ihan viime päivinä. Ei tahtonut saada asiantuntijoilta edes tietoa tästä, (Ed. Paasio: Eikö hallitus tiedä?) kun vesipuolen yritykset heräsivät niin myöhään mukaan tähän kehittelyyn. Yritykset voivat vähentää sen mutta kotitaloudet eivät.

Kun tässä oli niin paljon selvittämättömiä asioita, verojaosto päätyi ponteen, joka löytyy mietinnön sivulta 16. Sen mukaan ”hallitus selvittää vesi- ja jätevesimaksun arvonlisäverosta kotitalouksille aiheutuvat kustannusvaikutukset ja tarvittaessa ryhtyy toimenpiteisiin asumiskustannusten kohtuullistamiseksi ja arvonlisäverojärjestelmän kehittämiseksi siten, että myydyin tavaran tai palvelun luonne paremmin otetaan huomioon verokantaa määrättäessä”. Tämä tarkoittaa juuri sitä, että vesi on välttämättömyyshyödyke ja se tulee väärin tässä kohdeltua. Siitä olisi jäänyt tulematta, jos se olisi vapautettu, noin 350 miljoonaa, mahtava potti kerätä rahaa. Tästä keskusteleminen oli erittäin vaikeaa tässä tilanteessa, kun se niin myöhään vasta saatiin auki

keskusteluun. Asiantuntijat eivät olleet hoitaneet veron valmistelun yhteydessä riittävästi tietoa ministeriöön. Uskon, että se tulee ensimmäisessä remontissa meillä välttämättä eteen, ja kannatan kyllä sitä.

Ed. L a h i k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huomaan, että tähän lakiin sisältyy, niin merkittävä kuin tämä uudistuksena onkin, vahinkoja. Olemme juuri sen kuulleet erityisesti veden osalta. Tietysti voisi todeta, että laki on vahinko kokonaisuudessaan, kun sitä tässä aikataulussa ja tähän suhdannetilanteeseen ylipäätään tuodaan.

Mutta olen havainnut mietintöä lukiessani, että verotuksen piiriin on otettu myöskin sellaisia elementtejä, jotka eivät ole EU:ssa verotuksen piirissä. Tässä on kysymyksessä postitoiminta sekä joukkoliikenteen yleistuki. Toivoisin, että valiokunta jatkokeskustelussa perustelisi, miksi me haluamme nostaa verotuksen piiriin näitä asioita. Vai haluammeko nyt sitten olla jo edellä EU-keskusteluja ja olla anomassa erityispoikkeuksia näiden osalta?

Ed. A p u k k a : Herra puhemies! Niin kuin keskustelussa on jo tähän mennessä käynyt ilmi, arvonlisäverouudistus tulee olemaan melkoinen lisärasitus kuluttajille. Siitähän ei päästä yli eikä ympäri. Samalla tavalla tämä tulee olemaan myöskin melkoinen lisärasitus semmoisille pienille, työvoimavaltaisille yrityksille, joilla ei ole juuri piilevää veroa vähennettävänä, vaan kustannukset muodostuvat pääasiassa työkustannuksista. Myöskään siitä ei päästä mihinkään, että tämä alkuvaiheessa aiheuttaa lisää työttömyyttä. Hallituksen kaavailujenkin mukaan positiiviset työllisyysvaikutukset tulevat vasta joskus vuosituhannen vaihteessa ilmi. Elikkä nämä muutamat tosiasiat kertovat suoraan sen, että tämän kaltaista esitystä ei missään tapauksessa olisi pitänyt ainakaan tässä laman vaiheessa olla tekemässä. Se on aivan yksiselitteisesti selvä asia. Ainakin lakiesityksen voimaantuloa olisi pitänyt lykätä, jollei kokonaan olla valmiita ehdotusta torjumaan.

On aika mielenkiintoista, että esimerkiksi keskustan sisällä tästä on kahdenlaista ilmaa. Se osa, joka tajuaa tämän kielteiset vaikutukset, on vahvasti sitä mieltä, että esitystä pitäisi siirtää ainakin kauemmaksi, ja myös asiantuntijojen valtajoukko verojaostossa oli sitä mieltä, että voimaantuloa olisi pitänyt siirtää.

Täällä on monta kertaa jo keskustelun aikana

tullut esille minusta hieman totuuden vastaisesti, että asiantuntijoista valtaosa on sitä mieltä, että laki pitäisi saattaa voimaan ja tehdä tällainen arvonlisäverouudistus. Kuitenkin, kun verojaostossa olemme asiantuntijoita olleet kuulemassa, niin valtaosa 260 asiantuntijasta, jotka jaostossa olivat, aloitti asiantuntijalausuntonsa suunnilleen sillä tavalla, että tämä on periaatteessa oikeantapainen ratkaisu, mutta missään tapauksessa tämän ei pitäisi koskettaa meidän toimialaamme, koska sille tämä on erittäin vaarallinen. Kyllä minun mielestäni tämmöiset asiantuntijalausunnat pitää kyseenalaistaa, sillä olivatko ne lopulta tukemassa esitystä niin täysin rinnoin, kun aina tuli takaportti, että missään tapauksessa tämä ei saa koskettaa meidän toimialaamme.

Mutta mitäpä tämä hallitus ei omassa EY-innossaan olisi tekemässä, myös tämän arvonlisäverouudistuksen, kun EY:ssä sitä ollaan kuulemma vailla. Vasemmistoliiton mielestä meillä on aivan tarpeeksi jo kevennetty pääomaverotusta. Tämähän toimii samaan suuntaan niin, että tässä työn verotusta lisätään pääomaverotuksen kustannuksella.

Me olemme saaneet jo tähän maahan Euroopan alhaisimman pääomaveron, jota tässä talossa ja tässä salissa vuosi sitten valtiovarainministeri hyvin ylpeänä esitteli ja kertoi, että pääomaverotus todellakin on Suomessa Euroopan alhaisin. Kun nyt ollaan säätämässä semmoista verolakia, joka hyvin pitkälle koskettaa tavallista kuluttajaa hintojen muodossa, ollaankin tekemässä Euroopan korkein verotus. Tällainen verolinja ei mielestämme voi olla kovin hyväksyttävä, kun se aina sattuu tavallisen palkansaajan, tavallisen kuluttajan nilkkaan.

Erityisesti ajankohta on kovin kovin virheellinen tässä lamatilanteessa, ja uskon, että se tullaan vielä laajemminkin oivaltamaan. Ministeri Viinosen huoli, että myöhemmäksi siirrettynä vero kiihdyttäisi vain inflaatiota, on kyllä lamatilanteen rinnalla käsittämätön, mutta hallitus on koko ajan vain huolehtinut inflaatiosta, vaikka tosiasiallisesti on ollut tilanteita, jolloin deflaatiopolitiikka on johtanut lähes päinvastaiseen ja maalle tuhoisaan kehityskulkuun. Velkaisille yrityksille ja kotitalouksille laman syvennyessä ei inflaatio todellakaan voi olla päähuoli. Mitä tulevaisuuteen tulee ja sen mahdollisiin inflaatiopaineisiin, niin lamaongelmaa on kyllä hoidettava nyt ja tässä tilanteessa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei kannata tämän suuntaisen verouudistuksen tekemistä. Jos se on kuitenkin toteutettava, niin kuin halli-

tuspuolueitten tahto näyttää tällä hetkellä olevan, niin meidän mielestämme siihen pitäisi tehdä koko joukko korjauksia.

Meidän mielestämme veroprosentin pitäisi olla alempi, jotta kuluttajien verotusta ei tässä lamatilanteessa koroteta sillä tavalla, kuin hallituksen esitys tekee. Hallituksen esityksen perusteluissahan kerrotaan, että arvonlisävero tulee kohottamaan lähes 2 prosenttia kuluttajahintoja. Me esitämme, että yleisen arvonlisäveroprosentin tulisi olla vain 20, jotta korotusta ei siirrettäisi tavallisten kuluttajien kontolle.

Sen lisäksi meidän mielestämme voimaantuloa olisi ainakin lykättävä, jos laki kerran tehtävä on, ja olemme esittäneet, että voimaantulo olisi lykättävä vuoden 96 alkuun.

Lisäksi meidän mielestämme pitäisi tehdä useita sisällöllisiä muutoksia, jos laki on kerran pakko säätää.

Ensinnäkin olemme lähteneet siitä, että asuminen verotusta pitäisi keventää eikä tehdä niin kuin hallitus, että se antaa vain pieniä siirtymäkauden helpotuksia asuntorakentamiselle. Meidän mielestämme asuntojen rakentaminen pitäisi jättää kokonaan arvonlisäverotuksen ulkopuolelle ja sen lisäksi tiettyjä asumispalveluita pitäisi myös jättää verotuksen ulkopuolelle, jotta asumiskustannukset eivät pääse nousemaan kohtuuttomiksi.

Lisäksi olemme sitä mieltä, että koko joukko palveluita olisi jätettävä tämän verotuksen ulkopuolelle. Tyypillisenä esimerkkinä voin vain mainita kampaamo-parturiliikkeet, jotka hyvin monesti ovat olleet esillä siksi, että ne ovat tyypillisiä tämän arvonlisäveron vuoksi kärsimään joutujia. On selvää, että näille pienille palveluyrityksille ei ole mitään hyötyä arvonlisäverosta, kun ei niillä ole juurikaan piilevää vähennettävää arvonlisäveroa, vaan vero tulee kutakuinkin täysimääräisenä vaikuttamaan palveluitten hintoihin. Toisaalta, kun tiedämme, että tämmöisessä lamatilanteessa näitten palveluitten hintoja ei pysty parillakymmenellä prosentilla nostamaan, on aivan selvää, että arvonlisäveron myönteisestä vaikutuksesta suuri osa tulee jäämään juuri näitten pienten työvaltaisten yritysten ulkopuolelle. Sitä kautta uskon, että hallituksen ennusteet tämän työllisyysvaikutuksesta tulevat olemaan vieläkin negatiivisempia, koska tämä ilman muuta tuo paineita pienten yritysten työllisyyden heikentämiseen, koska monet joutuvat kannattamattomina yrityksiä varmasti lopettamaan ja ainakin pistämään pois työntekijöitään.

Sen lisäksi me olemme sitä mieltä, että kulttuu-

ria — musiikkia, teatteria, sirkusta jne. — ei pitäisi rasittaa tällaisella uudella verolla. Meidän mielestämme mitkään siirtymäkaudet eivät tässä tilanteessa tule vaikuttamaan. Ne lykkäävät puolelatoista vuodella näitä kohtuuttomia vaikeuksia eri kulttuurimuotojen osalta, mutta sen jälkeen vero puree aivan yhtä raa'asti, kuin muullakin arvonlisävero tekee. (Ed. Rätty: Olen samaa mieltä!) — Hyvä! Ed. Rädyn kanssa olemme tältä osin samalla linjalla.

Myös majoituspalveluitten osalta olemme sitä mieltä, että pelkkä siirtymäaika ei riitä, vaan olemme jättämässä ne ulkopuolelle.

Sen lisäksi haluan yhtenä esimerkkinä mainita matkailun ohjelmalvelut, joiden meidän mielestämme pitäisi olla ulkopuolella, koska matkailutulosssa suuri osa esimerkiksi pohjoisessa muodostuu juuri matkailuun liittyvistä palveluista. Niitähän ihmiset Euroopasta tänne tulevat katsomaan ja niistä nauttimaan eivätkä pelkästään nukkumaan hotellihuoneissa. Eli pelkästään majoitukseen tuleva helpotus ei riitä. Juuri liitännäiset ohjelmalvelut luovat matkailussa myös työpaikat, ja mikäli niihin annetaan arvonlisäveron vaikuttaa täysimääräisenä, olen varma, että se tulee johtamaan näiden yhden ja kahden hengen yritysten lakkaamiseen. Sitä kautta meillä katoavat matkailusta nämä palvelut, joita varten eurooppalaiset tänne tulevat. On aivan varmaa, että 22 prosentin arvonlisäverokanta tulee tappamaan tämän kaltaisia yrityksiä vaikka millä millalla.

Myös elokuvat pitäisi jättää arvonlisäverotuksen ulkopuolelle kokonaan.

Herra puhemies! Sitten olemme sitä mieltä, että joukko asioita pitäisi säätää arvonlisäverolaissa nollaverokannan piiriin, mikä tarkoittaa sitä, että ne tulisivat jonkin verran edullisemmiksi kuin tällä hetkellä, koska nollaverokanta tarkoittaa sitä, että ne eivät maksa arvonlisäveroa, mutta saavat kyllä piilevän veron vähentää. Tällaisia meidän mielestämme olisivat mm. lääkkeet. Lääkkeet ovat sellaisia ihmisten ja sairaiden ihmisten jokapäiväiselle elämälle tärkeitä asioita, että niiden tavallista lievemman verokohtelun pitäisi olla mahdollista. Samoin olemme esittäneet nollaverokantaan talousveden ja jäteveden. Tältä osin on kyllä harmillista ja ihmeellistä, että valiokunnan mietinnössä voidaan tosin todeta, että talousvesi on välttämätön hyödyke, mutta sen verokohtelu jää kuitenkin vain hurskaiden toiveiden varaan eikä sitä haluttu nostaa erityisasemaan, kun lakia säädettiin. Edelleen nollaverokannan piiriin meidän

mielestämme pitäisi laittaa kirjat ja henkilökuljetukset kokonaisuudessaan.

Arvoisa puhemies! Tämän lakinipun sisällä on monta muuta lakia, joihin arvonlisävero tulee vaikuttamaan, mm. kuntien asemaa koskeva lakiesitys arvonlisäveron palautusten takaisinperinnästä on täällä yhtä aikaa. Siinä hankituksen esityksen mukaan takaisinperintäprosentti olisi 77,5. Kuitenkin hallituskin myöntää, että sen jälkeen kunnille jää arvonlisäverojärjestelmästä vielä joukko ylimääräisiä kustannuksia. Olemme joutuneet olemaan valtiokunnassa sitä mieltä, että tällaista lisärasitusta aikana, jolloin kunnille keksitään kaiken maailman mahdollisia lisärasitteita, ei pitäisi lain säätämisen yhteydessä jättää, vaan olemme esittäneet vastalauseessamme, koko oppositio yhdessä, että prosentin pitäisi olla 65 eikä 77,5.

Aivan samalla lailla käy polttoaineuudistuksen kohdalla, joka on myös tässä nipussa käsittelyssä ja joka tarkoittaa sitä, että dieselpolttoaineesta yrityksille, nimenomaan kuljetusyrityksille, jotka käyttävät dieselpolttoainetta, tulee arvonlisäveron vähennyksen johdosta 55 pennin hyöty, koska ne saavat vähentää polttoaineeseen sisältyvän arvonlisäveron. Mutta hallitus onkin omassa viisaudessaan päättänyt perii sen niiltä kokonaan pois korottamalla polttoaineveroa siltä osin, eli niiden osalta dieselpolttoaineen käyttäminen kuljetusyrityksissä tulee johtamaan nolatilanteeseen. Mutta siinä sivussa käy sitten niin, että ne henkilöt, mm. yksityishenkilöt, jotka käyttävät dieselhenkilöautoja, tulevat saamaan ensi kesäkuun alusta 55 pennin polttoaineen hinnankorotuksen, ja sekin on kyllä aika kohtuuton korotus tässä lamatilanteessa.

Arvoisa puhemies! Olemme esittäneet vastalauseessamme koko joukon muutoksia lain sisältöön. Tulemme tekemään ehdotukset yksityiskohtaisessa käsittelyssä toisen käsittelyn yhteydessä, ja mikäli valiokunnan esittämään lain muotoon ei tule merkittäviä korotuksia, olemme varmasti kolmannessa käsittelyssä hylkäämässä koko tämän kaltaisen esityksen.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Jo vuosi sitten pääomatulo-uudistuksen käsittelyprosessi täällä eduskunnassa oli vertaansa vailla, mutta nyt tämä arvonlisäveron käsittelyprosessi on kyllä kuin suoraan Sirkus Arkadiasta. Ehkä tämä on yksi syy siihen, että sirkukset aivan viime tingassa vapautettiin arvonlisäverosta, (Ed. Backman: Väliaikaisesti!) koska muutenhan eduskuntakin olisi tullut arvonlisäveron alaiseksi

— tosin väliaikaisesti, aivan oikein, ed. Backman. — Kovin kaukana ei taaskaan ole se ajatus, että olisin vastalauseen esipuheeseen kirjannut kiitospuheenvuorot eronneelle miehelleni ja karanneille kissoilleni.

Arvoisa puhemies! Logiikaltaanhan arvonlisäverojärjestelmä on periaatteessa elegantti malli hyödykkeiden verottamiseksi, eli minulla ei sinänsä ole mitään sitä vastaan, että tällainen järjestelmä otetaan käyttöön. Mutta ongelmana vain ovat sen ajoitus ja verokantojen valinnat. Kuten olemme tässä keskustelussa huomanneet, niin seuraava lista hallituspuolueiden aikaansaamista muutoksista arvonlisäveroesitykseen kuvaa selvästi hallituksen linjavaihtoa. Eli aivan viime kädessä on annettu verohelpotuksia mannekiinienvälitystoiminnalle, sirkukselle, taiteenvälitykselle, golfille, hiihtohisseille, tennikselle ja vierasvenesatamille.

Kun luette mietintöä läpi, huomaatte, että loppuosa on hurja määrä erilaisia ponsia. Kutsun näitä itse hallituspuolueiden huonon omantunnon ponsiksi. Eli kun tehdään huono laki, niin sitten yritetään heittää perään ponsia, joilla ikään kuin omaatuntoa paikataan. Korostan sitä, että ne kaikki ponnet ovat hallituspuolueiden kansanedustajien tekemiä ja niistä ei todellakaan voi olla kovin ylpeä. Yksi koskee postimerkkejä. Sen olisi varmaan voinut lain puolella korjata eikä ponsilauseita siitä asiasta heitellä.

Suomen talouden nykyinen suhdannevaihehan ei ole ollenkaan, ei alkuunkaan, oikea ajankohta arvonlisäverouudistuksen käyttöönotolle. Mielestäni voimaantuloa on lykättävä laman yli nousukauden alkuun, jolloin sen haittavaikutukset voitaisiin minimoida. Tässä taloudellisessa tilanteessa kotimarkkinoilla toimivia yrityksiä ja palveluelinkeinoja ja myös, huom., kuntia rasittava vero vain syventää lamaa ja lisää työttömyyttä, sillä verohan suosii vientiteollisuutta ja rasittaa työvaltaisia kotimarkkina-aloja. Kun siihen siirrytään tässä suhdannevaiheessa, siitä koituu seuraavat haittavaikutukset.

Se ensinnäkin leikkaa kotimaista kysyntää, lisää työttömyyttä palvelualoilla ja aiheuttaa rajuja rakennesiirtymiä eri toimialoilla, kun yritetään hakea tietyllä tavalla verottomia muotoja eli siirrytään pimeän työn käyttöön. Tämä varmasti tulee toteutumaan esimerkiksi kampaamopuolella hyvin herkästi, kun tosiasia kerran on se, että jokaisella meistä joilla vielä tukka kasvaa, se kasvaa 3,6 metriä päivässä.

Sitä on siis leikattava, mutta se voi todellakin tapahtua kotona. (Ed Linnainmaa: Aika pitkä!)

— Kyllä jokaisella meistä, joilla vielä tukka kasvaa, se kasvaa 3,6 metriä päivässä, siis hiukset yhteensä. Neljänneksi, tämän veron vientivaikutukset on liioiteltuja, koska maailmalla ei ole sellaista kysyntää, minkä varaan tämä ikään kuin on rakennettu. Viidenneksi, se rappaa kunnallistaloutta. Kuudenneksi, veropohjan laajennus ei kartuta valtion kassaa toivotulla tavalla, koska kysyntä katoaa samanaikaisesti alta.

Oikeastaan ainoa positiivinen tekijä, minkä tässä suhdannevaiheessa tämän käyttöönotossa voi nähdä, on se, että se edesauttaa siirtymistä vaihdantatalouteen.

Tällä esityksellä on erittäin paljon heikkouksia.

Suurempia niistä on se, että ensinnäkin verokantojen määrittely on tehty ottamatta huomioon työllisyys- ja ympäristövaikutuksia. Arvonlisäverojärjestelmä olisi aivan yhtä hyvin voitu valjastaa palvelemaan talouden rakennemuutosta kestäväen kehityksen suuntaan eli olisi voitu asettaa alemmat verokannat työllistävälle ja haittattomille hyödykkeille ja palveluille, vastaavasti korkeammat verokannan pääomavaltaisille ja haitallisille hyödykkeille.

Toinen heikkous on se, että maa- ja metsätalous on tässä kokonaan jätetty ulkopuolelle. Onhan aika metkaa, että metsätalouden harjoittajat voivat jälleen kerran itse valita verojärjestelmän ja näin myös sen, maksavatko enemmän vai vähemmän veroja.

Kolmanneksi, on melkoinen paradoksi, että kaupunkien verovaroista maksamat joukkoliikenteen subventiot ovat arvonlisäverollisia. Siis ensin joukkoliikennettä tuetaan verovaroin ja sitten verottaja verottaa sitäkin osuutta. Tämä juttu on ollut koko ajan liikenneministeriön pakkomielle, jonka se on nyt saanut VM:ään ujutetuksi. Erikoisinta tässä on se, että tämä malli on EY-käytännön vastainen. Tästä syystä Suomen hallitus on nyt pyytänyt poikkeusta EY-neuvotteluissa, että se saisi tällaisen mallin ottaa käyttöön. Suomi on siis ensimmäisenä eurooppalaisena maana tietoisesti laajentamassa verotusta koskemaan myös tappioita eli negatiivista arvonlisää.

Oleellista on tässä yhteydessä muistaa myös se, että se malli, jolla Suomi astuu EU:hun, jos astuu, tavallaan lyödään kiinni. Sen jälkeen verokantoja tai niiden luokittelua voidaan muuttaa vain EU:n komission kautta. Siksi olisi äärettömän tärkeätä, että ennen kuin Suomi on menemässä EU:hun, se muokkaisi sellaisen veromallin, joka on sitten kestävä, joka on järkevä työllisyyden ja ympäristön kannalta.

Arvoisa puhemies! Arvonlisäverouudistuksen voimaantuloaika, mihin nyt on päädytty, on monestakin syystä pahin mahdollinen. Paitsi Suomen nykyinen taloudellinen suhdannevaihe, johon jo aiemmin viittasin, myöskään keskeneräiset EU-jäsenyysneuvottelut ja tekniset ongelmat eivät puolla arvonlisäverouudistuksen toteuttamista tulevan vuoden aikana, siis ensi kesäkuussa.

Varovaistenkin arvioiden mukaan arvonlisäveron seurauksivaikutukset veisivät työpaikan noin 10 000 ihmiseltä. Kuten aiemmin sanoin, veropohjan laajennus ei välttämättä myöskään lisää valtion verotuloja, koska kysyntä putoaa alta. Pitkällä aikavälillä tietenkin negatiivisesti vaikutukset pienenevät, mutta tässä vaiheessa kansantalous on siinä tilassa, että vero rasittaa sitä liiaksi, jos se nyt otetaan käyttöön.

Hallituspuolueiden tällä viikolla päättämät siirtymäaikojen pehmennykset ovat tilapäisiä. Kannattaa muistaa, että kyse on vain tilapäisestä pehmennyksistä, ja ne täysin riittämättömiä. Ne haittaavat paitsi itse elinkeinotoimintaa, koska elinkeinolle tulee eri vuosina erilaisia veroja, myös verottajaa itseään, koska on erittäin raskasta ja rankkaa verohallinnon kannalta, kun jatkuvasti muutetaan prosentteja ja järjestelmiä.

Arvonlisäveron negatiivisia vaikutuksia työvaltaisille aloille voitaisiin lieventää sillä, että siirryttäisiin samalla työn verottamisesta haittojen verottamiseen eli tehtäisiin ns. vihreä verouudistus, verotuksen rakennemuutos. Siinä tavoitteena tulisi olla yrityssektorin sisäinen kustannusjano muutos, jolla helpotettaisiin työvaltaisten alojen verotusta, joita aloja arvonlisäverojärjestelmä nimenomaan rasittaa.

Teknisestikin negatiivista voimaantuloaika ei ole paras mahdollinen, koska lakiesitys tuo piiriinsä noin 260 000 uutta verovelvollista. Tällaisen suuren järjestelmän voimaan saattaminen kesken vuotta on erittäin epätarkoituksenmukaista, koska valtaosalla yrityksistä tilikausi on kalenterivuosi.

Oma näkemykseni on, että paras ajankohta uuden järjestelmän käyttöönoton kannalta olisi sama hetki, jolloin Suomi liittyy EU:hun, jos liittyy. Takaraja arvonlisäverollehan on juuri sama ajankohta. Tästä syystä ei ole tarkoituksenmukaista ottaa käyttöön kotimaista arvonlisäveroa ennen sitä ja juuri siinä tilanteessa uudistaa se taas uudelleen, koska totta on se, että jos ja kun Suomi liittyy EU:hun ja jos laki tässä muodossa nyt hyväksytään, silloin se joudutaan muuttamaan kokonaan, koska EU-maailmassa arvon-

lisävero on erimuotoinen kuin tämä laki nyt on. Oma näkemykseni voimaantuloajasta on se, että voimaan vuoden 1995 alusta tai, jos ja kun Suomi ei silloin EU:hun liity, voimaan silloin, kun liittyy. Tämän aikalisän aikana olisi mahdollisuus valmistella myös se, että maa- ja metsätalous liitettäisiin arvonlisäverouudistuksen piiriin. Minusta on todella omalaatuista, että yksi tulonsaajaryhmä voi valita, mihin verojärjestelmään kuuluu.

Vaikka arvonlisäveroon siirtymistä on jatkuvasti perusteltu sillä, että EU vaatii sitä ja se on tätä muotoa, tämä Suomelle valittu malli ei ole EU-mallin mukainen. Esimerkiksi EU:ssa postitoiminta ja joukkoliikenteen yleistuki ovat verottomia. Suomessa sitä vastoin, kuten aiemmin on käynyt ilmi, hallitus on asettanut neuvottelutavoitteeksi anoa poikkeuksia näiden verottamiseen. Itse tulen esittämään, että joukkoliikenteen verokanta olisi nolla, sen yleistukea ei verotettaisi ja että postitoiminta olisi arvonlisäveron ulkopuolella.

Hallituksen esityksen veroporrastus niine muutoksineen, joita valtiovarainvaliokunnan verojaostossa siihen on tehty, on erittäin yksioikoinen, ja tämä verokantojen mukainen luokittelu on tehty puhtaasti poliittisin perustein, poliittisten miellelyhtymien mukaan vailla logiikkaa. Veroporrastuksessa ei oteta huomioon sitä, mitkä ovat eri alojen, tavaroiden tai palveluiden työllistämisen- tai ympäristövaikutukset.

Oma näkemykseni on, että tulevaisuuden ja sivistyksen kannalta tärkeitä elämän alueita ja toimintoja, kuten kulttuuritoimintaa, kirjallisuutta, taidetta ja viihdettä, ei tule lainkaan rasittaa arvonlisäverolla. Toisaalta tässä esityksessä kuntien ja erilaisten yhteisöjen oimistamat elokuvateatterit eivät kuulu arvonlisäveron piiriin, mutta muut elokuvateatterit kuuluvat. Vihreiden arvonlisäveromallissa elokuva kuuluu nollaveroluokkaan kuten kaikki muukin kulttuuritoiminta. Näistä syistä näkemyksemme on, että verokantaluokittelua on muutettava.

Samoin viestintää koskevalta osuudeltaan arvonlisäveroesitys vaatii harmonisointia, koska siinä viestinnän eri toimialoille esitetään erilaisia verokantoja. Kaapelitelevisio- ja paikallisradio-toiminnalle esitetään korkeampaa arvonlisäveroa kuin Yleisradiolle. Viestintäneutraalisuussyistä niiden kaikkien pitäisi olla saman verokannan piirissä, mikäli niillä on kotimaista ohjelmatuotantoa. Samoin alemman eli 5 prosentin verokannan piiriin tulen esittämään lisättäväksi myös vesi- ja viemäriulaitostoiminnan, jotta voitaisiin

lieventää arvonlisäveron asumiseen aiheuttamia kustannuspaineita.

Lyhyesti vielä kertaan sen, mikä on vihreiden veromalli veroporrastusluokitteluille: Nollaverokanta joukkoliikenteelle, kulttuurille, taiteelle ja viihdepalveluille ja kirjoille ja kirjan elektronisille muodoille. 5 prosentin verokanta kotimaista ohjelmatuotantoa tuottaville viestintäkanaville, mukaan lukien paikallisradio- ja kaapelitelevisiotoiminta, sekä vesi- ja viemäriulaitostoiminnalle. Sitten 12 prosentin verokanta kaikille muille palveluille mukaan lukien yksityiset liikuntapaikat. Yleiseksi verokannaksi sama kuin hallituksen esityksessä eli muille tavaroille 22 prosenttia.

Arvonlisäverotuksen ulkopuolelle vihreiden mallissa esitetään jätettäväksi paitsi postitoiminta ja joukkoliikenteen yleistuet, kuten jo aiemmin sanoin, myös kulttuurihistoriallisesti tai rakennustaiteellisesti arvokkaan rakennuksen kiinteistöhuoltopalvelut ja myös eläinlääkintähuolto ja ympäristöterveydenhuollon laboratorion palvelut.

Rakennusperintömme säilyminen on perusteltua kulttuurisista syistä sekä kansainvälisten sopimusten vuoksi. Vanhan, säilytettävän rakennuskannan korjaaminen ja kunnossapito on kulttuuriperinnön hoitamista silloin, kun työ tehdään rakennusten rakennustaiteellinen ja kulttuurihistoriallinen arvo säilyttäen. Tämä on tärkeitä myös kansakunnan identiteetin säilyttämiseksi yhdyntävässä Euroopassa.

Arvonlisäverojärjestelmässä on terveyden- ja sairaanhoito jätetty veron ulkopuolelle, mutta vain ihmisten osalta, ei eläinten. Kuitenkin Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -tavoiteohjelmassa ympäristöterveydenhuolto ja siihen liittyen eläinlääkintähuolto katsotaan kuuluvaksi osaksi kansanterveystyötä. Sen lisäksi eläinsuojelulliset syyt vaativat myös verotonta eläinlääkintähuolto. Näistä syistä tulen esittämään, että eläinlääkintähuolto ja ympäristöterveydenhuollon laboratorion palvelut pitäisi jättää verotuksen ulkopuolelle.

Yritysneutraalisuussyyt ja myös ympäristö- ja eläinsuojeluperusteet edellyttävät sitä, että turkistarhauksen osittainen ja turkiseläinten myynnin täydellinen verovapaus poistetaan. Ne ovat seikkoja, joita myös hallitus esityksessään esittää.

Sen lisäksi tulen puuttumaan lakiehdotuksen 83 §:ään, joka koskee vanhojen tavaroiden myyntiä. Siinä esitetään, että veron perusteesta olisi tehtävissä 82 prosentin vähennys verollista edelleenmyyntiä varten käytettynä ja verottomana hankitun tavaran ostohinnasta. Kirjojen osalta vähennys olisi 89 prosenttia. Kun se näin määritellään, vähennysoikeuden ulkopuolelle jäävät

kierrätykseen kelpaavan tavaran ostot silloin, kun tavara ostetaan kotimaisen teollisuuden raaka-aineeksi. Vastaava vähennys voidaan kuitenkin tehdä käytetyn tavaran viennistä. Johdonmukaista olisi, että myös kotimaiseen käyttöön suoritettaviin ostoihin liittyy vähennysoikeus. Tämä on perusteltua myös siitä syystä, että kierätystä ja uusiokäyttöä on kaikki syy tukea myös verotuksellisin ratkaisuin. Jätteiden hyötykäyttöön saaminen säästää yhteiskunnan kustannuksia jätehuollossa sekä ympäristönsuojelussa, joten vähennys on perusteltu myös taloudelliselta kannalta. Tämän vuoksi tulen tekemään tähän pykälään muutosesityksen.

Kun pykälän 2 momentin mukaan vähennys on lisättävä veron perusteeseen, jos tavara otetaan muuhun käyttöön, tätä säännöstä saatetaan tulkita niin, että esimerkiksi käytettyjen autojen purkamisessa saadut kunnostetut varaosat katsotaan sellaiseksi muutostyöksi, että oikeutta sen ostovähennykseen ei ole. Tämä ei ole käytettyjen tavaroiden uudelleenkäytön ja kierrätyksen kannalta hyvä ratkaisu. Päinvastoin tällaisia ratkaisuja pitäisi nimenomaan tukea myös verotuksellisin perustein.

Arvoisa puhemies! Arvonlisäveron seurauksia työllisyydelle enempää kuin sen ympäristövaikutuksiakaan ei ole riittävästi tutkittu lakiesitystä valmisteltaessa. Näistä syistä tulen esittämään lain kolmannessa käsittelyssä perustelulausumaa, että arvonlisäverolakia kehitetään pikaisesti siten, että jatkossa otetaan nykyistä paremmin huomioon veron työllisyys- ja ympäristövaikutukset. Asian toisessa käsittelyssä tulen tekemään II vastalauseen mukaiset muutosehdotukset.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan vain todeta, että vihreiden veromalli ei ole kovinkaan looginen. Siinä useita aloja tulisi nollaverokannan piiriin. Mitä nollaverokanta merkitsee? Se tarkoittaa sitä, että myynnistä ei makseta lainkaan veroa, mutta periaatteessa saadaan vähentää kaikki ne ostot, joihin sisältyy arvonlisäveroa. Käytännössä, jos toimiala on nollaverokannan piirissä, se merkitsee sitä, että valtio antaa melkoisen suuren subvention näille aloille. Sanoisin, että tämä on erittäin epätarkoituksenmukainen ja kallis järjestelmä eikä siinä ole käytännössä mitään logiikkaa.

Ed. L i n n a i n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkuvasti täällä pohditaan kysymystä siitä, onko ajankohta nyt oikea vai olisiko parempi mahdollisesti korkeasuhdanteessa toteutettu arvonlisäverouudistus. Tästähän meillä kuultiin asiantuntijoita. Yhtä tahoja lukuun ottamatta taloudelliset tutkimuslaitokset olivat sitä mieltä, että ensi vuosi on aivan oikea ajankohta uudistuksen toteuttamiseen. Tätä perusteltiin esimerkiksi sillä näkökulmalla, että uudistuksella on inflaatiota jossakin määrin nostattava vaikutus. Jos uudistus toteutetaan korkeasuhdanteessa, purkautuu piileviä inflaatiopaineita. Ja jos nämä kaikki toteutuvat samaan aikaan, kun liitymme mahdollisesti Euroopan unioniin, niin tällä on haitalliset vaikutukset meidän kilpailukykyymme.

Kun ed. Luukkainen totesi, että toteuttamisen pitäisi tapahtua vasta samassa yhteydessä, kun liitymme Euroopan unioniin vuonna 95 taikka joskus myöhemmin, koska mahdammekaan liittyä, niin kyllä tällainen uudistus ja sen taloudelliset vaikutukset jäävät aivan liian hataralle pohjalle ja me menetämme silloin kaikki positiiviset vaikutukset uudistuksesta.

Ennen kaikkea haluan korostaa sitä, että uudistuksella on kansantalouden kilpailukykyyn erittäin merkittävä vaikutus. Sitä, että se toteutetaan nyt matalasuhdannetilanteessa, on pehmenetty siirtymäsäännöksillä, mutta myös esimerkiksi 2 prosentin inflaatiotarkistuksella verotaulukoihin.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistuttaisin ed. Luukkaista myös niistä asiantuntijoiden puheenvuoroista, jotka valottivat meille toteutuksen ajankohtaa. On olemassa molempia paineita. Jos laman aikana toteutetaan, totta kai on hintapaineita, mutta jos noususuhdanteeseen siirretään, joka on odotettavissa — milloin sitten on, nähdään — niin kumulatiiviset nousupaineet ovat ehkä suuremmat kuin hintapaineet, mitkä nyt ovat, inflaation kiihtyminen ja myös palkankorotuspaineet.

Haluaisin ihan lyhyesti, kun sirkus näyttää tulevan heitellyksi täällä, todeta, että sirkus on nykyään hyväksytty kansan taidemuoto. Mutta se ei ole 45 §:n tarkoittama ”muu esiintyjä”, kun se on ryhmäesitystä, se on poikkeusteollista. Eikä meillä tässä maassa ole kuin pari varteenotettavaa sirkusyritystä, jotka pyörivät yksityisin pääomin jne.

Vasemmistolle muistutan: Kouluhallituksen viimeinen pääjohtaja Erkki Aho lähetti kaikille

Suomen kouluille allekirjoituksellaan varustetun kirjeen ja suositti koulujen päätökseksi Finlandia-sirkuksen näytöstä, ja päivämäärät oli lueteltu. Sen jälkeen minä olen rehtorina tyytynyt myös ajattelemaan, että tämä on tavallisen kansan taidetta.

Jos muita, korkeakulttuurin aloja, kohdellaan eri tavalla, niin sirkusta ei voi panna 22 prosentin veron piiriin. Toivon, että tällä ei nyt sirkusteltaisi, koska tämän alan yrittäjät tekevät tosissaan työtä. Annetaan nyt tämän ratkaisun olla, mikä yksituumaisesti verojaoistossa tehtiin.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi arvosteli sitä, että vihreät esittävät tiettyjä toimintoja nollaverokannalle. Tämä on meillä tietoinen valinta. Haluamme nimenomaan talouden rakennemuutoksen näiden verokantojen kautta. Tässä ei ole kyse siitä, että valtio joutuisi subventoimaan näitä aloja kovinkaan paljon, koska ne alat, mitä sinne on valittu, ovat sellaisia, joille ei oikeastaan kerry mitään vähennettävää.

Ed. Linnainmaa sanoi, että kaikki taloudelliset tutkimuslaitokset ovat tuoneet esiin, että tämä pitäisi toteuttaa nyt, kun on ikään kuin oikea suhdannevaihe. Kun itse kuuntelin näitä, niin kaikki tutkimuslaitokset korostivat sitä, että tässä on kyse verotuksen rakennemuutoksesta ja tästä syystä tämä pitäisi saattaa nyt voimaan, että rakennemuutos toteutetaan nyt, ikään kuin riippumatta suhdanneajoituksesta. Itse kyselin heiltä siitä, eikö rakennemuutoksesta saataisi paras hyöty sillä, että se ajoitetaan oikein. Tätä oikeastaan kukaan ei pystynyt kiistämään.

Mitä tulee voimaantuloaikaan, nytkö vai sitten, kun liitytään EU:hun, jos liitytään, jos se otetaan voimaan nyt ja jos myöhemmin liitytään EU:hun, se tarkoittaa sitä, että tulee vuoden sisällä kaksi suurta verouudistusta saman asian tiimoilta. Se, jos mikä, on verovelvollisille ja hallinnolle todella rankkaa ja raskasta.

Mitä vielä tulee ajoitukseen, ed. Linnainmaa oli sitä mieltä, että tämä kannattaa toteuttaa nyt, kun on matalasuhdanne menossa, jotta vältytään inflaatiopaineilta. Itse olen sitä mieltä, että jos Ahon hallitus vielä jatkaa, niin matalasuhdanne jatkuu niin kauan kuin Ahon hallitus jatkaa. Siinä mielessä on aivan sama, siirretäänkö tätä vuodella vai kahdella eteenpäin. Niin kauan kuin Ahon hallitus hommiaan tekee, niin kauan tämä maa ei suosta nouse.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Renko rupesi täällä sirkustelemaan. Hän sanoi myönteisiä asioita sirkuksesta. Mutta kun tarkalleen ottaen katsoo tätä esitystä, eihän tässä ole sirkusta vapautettu arvonlisäverosta kuin vuoden 95 loppuun saakka. (Ed. Renko: Silloin pitää katsoa kulttuuri kokonaan!)— Mitä sitten sellaisia ratkaisuja teette, jos kannatatte sirkusta ja muita kulttuuripalveluja, poistatte sen arvonlisäverolta vain puoleksitoista vuodeksi.

Tässä mielessä, ed. Renko, ette te ole edes sirkuksen ystävä tällaisella silmäkääntötempulla. Asetatte vain vaikeudet tulevaisuudessa niiden eteen erilaisella aikajänteellä kuin aikaisemmin. Eivät ne ole kuin kaksi kesää tämän perusteella liikevaihtoverottomia. Siinä mielessä, jos tällaisen ongelman olette havainnut, teidän olisi pitänyt korjata se eikä täällä jeesustella sen suhteen, että te vasta sirkuksen ystäviä olette.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Asiathan kävivät itse asiassa niinpäin, että sosialidemokraatit, jotka aina ovat arvostaneet korkeatasoista sirkustaidetta, vaativat sirkukselle alemmaa verokantaa pysyvästi. Sopiessaan muutoksista ja huojennuksista arvonlisäverotukseen porvarit, joiden mielessä olivat taidegallerioiden ja muiden vastaavien tahojen verohuojennukset, unohtivat koko sirkuksen. Itse asiassa se tilapäinenkin huojennus, jonka nyt sirkukselle saimme, tuli sinne vain siitä syystä, että sosialidemokraatit vielä mietintöä kirjoittaessa muistuttivat porvareita siitä, että olitte sirkuksen unohtaneet kaiken muun kulttuurihuojennuksen piiristä kokonaan pois. Se muotoilu, jonka sitten hyväksyitte, tuli suoraan sosialidemokraattien jo valmiina olevasta vastalauseesta.

Ed. H a s s i : Arvoisa puhemies! Ensinnä ed. Rengolle: Minä olen sirkuksen lempeän arvonlisävero-kohtelun kannalla. Muutenhan mekin kohta joutuisimme maksamaan palkastamme arvonlisäveroa.

Siinä, että me olemme nyt ensi kertaa 20 vuoden sunnuntaina eduskunnan täysistunnossa keskustelemassa kenties kaikkien aikojen suurimmasta verouudistuksesta, kaiken kukkuraksi vielä itsenäisyyspäivän aattona, ei ole mitään sankarillista. Päinvastoin minusta tämä on kerta kaikkiaan hävytöntä.

Puhuin jo aikaisemmin vastauspuheenvuorosani siitä, että Ahon hallituksen johdonmukainen linja näyttää olevan se, että mitä isompi ratkaisu

on kysymyksessä, sitä mahdottomampaan aikaan se tehdään. Markan kytkeminen ecuun tehtiin aamuyön tunteina. Viime tammikuussa 30 miljardin pankkitukiratkaisua yritettiin viedä läpi ensin salamavauhdilla samalla viikolla, kun budjetin loppukäsittelyt olivat, ja lopulta siihen meni se aika, joka oli etukäteen luvattu kansanedustajille talvituoksi. Nyt olemme sunnuntaina itsenäisyyspäivän aattona käsittelemässä arvonlisäverouudistusta.

Kaikki tämä tarkoittaa sitä, että suurimmat asiat yritetään päättää eduskunnalla sellaisina aikoina, jolloin meidän mahdollisuutemme syntyvät siihen, mitä oikeastaan olemme päättämässä, ovat mahdollisimman huonot. Tämä on vallankäytön muoto. Mielestäni tämä on nimenomaan machomiehisen vallankäytön muoto, että suuret asiat päätetään sellaisella tavalla, joka vieraannuttaa kansanedustajat normaalista elämästä, perheestään, ihmissuhteistaan. Kun tässä maassa valitetaan sitä, että päätöksentekijät ovat vieraantuneet tavallisesta elämästä, mielestäni yksi sen osa on se, että meitä estetään elämästä vähänkään normaalia elämää.

Me hallituspuolueiden ulkopuoliset kansanedustajat olemme jo kauan saaneet lähinnä tiedotusvälineiden kautta seurata sitä, miten hallituksella itsellään on ollut tapana tehdä tärkeitä ratkaisuja öisin ja viikonloppuisin. Muun muassa budjettiriihiä on pidetty viikonloppuisin. Tämä viestii hallituksen sisäisen päätöksenteon kaaoksesta, ja kaaosta tämä merkitsee myös eduskunnassa, ja tulokset siitä, mitä tässä maassa tapahtuu, puhuvat puolestaan. Kerta kaikkiaan tällaisessa hallitsemisen tavassa ei ole mitään kunnia-kasta, ei mitään sankarillista.

Nyt itse uudistuksen sisältöön. Arvonlisäveromalli sellaisena, kuin hallitus sitä edustaa, edustaa mielestäni linjaa, jota joskus viime vuoden keväällä kutsuin euronöyristelyksi. Yritetään olla vielä eurompia kuin olisi tarpeen, yritetään tulevan mahdollisen EU-jäsenyyden nojalla viedä läpi mallia ajankohtana, jolloin vaikutukset ovat kansantaloudelle ainakin työllisyyden kannalta tuhoisat. Tämä kerta kaikkiaan merkitsee sitä, että järkevätkin argumentit Suomen mahdollisen EU-jäsenyyden puolesta alkavat menettää tehoaan. Uskon, että tällaiset menettelytavat vahvistavat niin kansalaisten keskuudessa kuin eduskunnassakin kielteistä asennoitumista Euroopan unionin jäsenyyteen.

Me vihreät olemme pitkään puhuneet siitä, että tarvitsisimme sen suuntaista verouudistusta, joka tekisi työn teettämisestä ja tekemisestä ta-

loudellisesti nykyistä kannattavampaa. Tämä arvonlisäverouudistus vie aivan päinvastaiseen suuntaan. Ministeri Viinanen, joka ei havaintojeni mukaan ole istuntoa kunnioittanut läsnäololaan, vaikka hän on eduskunnan kuppilassa vi-lahtanut, on moneen otteeseen puhunut siitä, että uudistus poistaa kertautuvan liikevaihtoverotuksen. Mielestäni tämä on jossakin määrin semantiikkaa. Työvaltaisilla palvelualoilla tämä jos mikä johtaa kertautuvaan verotukseen.

Tällä työn hinta työnantajalle on noin kaksi kertaa se palkka, jonka työntekijä saa käteensä, eli se arvonlisäys, joka työstä tulee, on kaksi kertaa työntekijän käteensä saaman palkan verran. Jos nyt tähän pannaan vielä 22 prosentin arvonlisävero, se merkitsee sitä, että työpanokseen kohdistuva vero on itse asiassa 44 prosenttia siitä, mitä työntekijä saa käteensä. Tämä malli johtaa siihen, että me työn verotuksen nykyisen noin kaksinkertaistamisen sijasta lähes 2,5-kertaistamme työn hinnan työnantajalle ja asiakkaalle.

Tämä on aivan väärä suunta aikana, jolloin automatisointi vähentää teollisuuden työpaikkoja. Noin kuukausi sitten Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto esitti käyriä, joiden mukaan teollisuustuotanto Suomessa on noussut samalle tasolle, jolla se oli ennen lamaa, siis lamaa edeltäneelle huipputasolle. Kuitenkin näinä 2,5 vuotena teollisuus on vähentänyt 126 000 työntekijää. Tällaisissa olosuhteissa olisi kehitettävä sellaisia ratkaisuja, jotka tukisivat sitä, että ihmiset löytävät töitä palvelualoilta, eikä mm. arvonlisäverotuksella sitä entisestään vaikeutettava.

Yksi suuri typeryys uudistukseen sisältyy liikennepolitiikan kohdalla, mistä jo ed. Luukkainen puhui. Kaikkien ekologisesti tuhoisien vaikutusten lisäksi oma arvioni on se, että valittu joukkoliikenteen arvonlisäverotuksen linja ja vielä kaiken huippuna kunnallisten liikennelaitosten saaman subventionkin pistäminen arvonlisäveron piiriin parantaa henkilöauton kilpailukykyä joukkoliikenteeseen verrattuna niin paljon, että paineet teiden rakentamiseen kasvavat. Loppujen lopuksi tämä veromalli aiheuttaa sekä valtiolle että kunnille enemmän kustannuksia kuin joukkoliikenteen arvonlisävero tuo valtiolle tuloja. Tosin tämä on sinänsä ihan johdonmukaista hallituksen politiikassa, koska hallitus on monissa muissakin kohdissa tehnyt sellaisia säästöjä, jotka ovat vain näennäisiä eli aiheuttavat kustannuksia muualla, tai toteuttanut sellaisia verotuksen muotoja, jotka aiheuttavat joko verotettavan asian katoamisen tästä maasta tai lisäkustannuk-

sia muualla. Juuri joukkoliikenteen arvonlisäverotuksen vaikutukset valtion talouteen minun arvioni mukaan tulevat olemaan kielteiset.

Yksi asia, josta ilmeisesti valtiovarainministeriön numeronikkarit eivät paljon piittaa mutta jota itse suren aika paljon, on se, että uudistus todennäköisesti tulee vaikuttamaan Suomen esteettiseen tasoon tuhoisasti. Muun muassa taidegallerioiden toiminta pannaan verolle, arkkitehtien suunnittelutyö tulee verolle, paikalla tapahtuvan rakentamisen verokohtelu tulee nykyistä ankarammaksi, jolloin paikalla tapahtuvan rakennustyön kilpailukyky ennalta valmistettuihin elementteihin verrattuna entisestään huononee. Tämä tulee entisestään huonontamaan meidän visuaalisen ympäristömme laatua.

On jo puhuttu mm. sirkuksesta kansan taiteena. Mielestäni meidän rakennustemme visuaalinen laatu on kansan taidetta jos mikä. Sehän on sitä esteettistä kulttuuria, jota niin rikkaat kuin köyhät joka päivä katselevat jokapäiväisessä ympäristössään. Mielestäni on kansan kulttuurisen tason ja henkisen tilan kannalta tuhoisaa tehdä sellaisia verorakenneratkaisuja, jotka tekevät taloudellisesti entistä vaikeammaksi esteettisen tason ylläpitämisen, saati sen parantamisen.

Vielä päätöksenteon ajankohdasta. Tärkeiden päätösten tekeminen sunnuntaina olisi kenties perusteltua, jos eläisimme jotakin sotatilaa tai siihen rinnastettavaa aikaa. Sitä emme elä, mutta sen sijaan kuulemma tänään on hallituspuolueiden pirskeet. Veikkaanpa, että kun arvonlisäverosta äänestetään, näemme salissa hyvin hilpeitä hallituspuolueiden kansanedustajia.

Yksi erittäin huomionarvoinen seikka on myös se, että tiedämme kaikki, että huomispäivän lehdet ovat täynnä, niissä on sivukaupalla, kunniamerkkejä, joita erinäköisille ansioituneille kansalaisille on myönnetty. On erittäin todennäköistä, että arvonlisäveroratkaisu ei myöskään lehdissä saa sitä painoarvoa, joka sillä on. Minä paheksun tätä menettelytapaa, joka on aivan ilmeisen tarkoituksellinen.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Hassin kanssa aivan samaa mieltä menettelytavasta. Minusta tämä on nyt kummallista, kun hallituspuolueet tietävät aivan hyvin sen, että oppositiopuolueetkin haluavat, että budjetti on käsitelty ennen joulua. Sitä me kaikki haluamme emmekä halua sotkea enää tammikuussa budjetin käsittelyä millään tavalla vaalitouhuihin. Mutta käsittelytavat ja hallituksen sisäiset kiistelyt — hallituspuolueethan ovat

pitkittäneet asioiden käsittelyä — ovat johtaneet nyt siihen, että eilen istuttiin ihan turhan panttina lauantaina hallituspuolueiden, kokoomuksen ja kepun, pelin takia ja nyt on tosiaan hallituspuolueiden edustajilla kiire juhlimaan ja ajattelutapanana on se, että oppositiopuolueet saavat puhua lätiä, mitä haluavat, kun julkisuuteen ei kuitenkaan mitään siitä tule. Tämä on, sanon suoraan, mielestäni hävyttömyyksiä.

Edelleen olisin halunnut kiinnittää huomiota myös koko arvonlisäverojärjestelmän toteuttamiseen. Jos ajatellaan vaikka eläkeläisiä tai monia perheitä, niin nyt suutaripalveluista, kun eläkeläiset vievät kenkäänsä korjattavaksi, on maksettava arvonlisäveroa. Jos heillä kodinkone hajoaa, korjauksesta on maksettava arvonlisäveroa. Jos he vievät pyykkinsä pesulaan, siitä on perittävä arvonlisäveroa. Mutta kun kokoomuslaiset lähtevät golfailemaan ja surfailemaan ja slalomia laskemaan, nämä ovat nyt sitten kokoomukselle paljon tärkeämpiä kuin eläkeläisten tarpeet. Nuorten rockkonserttilipuista peritään arvonlisäveroa mutta ei oopperasta, koska ooppera on julkisyhteisön tukema palvelu.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä periaatteessa olen ihan samaa mieltä kuin ed. Hassi näistä eduskunnan työskentelyajoista ja työskentelytavoista. Mutta kysymys on siitä, että meidän pitäisi aloittaa jo syksyllä, tehdä viisi päivää töitä eduskunnassa, valiokunnissa ja täysistunnoissa. Sen jälkeen lomat ovat lomaa ja vapaa on vapaata, mutta minä voin työskennellä sunnuntainakin. Minä olen tottunut omassa elämässäni tekemään töitä lauantaina, sunnuntaina, epämukavina työaikoina. Ei tämä minua rasita. Minä paheksun ed. Hassin tapaa esitellä asia. Minusta osoittaa sivistymättömyyttä hänen tämmöinen reuhaamisensa asiasta, jolle nyt ei voida mitään. Joko me teemme täällä töitä sunnuntaina tai me teemme sitten töitä joulun jälkeen, uudenvuoden jälkeen, mikä minulle sopii. Jos ei pysty ottamaan omassa elämässään huomioon, että politiikka on nopeasti muuttuvien tapahtumien ketju, niin ei pidä tulla politiikkaan. Jos ed. Hassi keskittyisi eduskuntatyöhön sen sijaan, että istuu Finnairin hallintoneuvostossa, niin ehkä sitä aikaa olisi tähän enemmän eikä tuntuisi niin pahalta istua sunnuntaina.

Ed. Lahti-Nuutila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En nyt halua tässä yhteydessä puuttua näihin työjärjestelyihin, kun tänne on vapaaehtoisesti pyritty ja yhdessä kuitenkin aika paljon pystymme, jos tahdomme, työaikojamme säätelemään. On varmasti niin, kuten kansanedustaja Ensio Laine yhdessä vaiheessa totesi, että se on aika paljon eduskunnan oma asia.

Mutta siltä osin tahdon ed. Hassia oikaista, kun hän väitti, että kuvataiteen teosten osalta ei verojaoston ja valiokunnan käsittelyssä olisi saatu mitään aikaan. Varsin pitkään ja varsin näkyvästikin on ollut arvonlisäverolain käsittelyn yhteydessä esillä juuri taiteilijoiden ja gallerioidenkin toimesta kuvataiteen teosten ensimyyntin verotusasia. Kun soittajien, laulajien, näyttelijöiden, lausujien jne. esiintymisten välitys on arvonlisäverosta vapaata, niin luonnollisesti verojaostossa saatiin aikaan se ratkaisu, että myös kuvataiteentekijän teosten välitys on verovapaata nimenomaan ensimyyntin osalta eli silloin, kun tapahtuu teoksen myynti niin, että teos on vielä taiteilijan omistuksessa. Tähänhän sekä taiteilijoiden järjestöt että myös galleristit tähtäsivät. Tämä juuri toteutuu, ja tällä tavalla säilyy neutraalisuus kulttuurin alueella.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käytän puheenvuoron nimenomaan mieskansanedustajana ja yhdyin kyllä varsin pitkälti ed. Hassin ajatuksiin. Minusta nämä itsenäisyyspäivän aluspäivien kriisistunnot kuvaavat valitettavasti sitä tilannetta, johon me olemme ajautuneet nimenomaan hallituksen ja hallituspuolueitten eduskuntaryhmien toimesta.

Professori Niiniluotoa lainaten uskaltaisin todeta, että hallituspuolueiden kansanedustajat ovat ajamassa meitä kaikkia koskeen. Kukaan meistä ei ihan tarkasti tiedä, missä ollaan, mihin mennään. Hallituksen politiikka on tuloksetonta poukkoilua. Mietinnöt ovat valmistuneet niin, että ne ovat meillä juuri istunnon alussa edessämme. Työtämme leimaa ärtyneisyys, turhautuneisuus ja hermostuneisuus, joka sopii minusta tavattoman huonosti edessä olevan itsenäisyyspäivän juhlan henkeen. Minusta tästä kantavat vastuun nimenomaan hallitus ja sen eduskuntaryhmät, jotka ovat alistuneet tämän tyyppiseen työaikatauluun, missä me nyt olemme. Jos pääministeri olisi paikalla vetoaisin häneen, eikö hän ymmärrä kuultuaan myös professori Niiniluotoa, että eroaisi nyt mahdollisimman nopeasti, hajo-

tettaisiin eduskunta ja tehtäisiin todella kriisiajan hallitusohjelma ja uusi hallitus. Ei tästä tule yhtään mitään!

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä kannatan ed. Hassin ehdotusta siitä, että täällä suoritettaisiin prosessiin liittyviä äänestyksiä kello 18:sta lähtien. Nimittäin onhan aivan sopimatonta, että hallituspuolueiden kansanedustajat lähtevät viettämään eduskunnan istunnon aikana erilaisia juhlatilaisuuksia ja jättävät tänne keskusteltavaksi tärkeän lain, joka nostaa kuluttajahintoja ja vie valtiolta verotuloja. Tässä mielessä on aivan kohtuutonta, että he eivät ole kuuntelemassa, ottamassa opiksi, saamassa selville sitä, mitä vaikutuksia heidän ehdottamallaan lailla on.

Tässä mielessä tämä koko pelleily, jota kutsutaan eduskunnan täysistuntotyöskentelyksi, esimerkiksi eilen oli täysin tarpeetonta ja sai aikaan sen, että täällä kansanedustajia on paikalla vain neljännes silloin, kun on täysistunto. Ei tällä tavalla voida tätä työtä hoitaa. Minusta tuntuu ja ehdottomasti olen sitä mieltä, että kello 18:n jälkeen katsotaan, montako kansanedustajaa täällä silloin on paikalla, jos kerran vaihtoehtona on se, että hallituspuolueiden kansanedustajat lähtevät täältä juhlimaan silloin, kun hinnat nousevat ja työttömyys kasvaa.

Ed. Laimvoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hassille haluaisin myös todeta, että ei eduskuntatyöstä varmasti mitään tule, jos täällä olisi kellonaikoihin sidottu työaika. Kyllä minun mielestäni tämä on työpaikka, jossa tehdään töitä silloin, kun on pakko tehdä ja päätöksiä täytyy tehdä.

Kun väitetään, että tähän olisi hallitus syyllistynyt, niin kyllä minusta hallituksen syyttäminen tästä istunnosta ja tämän asian käsittelemisestä nyt on kyllä aika väärä osoite. Nimittäin kyllä tämä on ollut eduskunnan käsissä jo pitkään ja nimenomaan eduskunta on itse työskennellyt niin, että tätä asiaa käsitellään täällä nyt.

Sen sijaan kun ed. Hassi totesi, että arvonlisävero on taas uusi työn vero, niin tässä olen täysin samaa mieltä. Olen myös sitä mieltä, että tämä on erittäin huonosti tähän aikaan sopiva, koska automaatio korvaa entistä enemmän työtä ja myös tuonti korvaa entistä enemmän suomalaista työtä. Kyllä tässä yhteydessä olisikin pitänyt harkita ja päästä sellaiseen järjestelmään, että kun siirrytään arvonlisäverojärjestelmään, samanaikaisesti olisi siirrytty eläketurvan, työttömyysturvan ja

sosiaaliturvan rahoituspohjaan, joka perustuisi esimerkiksi kulutukseen tai johonkin muuhun sellaiseen, mikä olisi nykyaikaisempaa. Tämähän on vanhanaikainen pohja, että työn, työn teettäminen, pohjalta yritetään pitää yllä sosiaaliturvaa, kun entistä enemmän työstä maksetaan palkkaa verovaroina kerätyllä rahalla. Jos tällä luullaan voitavan pitää yllä meidän sosiaaliturvamme rahoituspohjaa, niin se on kestämaton pohja. Nykyinen pohja on vanhanaikainen. Tästä pitäisi tässä yhteydessä ehdottomasti keskustella ja päästä tätä muuttamaan.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Gustafssonin puheenvuoroon liittyen olen sitä mieltä, että jos täällä on edustajia, jotka eivät tiedä, missä ollaan ja minne mennään, niin heille kyllä pitäisi voida myöntää ero eduskunnasta ennaikaisesti. Ainakin minä tiedän ja useimmat kansanedustajat varsin hyvin tietävät, missä tällä hetkellä ollaan ja minne pitäisi mennä.

Syy, että aikataulu on tämä, missä nyt olemme, on se, että hallitus keskiviikon ja torstain välisenä yönä sopi elvytyspaketista, jota koskevat tarpeelliset muutokset on eduskunnan tietoon saatettu perjantaina. Minusta oli erittäin hyvä, että tuo elvytyspaketti syntyi. (Ed. Savolainen: Sen olisi pitänyt syntyä kaksi vuotta sitten!) Minusta oli välttämätöntä, että se tehtiin, ja uskon, että se antaa edellytyksiä sille, että kotimarkkinoilla voi tapahtua elpymistä, (Ed. Savolainen: Kukin tulkoon uskollaan autuaaksi!) ja että se olennaisella tavalla helpottaa tämän arvonlisäveron voimaan saattamista.

Meistä itsestämme eli eduskunnasta on kiinni se, työskentelemmekö tänään, työskentelimmekö eilen, koska eduskunnan puhemies ja puhemiesneuvosto tekevät päätökset näissä asioissa. On turha syyttää ketään ulkopuolista. Henkilökohtainen kantani on se, että nämä asiat olisi hyvin voitu käsitellä ensi tiistaina, koska se ei olisi myöhästyttänyt eikä lykännyt budjetin aikataulua. Mutta kun eduskunnassa on päätetty tästä aikataulusta, niin edetään sitten sen mukaisesti. Ehkä joitakin voi lohduttaa se, että kun tänään on varmaan muuten huono uutispäivä, niin se voi mahdollistaa sen, että keskustelusta voidaan kenties jotakin myös lehdissä referoida.

Lyhyesti haluan vielä todeta ensinnäkin sen, että mitä tulee rockkonsertteihin, täällä väitettiin, että ne menisivät verolle, mutta verojaostossa nimenomaan tehtiin päätös, että teatteri, tanssi ja musiikki jäävät ulkopuolelle vuoden 95 loppuun asti ja näin ollen myös rockkonsertit ja

populaarikulttuuri jäävät veron ulkopuolelle. (Ed. Rätty: Entä sen jälkeen?) Minusta tämä on erittäin tärkeä ja keskeinen signaali, ja toivon, että siitä myös hallituspuolueita kiitetään.

Mitä tulee liikenteen alijäämän verottamiseen, niin siltä osin voidaan todeta, että kyse on lipun kokonaishinnasta ja sen verottamisesta ja sille on myös tietysti loogiset perusteet, joskin totean, että kokoomus olisi halunnut luopua siitä.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ed. Lahti-Nuutilaa gallerioita koskevasta oikaisusta, jonka hän teki. Huomasin, että hän on oikeassa. Tämä on näitä viime hetkellä lakiin vielä tulleita parannuksia, mikä on ihan hyvä asia, mutta se ei sinänsä muuta muita kohtia siitä, mitä puheenvuorossani sanoin tämän uudistuksen vaikutuksista elämämme esteettiseen ja visuaaliseen laatuun.

Ed. Ukkolalle: Olen jättänyt eronpyynnön Finnairin hallintoneuvostosta, ja tämä asia on tarkistettavissa sekä Finnairista että liikenneministeriöstä.

Tästä aikataulusta. Mehän saimme tiedon tästä sunnuntain istunnosta keskiviikkona. Mikäli kysymyksessä olisi jollain tapaa suunnitelmallinen toiminta, tieto olisi kyllä tullut vähän aikaisemmin. Vielä perjantaina ei ollut selvää, mikä hallituksen esitys on. On sinänsä tietysti ihan hyvä, että hallitus teki laihan elvytyspaketinsä, mutta koko tämä ruljanssi mielestäni osoittaa sen, että hallitus vasta aivan viime metreillä rupeaa edes vähän miettimään sitä, mitä sen päätökset oikeastaan tarkoittaisivatkaan. Tämä aikataulu on seurausta hallituksen sisäisen päätöksenteon kaottisesta tilasta.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluaisin vielä kerran vihreitä oikaista 46 §:stä, joka on verojaostossa muutettu. Sehän on hallituksen esityksessä vain niin, että se kattaa kuvataiteen myynnin. Mietinnön 46 §:ään lisättiin vielä: ”Kuvataiteen ja taidekäsitöiden tuotteen myynnistä tai välityksestä ei ole suoritettava veroa.” Ed. Luukkainen, se on pysyvä, kun se on pykälään viety, eikä suinkaan väliaikainen.

Mutta ehkä tässä ei ole viitsitty lukea tätä mietintöä. Tässä saa jatkuvasti korjata hallituksen esityksen pohjalta tullutta mielikuvaa, ja verojaosto teki aika paljon siihen myös muutoksia. (Ed. Lahti-Nuutila: Edustaja luki nyt vihreiden vastalauseita!) — Anteeksi, minä oikaisen sen verran, että siitä jäi taidekäsitöiden osuus pois sillä

tavalla, että kuvataide tulee pysyvästi, ja taidekäsityöt olisi tarvittu siihen mukaan. Mutta mikä on taidekäsityön ja muun käsityön välillä? Se on jotenkin siellä hallituksen esityksen perusteluissa, mutta tämä on todennäköisesti ns. avoin pykälä, jossa verottaja joutuu ottamaan tulkinnan. (Ed. Rinne: Onko hallituksessa ristiriitoja siitä, mikä on taidetta?) Luulen, että se ei kummene, ennen kuin se pykälä muutetaan. Sillä lailla tietenkään tähän vihreiden vastalauseen vaatimukseen hengellisesti pitkällä jännevälikällä on suhtauduttava positiivisesti, että kuvataide ei välttämättä kata kaikkea käsityötä. Mutta halutaanko kaikki käsityö verottomaksi vai halutaanko vain taidekäsityö, niin siihen ei löytynyt rajanvetoa eikä asian- tunteudesta myöskään meillä jaostossa. (Ed. Rinne: Kepu haluaa ristipistoa ja muut koruompe- lual!)

Sitten minä lyhyesti sanoisin, että ed. Gustafson on vastuullinen, ja ihmettelen, että hän vielä poliittista kaaosta haluaisi tähän lisäksi. Arvostelu olisi pitänyt osoittaa sosialidemokraattiselle puolueelle aikanaan, kun hallitusta muodostettiin. Te halusitte levähtää välillä ettekä tulleet vastuuta kantamaan vaikeina aikoina.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituspuolueiden edustajat yrittävät täällä ottaa ikään kuin kulttuurin edistämisen roolin sillä perusteella, että on tehty eräitä sinänsä myönteisiä muutoksia ja mm. sirkuspalvelut aiotaan väliaikaisesti vapauttaa arvonlisäverosta.

Kiinnittäisin kuitenkin huomiota siihen, että lienee valtaosa hallituspuolueiden kansanedustajista jossakin vaiheessa allekirjoittanut lakialoitteita kirjojen vapauttamisesta kokonaan liikevaihtoverosta. Mutta mitä tekevät hallituspuolueiden edustajat nyt arvonlisäverosta päätettäessä? Te olette panemassa kirjat 12 prosentin arvonlisäverolle. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että jos Suomesta tulee Euroopan unionin jäsen, meillä ei ole mahdollisuutta enää siirtyä nollaverokantaan. Itse tietenkin vastustan Euroopan unionin jäsenyyttä, mutta tilanne on tällä hetkellä sivistysvaliokunnan saamien selvitysten mukaan sellainen, että jos Suomi päättää esimerkiksi 12 prosentin verokannasta arvonlisäveron osalta kirjoissa nyt, niin arvonlisäveron suuruutta on kyllä mahdollisuus säädellä myöhemmin, mutta poistaa sitä kokonaan ei enää voi. Eli kaikkien niiden kulttuurin ystävinä esiintyvien hallituspuolueiden edustajien, jotka joskus ovat puhuneet kirjojen liikevaihtoverottomuuden

puolesta, pitäisi nyt äänestää vasemmistoliiton, sosialidemokraattien ja vihreiden ehdottaman nollaverokannan puolesta, jos te haluatte kirjat pois arvonlisäverolta.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ensin edustajille Ukola ja Laivoranta aikataulukysymyksestä. On totta, että aikataulun repeäminen ei ole hallituksen syy. Se on hallituspuolueiden syy. Ongelmana on se, että hallitus ei ole sama kuin hallituspuolueet. Eduskunnassa hallituspuolueet eivät ole pysyneet hallitusten esitysten takana. Tästähän tässä kaikessa on kysymys. Hallituksen sisäiset riidat tuodaan eduskuntaan ja verojaostossa si- dotaan toisiinsa sellaisia lakeja, joilla ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa, esimerkkinä vain arvonlisäverouudistus ja siihen kytketty maataloustulolain käsittely, tuontisuojakysymys. Näinhän nämä aikataulut ovat heittäneet, ja täällä muut kansanedustajat ovat joutuneet tyhjän panttina odottamaan, kun verojaosto eilen taisi 9-tuntista työpäivää tehdä.

Toinen asia arvonlisäveron tiimoilta on se, että syyskaudella kolmen neljän viikon ajan keskustapuolue kieltäytyi kuuntelemasta asiantuntijoita siitä huolimatta, että oppositio moneen ottee- seen pyysi sen käsittelyn jatkamista. Oppositio on päinvastoin yrittänyt nopeuttaa näiden lakien käsittelyä. Päivät on istuttu verojaostossa katso- massa ja kuuntelemassa kepun ja kokoomuksen keskinäistä kähinää, ja vastalauseet olemme teh- neet yöllä, jotta me emme olisi hidastaneet tätä aikataulua tippaakaan.

Sitten vielä, ed. Renko, aivan oikein, olette oikeassa, että taidegallerioiden suorittama väli- tyst lopulta viimeisessä vaiheessa jäi verovapaaksi. Tämä osoittaa vain sitä, että tämä laki on käsitelty sellaisessa kaaoksessa ja sitä on veivattu eestaas, että kaikki yksityiskohdat eivät ihan pysy mielessä, eivät ilmeisesti teilläkään, koska taidekäsityön verohelpotus on demareitten vas- talauseessa.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun arvonlisävero on poistunut gallerioiden ensimyyntiltä, se on myönteinen asia. Haluan kiinnittää huomiota siihen, että se on ymmärtääkseni tapahtunut vastoin maamme ns. kulttuuriministerin kantaa. Meillä on kepu- lainen kulttuuriministeri, joka ei ole ollut aktiivi- nen tässä kysymyksessä puolustamassa kuvatai- teilijoiden oikeuksia, vaan joka on ollut valmis hyväksymään korkeamman verokannan ensi-

myynnille, kuin mihin hallituspuolueiden edustajat taloudellisilla perusteilla, talousasiantuntijat, päätyivät. Tämä on mielestäni hämmästyttävää kulttuurin ”tukemista”. Kulttuuriministeri vastustaa taiteen verohelpotuksia.

Tältä pohjalta tietysti maassa tehdään päätöksiä muiltakin osin ja se osoittaa, että kovin kaootinen on hallituspuolueiden tilanne ja päätöksen tekoprosessi. Kyllä te olette asettaneet eduskunnan oppositiopuolueet täysin kohtuuttomaan tilanteeseen omine aikatauluinenne ja itse asiassa olette lintsamassa eduskuntatyöstä siltä osin, että teitä ei ollut paikalla, kun eilen keskusteltiin asioista ja yritettiin valmistaa tätä päivää. Olette ottamassa sunnuntait käyttöön työskentelyä varten, kun olette sen verran laiskoja, ettette ole valmiita tekemään työtä sinä pitkänä aikana, joka meillä on joulun jälkeen vapaata.

Ed. S a s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laaksolle haluan todeta kirjoista, että tällä hetkellä liikevaihtoverojärjestelmässä kirjoilla on 22 prosentin liikevaihtovero. Nyt sitä alennetaan 12 prosenttiin, ja tämä on merkittävä kulttuuripoliittinen ratkaisu, kun kirjojen arvonlisäveroa alennetaan. Siis sitä ei koroteta, ed. Laakso, vaan sitä alennetaan merkittävästi.

Täytyy todeta, että kirja-käsitteeseen liittyy monia ongelmia. Mikä on kirja? On pohdittu mm. sitä, onko puhelinluettelo kirja, siinä on varsin paljon tekstiä mutta huono juoni. Voidaan myös kysyä tänä päivänä, onko Marxin kirja kirja, paljon tekstiä mutta ei juonta ollenkaan. Tässä suhteessa täytyy todeta, että toivottavasti perustelut nyt kuitenkin antavat riittävät ohjeet siitä, mikä on kirja.

Täällä on syytetty hallituspuolueita siitä, että olisi ollut jotakin ongelmia hallituspuolueitten välisissä neuvotteluissa. Tämä ed. Luukkaisen syytös, hän on muutoinkin aika kovasydäminen yleensä, kun yritetään löytää inhimillisiä ratkaisuja lainsäädäntöön, on täysin kohtuuton.

Viimeinen esitys hallitukselta tuli perjantai-iltana kello 21.30 koskien maatalouden tuontisuoja. Kello 8 on voitu vasta käsitellä näitä keskeisimpiä kysymyksiä verojaostossa. On aika mahdotonta sanoa, että asioitten olisi pitänyt olla valmiita esimerkiksi perjantai-iltana. Täytyy todeta se, että hallituksen aikataulu näiden muutosten johdosta on ollut varsin tiivis ja ne on saatu vasta perjantai-iltana valmiiksi. Ratkaisut verojaostossa on tehty varsin nopeasti.

Kun tehtiin muutoksia viime vaiheessa arvonlisäverolain sisällöstä hallituksen kanssa käyty-

jen neuvottelujen jälkeen, se hallituspuolueitten kesken tapahtui erittäin suuressa yhteisymmärryksessä, hyvin nopeasti ja hyvin helposti. Ei meillä ollut mitään ihmeellisempiä kiistoja siinä suhteessa.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että ne muutokset, jotka verojaosto on kulttuuripoliittikan osalta tehnyt, ovat olleet täysin opetusministeriön linjan mukaisia ja sellaisia, joita yritimme saada veropoliittisessa ministerivaliokunnassa läpi, mutta emme onnistuneet. Tässä mielessä täytyy antaa laaja tunnustus verojaostolle, että se on sentään jonkinlaisia pehmennyksiä saanut.

Ed. Seppäselä haluan todeta, että opetusministeriö pyrki ja itse esittelevänä ministerinä pyrin siihen, että teatteri, musiikki, sirkus ym. olisivat kaikki verotuksen ulkopuolella. Sen lisäksi meidän tavoitteenamme on edelleenkin saada elokuvateatteritoiminta nollaverokantaan. Tavoitteena on myös saada kirjalle tuleva 12 prosentin arvonlisävero alemmaksi, mahdollisimman alas, mieluiten tietysti nollakantaan.

Toisin kuin ed. Seppänen äsken totesi, olen puolustanut mainitsemaani linjaa ja puolustan edelleen. Haluan vielä kertaalleen lausua iloni siitä, että ainakin jonkinlaisia pehmennyksiä nyt siirtymäajaksi on verojaostossa saatu läpi. Toivotaan, että vuoden 1995 jälkeen verojaoston tekemät esitykset tulevat pysyviksi ja sen lisäksi tulee muitakin parannuksia.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on jättänyt Euroopan unionille välillistä verotusta koskevat neuvottelutavoitteet 23 päivänä syyskuuta 1993. Näissä hallituksen neuvottelutavoitteissa Euroopan yhteisön kanssa ei käy ilmi eikä niissä esitetä, että hallitus tavoittelisi esimerkiksi kirjojen osalta nollaverokantaa, eikä niissä muutenkaan tavoitella tämän mietinnön kulttuuripoliittisia osia edullisempia veropoliittisia lähtökohtia.

Jos ed. Sasi olisi kuunnellut puheenvuoroni, niin hän olisi huomannut, että arvostelin niitä hallituspuolueiden kansanedustajia, jotka ovat tehneet lakialoitteita täällä käsiteltäviksi ja hyväksyttäväksi siitä, että me hyväksyisimme nollaverokannan kirjojen osalta, vapauttaisimme kirjat liikevaihtoverosta. Tiedän toki, että ed. Sasi, joka ei ole kulttuurin ystävä, ei ole tällaisia lakialoitteita allekirjoittanut. Sen takia on selvää, että hänen mielestään 12 prosenttiakin kirjoille

on saavutus. Tiedän toki, että nykyisin kirjoista maksetaan 22 prosentin liikevaihtovero, mutta kun eduskunnan enemmistö on ilmaissut tukensa nollaverokannalle kirjojen osalta, olisi tietenkin kohtuullista, että edustajat äänestäisivät omien aloitteidensa puolesta eivätkä omia aloitteitaan vastaan.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luulen, että ed. Sasi tietäisi, mikä on kirja, jos hän olisi lukenut jonkin kirjan joskus. Tai myönnän, en minäkään kirjoja hirveän paljon lue, mutta kirjoittelen kyllä sitä enemmän. Siinä yhteydessä tulee kriteeri myös sille, mikä on kirja. Kirja on se, jolla on ISBN-numero. (Ed. Lahti-Nuuttila: Entäs kirja, jolla ei ole sitä?) — Ei, se ei ole kirja. — Mutta mitä tulee kirjoihin, ISBN-numerolla oleva kirja on kirja. Näitä ei-ISBN-numerollisia myydään antikvariaateissa. (Ed. Lahti-Nuuttila: Niille siis kova vero?) — Ne voidaan vapauttaa verosta, ja kirjoitamme tänne, että ne vapautetaan verosta. Tuliko ed. Lahti-Nuuttilan vastalauseeseen, että vapautetaan antikvariaatissa myytävät kirjat kokonaan liikevaihtoverosta. Tuliko, ed. Lahti-Nuuttila, vastalauseeseen, tuliko? (Ed. Lahti-Nuuttila: Mikä on kirja?) — Ei kun se, että vapautetaan antikvariaatissa myytävät kirjat kokonaan liikevaihtoverosta! (Eduskunnasta: Ei kokonaan!) — Ei tullut, tämän takia pitäisi olla kulttuuriystävällisyyttä.

Ministeri Isohookana-Asunmaa, minulle on kerrottu, että kulttuuriministeri oli suostuvainen sellaiseen kompromissiesitykseen, että ensimmänti gallerioista tulisi puoleksi liikevaihtoverolliseksi. Nyt on ajettu kulttuuriministerin ohi edistyksempään, parempaan ja kulttuuriystävällisempään suuntaan. Tässä mielessä kulttuuriministeri on mennyt suostumaan liian lepsuin perustein tapahtuvaan kulttuurin verottamiseen.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta tulisi ihan virallisestikin pöytäkirjoihin tämä kirjan käsite, totean, että kyllä verojaosto teki aika pitkään töitä hakeakseen sellaisen kirjan määritelmän, että se olisi voitu yksiselitteisesti sinne laittaa. Meille tuli ongelmia ISBN:n käytöstä sen takia, että vaikka se on kansainvälinen merkintä, sen hakemuksesta Helsingin yliopisto myöntää ja tuntuu siltä, että se myönnetään kaikille, jotka hakevat. Toisaalta, jos näin olisi sanottu, ne vanhat kirjat, jotka antikvariaateissa ja eri puolilla pyörivät, olisivat jääneet ulkopuolelle, ja niille ei enää voi hakea numeroa, vaan se pitää hakea julkaisuvaiheessa.

Toisaalta törmäsimme uuteen asiaan siinä, että graafisen kirjan ohella alkaa olla myös levykkeelle tehty kirja eli atk-yhteiskunnassa me tapamme kirjan sisällön eri muodossa kuin kannellisessa, graafisessa, painatussa kirjassa. Samoin on ääninauhat, valtaosa kirjoista alkaa olla jo ääninauhoilla. Pistekirjat toki ovat perusteluisia, niin kuin edustajat varmaan ovat huomanneet, mutta totesimme tämän määritelmän osalta, että sen kehittymistä elektronisen kirjan kehittymisen ja alan kehittymisen myötä täytyy seurata, ja siitä on lausuma. Uskon, että kulttuuriministeri ja opetusministeri tekevät kaikkensa siihen suuntaan, että tämä lausuma otetaan tosisaan, seurataan alan kehittymistä ja tarvittaessa tuodaan kirja käsittelyyn uudelleen.

Mutta totean, että kyllä kuitenkin hyvä on suomalaiselle kulttuurille ja kirjallisuudelle, että vero alenee, ja 12 prosenttia on mielestäni aika hyvä kompromissi näistä vaihtoehdoista, mitkä olivat valittavissa.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Jos tässä joku on lepsu ollut, se olen ollut kyllä minä tämän esityksen kanssa. Kyllä kulttuuri oli näissä keskusteluissa lain valmistelun yhteydessä moneen kertaan esillä. Nimenomaan kulttuuriministerin ja monen muun painostuksesta suostuin edes kirjan osalta siihen kompromissiratkaisuun, joka nyt on keventänyt kirjan verotusta, jota ratkaisuani kadun edelleenkin, kun näin paljon lepsuilin tässä suhteessa. Mielestäni nämä muutkin kevennykset ovat tarpeettomia. Minusta näiden poikkeusten tekemiseen ei olisi ollut minkäänlaista tarvetta, mutta realiteetti oli, että esitys piti tänne saada, ja sitä kädenvääntöä en halunnut jatkaa. Mielestäni tämä keskustelu on tarpeetonta. Asia pitäisi viedä vain eteenpäin. Tosiasia on, että joka tapauksessa ajan kanssa joudutaan palaamaan näihin alhaisiin prosentteihin, mutta se on sen ajan murhe.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi arvosteli arvosteluani verolakien käsittelyaikataulusta ja perusteli sitä sillä, että maatalouden tuontisuojaalaki tuli vasta perjantai-iltana 21.30 tai jotain sinnepäin. Ihmettelen vain, miten maatalouden tuontisuojaalaki liittyy esimerkiksi tuloveroasteikkoihin tai sotumaksuihin. Miksi niitä ei olisi voitu käsitellä aiemmin ja viedä eteenpäin? Mutta tämä johtuu juuri siitä, että te kytkette puoluepoliittisista syistä sellaisia lakeja keskenään, joilla ei ole mitään

tekemistä keskenään. Sen takia nämä aikataulut ovat menneet sekaisin.

Mutta, ed. Sasi, mikään selityksenne ei kumoa sitä, että hallituspuolue jarrutti arvonlisäveron käsittelyä monen viikon ajan syyskaudella. Olen aiemminkin sanonut, että se oli hallituspuolue, keskustapuolue, ja oppositio pyysi moneen otteeseen, että jatkettaisiin arvonlisäveron käsittelyä ja asiantuntijoiden kuulemista, mutta pyyntöme kaikuvat kuuroille korville, ja kepuhan uhkasi poistua verojaostosta kokonaan, jos asiaa olisi käsitelty. Kyllä siinä mielessä käsittelyaikatauluja on perusteltua kritisoida.

Mitä vielä tulee maatalouden tuontisuoja-kiin, joka todella tuli perjantai-iltana, aikataulullisesti, koska se tuli silloin, se olisi voitu aivan hyvin käsitellä eilen aamulla, mutta hallituspuolueiden keskinäisen kiistelyn takia käsittely jatkui koko eilisen päivän. Ette te voi kieltää, etteikö tästä olisi ollut kyse. Yhtä hyvin se olisi voitu käsitellä, jos olisitte seisonet hallituksen takana, kuten hallituspuolueiden oletetaan seisovan, jo eilen aamulla.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Niin kuin äsken kuulimme, hallitus on kulttuuristävällinen. Se suhtautuu ystävällisesti kirjoihin. Hallituksen tulkinnan mukaan puhelinluettelo on kirja, se on juuri se kirja, jossa on paljon henkilöitä, mutta heikosti juonta. Ed. Sasi muisti tekijän väärin.

Palaan vielä, puhemies, keskusteluun menettelytavoista. Menettelytavat kaikkien verolakien käsittelyn yhteydessä tässä loppusuoralla, kun koko syksyn kenties tärkeimmät lakiesitykset ovat eduskunnassa esillä, ovat aivan sietämättömät. Me joudumme täällä viikonloppuisin ja öisin julkisuudelta pimennossa ja oppositio keskenään käymään keskustelua. Tälläkin hetkellä salissa on ollut arvonlisäveron käsittelyn yhteydessä kourallinen porvariedustajia, pari verojaoston jäsentä, ministereitä juhlapuvuissaan on viuhahantanut täällä menen tullen.

Eilen, kun täällä äänestettiin pöydällepanoesityksistä, porvaripuolelta ei löytynyt yhtään esittäjää, joka olisi tehnyt vastaesityksen ed. Seppäsen pöydällepanoesitykselle. Virkamiesten piti käydä hakemassa esittäjä, joka esittää lyhyempää pöydällepanoa kuin ed. Seppänen oli esittänyt. Ensimmäisen kerran eduskuntaurani näin, että porvaripuoli ei edes tätä ollut kyennyt vahtimaan. Eilinen päivä oli puhemiesten täydellistä nöyryyttämistä, koko eduskunnan pompottamista. Istuntojen aikatauluja muutettiin vähän

väliä. Kaikki johtui siitä, että hallituspuolueet pitkittivät keskustelujaaan eivätkä kyenneet sopimaan asioistaan. Koko tämä revohka on alun perin ollut hallituksen syy. Ed. Sasi sanoi, että vasta perjantaina kello 20.30 päästiin sopimaan elvytyksestä. Aivan oikein, ministeri Viinanen, teidän olisi pitänyt sopia elvytyksestä jo pari vuotta sitten eikä viimeisellä rannalla.

Kun sitten teillä on jotakin sovittu, niin kummankin päähallituspuolueen eduskuntaryhmät kiistelevät eduskunnassa järjestämällä iltalypsyn, iltalypsyn uusinnan ja vielä aamulypsyn ja aamulypsyn aamulypsyn. Kun verojaosto tänä aamuna viimeisen kerran kokoontui lyömään kiinni viimeisiä verolakimietintöjä, käytiin vielä hallituspuolueiden kesken puolen tunnin keskustelu siitä, mitä ryhmänjohtajat viimeksi viime yönä olivat sopineet. Kyllä tällä tavoin saadaan eduskunnan aikataulut sekaisin.

Monissa ammateissa työskennellään sunnuntaisin. Minäkin olen tehnyt työtä ammatissa, jossa olen ollut työssä joulurauhan julistamisen jälkeen, olen ollut työssä uudenvuoden aattoyönä silloin, kun muu kansa juhlii, juhlapäivien, sunnuntaiden ja öiden estämättä. Niissä ammateissa, joissa on tällaiset työajat, se kuuluu normaaliin työjärjestykseen, mutta eduskunnan normaaliin työjärjestykseen ei kuulu istua sunnuntaipäivisin eikä kokoontua valiokuntatyöhön kirkonmenojen jälkeen sunnuntaiaamuna.

Minä kyselin kollegoilta, jotka ovat istuneet tässä talossa vielä kauemmin kuin minä, milloin viimeksi eduskunta on istunut sunnuntaina, minun aikanani ei koskaan. (Ed. Paasio: 1973!) Ed. Laine muisti, että kerran hänen aikanaan, silloin kun käsiteltiin erityisiä säännöstelyvaltuuslakeja, joiden säätämisellä oli silloin erityinen kiire jossakin silloisessa taloudellisessa kriisissä. Minusta tämä menettelytapa kuvaa sitä, että hallituksen sisällä on kriisi, hallituspuolueiden kesken on kriisi. He eivät kykene sopimaan yksinkertaisiakaan asioita, saati asioita, joista heidän tulisi sopia, jotta maan taloudellinen kriisi voitaisiin välttää.

Arvoisa puhemies! Arvonlisäverolain nopeaa voimaantuloa on perusteltu sillä, että se antaa uutta stimulanssia talouselämälle. Ne tutkimuslaitokset ja veroteoreetikot, jotka eduskunnan valtiovarainvaliokunnan verojaostossakin näitä perusteluita käyttivät, viittasivat lähinnä rakenteellisiin muutoksiin ja kuvasivat koko arvonlisäverolain muutosta rakenteen muutoksena. He eivät lainkaan tarkastelleet niitä muutoksia, joita rakenteiden muutosten myötä tulonjaossa tässä

yhteiskunnassa tapahtuu. Arvonlisäverolaki on massiivinen tulonsiirto, 7—8 miljardin markan tulonsiirto, kuluttajilta yrityksille. Yrityksetkin ovat tässä tulonsiirrossa hyvin eri asemassa, koska valtaosa tästä hyödystä koituu vientiteollisuudelle. Veron stimuloivaan vaikutukseen uskovat ne, jotka muutenkin uskovat hallituksen viralliseen uskoon viennin vetoavun elvyttävästä vaikutuksesta talouselämään. Me olemme nähneet, että vientiteollisuus siitä huolimatta, että sen kilpailukyky on viime vuosina parantunut 50 prosenttia, ei ole kyennyt elvyttämään tätä maata eikä ole kyennyt antamaan vetoapua entisestään kurjistuvalle kotimarkkinasektorille. Se ei kykene tekemään sitä myöskään arvonlisäverotuksen avulla, olkoonkin, että ne rakenteelliset muutokset, joilla tätä on perusteltu, ovatkin niitä samoja, joihin sosialidemokraatitkin pääpiirteissään yhtyvät.

Me olemme nähneet, että hallituksen vaatima nopea voimaantulo on tämän maan taloudelle tuhoisa. Hallitus itsekin on perusteluissaan kertonut, että tällä tulee olemaan haitallisia työllisyysvaikutuksia kotimarkkinasektorilla. Ja kun hallitus ne perustelut kirjoitti, se eli vielä paljon optimistisempien talousennusteiden ja omien arvioidensa varassa. Hallitus uskoi samaan aikaan, kun se arvonlisälain perustelut kirjoitti, että tänä vuonna bruttokansantuote kasvaa 2,5 prosenttia. Tämähän oli hallituksen virallinen ennuste. Me tiedämme, että luku on suurin piirtein ollut oikea. Etumerkki on väärä. Me menemme entisestään syvenevään lamaan kotimarkkinoilla. Me tiedämme, että se tuo myötään lisää työttömyyttä, ja arvonlisäverotus on omiaan katkaistaan lopullisesti elämänlangan monilta kotimarkkinoilla toimivilta yrityksiltä ja monilta niiltä palveluyrityksiltä, jotka nyt vasta tulevat arvonlisäverotuksen piiriin. Sen vuoksi oikeampi vaihtoehto olisi ollut siirtää tämän uudistuksen voimaantuloaikaa.

Sosialidemokraatit ovat vaatineet voimaantuloajan siirtämistä vähintään vuodella kesäkuuhun 95 hallituksen kaavailemasta ajasta. Kuvaa vaan kuitenkin on ollut voimaantulokeskustelussa se, että kaikki ne hallituspuolueidenkin eduskuntaryhmien jäsenet, jotka ovat eniten perehtyneet tähän asiaan, verojaoston jäsenet kaikissa keskeisissä hallituspuolueissa, ovat olleet vaatimassa lain voimaantulon lykkäämistä. Mutta hallitus ajaa jääräpäisesti kuin juna raiteissansa, sillä uralla, jonka se on valinnut, ja niillä merkkipäähillä, jotka se on valinnut. Kun se on kerran sanonut, että ensi vuoden kesäkuussa, niin tätä ei

voitu kaikista perusteluista, kaikesta argumentoinnista, huolimatta toteuttaa.

Ei pidä paikkaansa myöskään se, mitä ed. Sasi sanoi, että kaikki asiantuntijat ovat olleet nopean voimaantulon kannalla. Porvarilliset taloustutkijat olivat tätä mieltä. Mutta sen sijaan useimmat yritysten edustajat, joita me kuulumme — niin kuin mietinnöstä näkyy, me kuulumme satamäärin eri tahoja — useimmat yrittäjät ja heidän järjestönsä ovat vedonneet eduskuntaan, jotta lain voimaantuloa lykätään. Useat järjestöt ovat vedonneet voimaantulon lykkäämiseksi. Kuntakenttä on vedonnut voimaantulon lykkäämiseksi. Eurointoilijoita ja voimaantulon nopean läpiviemisen ajajia on ollut todellakin vain kourallinen, ja heidän perustelunsa on hyvin helppo osoittaa kestävämmäksi.

Hyvin erikoinen ja kestävätkin on myös se lähestymistapa, joka hallituksella muuten on ollut tässä arvonlisäverolaissa, vaikka kuinkakin myönteisenä tämän rakenteellisen uudistuksen näkisimme.

Hallitus on Euroopan unioniin nähden paavillisempi kuin paavi itse. Suomi hakee erivapautta Euroopan unionilta useihin direktiiveihin, ja se hakee erivapautta verottaa suomalaisia kovemmin, kuin mitä Euroopan unioni vaatii muilta jäsenmailta. Yksi esimerkki tästä ovat postipalvelut. Hallituksen linjan toteuttaminen tässä suhteessa johtaa juuri niin naurettaviin esimerkkeihin, kuin valiokunnan mietinnöstäkin käy ilmi. Yrityksillä on postimerkkikassat erikseen kotimaista ja ulkomaista liikennettä varten, varmaankin frankeeraus koneetkin kahta eri postiliikennettä varten ja kaksi kirjanpitoa: kotimaista ja ulkomaista postia varten. Kaikki tämä vain sen takia, että hallitus haluaa postipalveluille sellaisen verotuksen, joka on Euroopan maissa tuntematon. Erivapaus aiheuttaa tällaisen valtavan hämmingin ja haitan myös yrityksille. Eräänlaisena kasvojen pesuna hallituspuolueet päättivät näistä postimerkeistä vielä mietintöön kirjata pöytäkirjan. Sitä sopii vain kysyä, olisiko tämä asia voitu korjata neuvotellen suoraan lakiin.

Toinen vastaava, vieläkin huonommin ja vieläkin vaikeammin perusteltava on joukkoliikenteen osuus. Siinäkin suhteessa Suomi aikoo poiketa eurooppalaisesta käytännöstä, Euroopan unionissa yleisestä käytännöstä, ja jälleen siihen suuntaan, että meitä verotetaan raskaammin kuin Euroopan unionissa.

Hallitus on esittänyt joukkoliikenteelle korkeampaa verokantaa kuin se, mikä Euroopassa yleisesti on ollut käytössä. Vielä hallituspuoluei-

den nyt sopiman pienen vastaantulon jälkeenkin se on kaksi kertaa niin korkea kuin Euroopan maissa yleisesti. Mikään ei perustele ja puolustele sitä, että hallitus tulkitsee kuntien maksamat tuet ja alijäämähyvytykset verollisiksi. Se merkitsee tappioiden verottamista, ei arvonlisäyksen verottamista, vaan tappioiden verottamista.

Hallituksen asiantuntijat, nämä veroteoreetikot, ovat tässä asiassa olleet täysin peräänantamattomia, sinnikkäästi pitäneet kiinni tästä tulkinnasta, jonka tueksi he eivät ole saaneet ketään. He ovat nähneet tulkintansa aukottomana, kunnes loppusuoralla ed. Backman kykeni heidän tulkintansa ja argumentaationsa murtamaan niin, että hallitus joutui loppujen lopuksi vielä viimeisenä aamuna toimittamaan uuden pykäläesityksen valiokunnalle, ja sillä turvataan se, että joukkoliikenteen tappiot voidaan panna verolle. Silloin ne tietenkin luetaan myös veropohjaan, josta me maksamme Euroopan unionille jäsenmaksua. Tämä tulee kaikki kansalaisten ja kuluttajien maksettavaksi.

YTV pääkaupunkiseudulla on laskenut, että hallituspuolueiden korjaaman esityksenkin jälkeen seutulippujen hintoja joudutaan nostamaan noin 16 prosenttia ja kaikki tämä aikana, jolloin kansalaisten maksukyky on muutenkin hallituksen ansiosta heikentynyt. Näyttölipun hinta nousi YTV-alueella 370 markasta 430 markkaan. Tämä on kaikki pois kansalaisten jokapäiväisestä kulutuksesta. Joukkoliikenne on niitä peruspalveluja, joita kansalaiset tarvitsevat.

Samanlaisia peruspalveluja ovat vesihuolto ja jätevesihuolto. Kun hallituspuolueet nyt monista puheista huolimatta tennis- ja golfkentistä huolehtiessaan unohtivat vesi- ja jätevesimaksut neuvotteluissaan, tuloksena tulee se, että täysimääräinen arvonlisävero tulee merkitsemään erittäin suuria vesi- ja jätevesimaksujen korotuksia kuluttajille.

Arvonlisäverotuksessa on perusteena käytetty sinänsä tunnustettavaa hyvää periaatetta, neutraliteettia, jossa kaikki palvelun tuottajat pyritään asettamaan samaan asemaan. Mutta hallituksen esitys 244 arvonlisäveron palautusten takaisinperinnästä osoittaa, mihin joudutaan, jos lähtökohtana on äärimmäisen teoreettinen puhdasoppisuus ja pikkutarkkuus. Nythän arvonlisävero vartioi sitä, että kunta ei missään tapauksessa pääse edullisempaan asemaan palvelujen tuottajana kuin yksityinen, ja seuraa menettely, jossa kuitenkin kuntien keskinäiset suhteet ja kuntien ja valtion suhde ja sen oikeellisuus lepäävät varsin epävarmalla pohjalla.

Nythän tapahtuu näin, että kunta maksaa arvonlisäveroa myös kaikista niistä palveluista, joita se teettää omalla henkilökunnallaan, jos nämä palvelut ovat toisaalta saatavissa myöskin yksityiseltä puolelta. Sen jälkeen kunta voi tehdä niistä vähennyksen ja valtio palauttaa arvonlisäveron ihan niin kuin yrityksillekin. Sen jälkeen tapahtuu näin, että valtio taas puolestaan perii arvonlisäveron palautukset takaisin kunnilta. Siitä on erikseen säädetty, että se ei tapahdu todellisen käytön mukaan, takaisinmaksut eivät ole sidoksissa kunnalle palautettavien verojen määrään, vaan se suoritetaan kunkin hallituksen erikseen päättämän ja eduskunnan siunaaman lain puitteissa. Tämä äärimmäinen neutraalisuuden hakeminen merkitsee sitä, että arvonlisäverouudistuksen myötä massiivinen joukko virkamiehiä niin valtion kuin kuntienkin puolella kiinnitetään laskentaan näitä laskutoimituksia hoitamaan sen sijaan, että sama virkamiesjoukko hoitaisi suoraan kansalaisten palveluita.

Arvoisa puhemies! Parempi olisi ollut vapauttaa kunnat arvonlisäverotuksesta kokonaan.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! En vie pitkään eduskunnan aikaa. Kun olen kuunnellut kuitenkin tätä keskustelua, toisin kuin ed. Hämäläinen arvioi, osin työhuoneestani käsin, pari kommenttia siihen arvioon, miten esitys kohtelee yhtäältä vientiteollisuutta, vientiä ylipäänsä, ja vastaavasti kotimarkkinatuotantoa. Täällä on jaettu sellaista käsitystä, että tämä merkitsee nimenomaan vientiteollisuudelle hyvin runsasta kädenojennusta ja vastaavasti kotimarkkinatuotannolle merkittäviä uusia rasitteita suhteessa esimerkiksi meille ulkomailta tulevaan tuotantoon. Luulen, että erityisesti verojaoston jäsenet tietävät ja tuntevat tilanteen sangen tarkoin, mutta haluan kuitenkin vielä alleviivata ja muistuttaa parista asiasta.

Tälläkin hetkellä vientiteollisuuden osalta vero putsataan pois, kuten hyvin tiedetään. Miten on laita kotimarkkinatuotannon osalta? Tällä hetkellä kotimarkkinatuotanto tosiasiasa joutuu maksamaan piilevää liikevaihtoveroa. Tosi-asiassa efektiivinen verokanta on siellä huomattavasti korkeampi kuin 22 prosenttia. Tätä veroa ei kotimarkkinatuotanto voi putsata pois silloin, kun se tuotteet panee Suomessa hyllylle kilpailemaan ulkoa tänne tuotavien tuotteiden kanssa. Tässä mielessä nykyinen tilanne tuotannollisen toiminnan kannalta verrattuna nimenomaan ulkoa tänne tulevaan tuontiin on epäedullinen. Nyt puhun tuotannollisesta toiminnasta. Sen osalta

tilanne todella tällä hetkellä on tällä tavalla. Tämä uudistus nyt johtaa siihen, että kotimarkkinatuotanto pääsee tuotannollisessa toiminnassa täydellisten vähennysten piiriin, ja käytännössä tämä merkitsee sitä, että piilevä liikevaihtovero poistuu ja kotimarkkinatuotannon kilpailukyky ulkoa tänne tulevien tuotteiden kanssa jopa paranee nykyisestään.

Toisin on laita, ja se on täällä aivan oikein kerrottu, palvelusektorin kohdalla. Palvelusektori tulee tällä uudistuksella nyt arvonlisäverotuksen piiriin, ja sen vero kyllä ilman muuta nousee. Mikä siellä todellinen, lopullinen, efektiivinen verokanta on ottaen huomioon, että palvelusektori pääsee myöskin vähennysten piiriin, vaihtelee merkittäväällä tavalla palvelualoittain. Joillakin palvelualoilla, joilla loppuhinta koostuu hyvin ratkaisevassa määrin työstä, efektiivinen verokanta jää perin korkeaksi. Mutta joillakin toisilla palvelualoilla, kuten hyvin tiedetään, se vastaavasti jää hyvinkin matalaksi.

Arvoisa puhemies! Halusin tällä alleviivata sitä seikkaa, että kaikelle kotimarkkinatuotannolle tämä uudistus toden totta ei ole millään tavalla epäedullinen. Nimenomaan ne alat, joissa tätä veroa nyt joudutaan maksamaan enemmän, eli sekä palvelusektori, kotimaassa tapahtuva palvelutuotanto, eivät kilpaile pääsääntöisesti ulkoa tänne tulevien palvelujen kanssa. Eikö niin? Tässä mielessä kokonaiskansantalouden kannalta ei tässä kovin suurta ongelmaa kansantaloudelliselta näkökulmalta katsoen loppujen lopuksi tule.

Minäkin olen suhtautunut perin epäröiden siihen seikkaan, että tässä tilanteessa on perin, sanoisiko, arveluttavaa se, että nimenomaan palvelusektorilla toimiva pk-yrityskenttä tulee tässä tilanteessa arvonlisäverojärjestelmän piiriin. Psykologisesti ennen kaikkea on hyvin iso kysymysmerkki, kuinka tämä uudistus käytännössä vaikuttaa noihin yrittäjiin. Mutta vielä korostan: Koko kansantalouden kannalta myönteisille vaikutuksille taikka seuraamuksille, jotka uudistus tullessaan tuo, kannattaa arvoa antaa, se positiivinen merkittävä painoarvo, minkä ne kiistatta ja välttämättä myös ansaitsevat.

Vielä pieni huomio liittyen tähän uudistukseen ja sen kytkenäisiin EU-jäsenhakemukseen. Minä haluan toistamiseen täällä sanoa sen seikan, että totta kai on tärkeää siinä tilanteessa, jos Suomi tulee aikanaan Euroopan yhteisön jäseneksi, että meidän välillisen verotuksen järjestelmämme, nimenomaan arvonlisäverojärjestelmämme, on kutakuinkin sitä samaa, mikä on asianlaita Euroopan unionissa. Kuitenkaan tämä

ei ole ainut syy, vaan omista kansallisista syistä on tarpeen meillä tätä lainsäädäntöä uudistaa.

Mitä erityisesti tulee arvonlisäverojärjestelmään, haluan sitä seikkaa myös alleviivata, että ajatellen Suomen edellytyksiä hankkia verotuloja omien menojensa katteeksi ei arvonlisäverouudistuksella, oltiinpa jäsenenä tai ei, ole tässä suhteessa kovin suurta merkitystä siinä, minkälainen tulopohja Suomella valtiona on menojensa rahoittamiseen. Toisin on laita eräitten muiden asioiden osalta. Valmisteverojärjestelmän osalta erityisesti, mikäli Suomesta tulee Euroopan yhteisön jäsen, Suomen veropohja tippuu erittäin monilla miljardeilla markkoilla.

Kun jäsenyysneuvotteluja jatkossa käydään, on aivan varmaa, että sekä hallitus että koko eduskunta joutuvat pohtimaan hyvin painokkaasti ja hyvin tarkalla silmällä, mitä merkitsevät EU:n jäsenyyden kaikki veropoliittiset, sanoisiko, linjaukset yhteisesti. Voiko Suomi EU:n jäsenenä turvata nykyperusteisilla verojärjestelmillä itselleen kohtuulliset edellytykset sellaisen tulomäärän hankkimiseen, että se selviää niistä julkisen sektorin velvoitteista, mitä olemme omalla kansallisella lainsäädännöllä itsellemme säätäneet? Tästä, näin arvioin, tulee vielä lähikuukausien aikana erittäin merkittävä kansallinen kysymys, joka meidän on suurella vastuullisuudella vielä punnittava.

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Rouva puhemies! Ed. Hämäläisen puheenvuoron yhteen kohtaan, nimenomaan lain voimaantumiseen, haluan kertoa erityisesti siitä seikasta, että vaikka tulos ei ole täydellinen, niin kirjamaailma ainakin odottaa kovin paljon tämän voimaantumia ja odottaa sitä nimenomaan siitä syystä, että eteenpäin päästään.

Minä haluan tässä yhteydessä huomauttaa myös, että en usko, että verojaoston jäsenet ovat tunteneet itsensä turhautuneiksi viime aikoina, koska he ovat tehneet todella hyvää työtä, minun mielestäni esitystä parantavaa työtä. Ministeri Viinanen äsken jo epäili itseänsä lepsuksi. Ei hän ole lepsusti menetellyt, onpahan vain, tekisi mieli sanoa kenties tietämättään, edennyt siihen suuntaan kuin oman puolueensa suunnitelmissa ja ohjelmissa vaaditaan, (Naurua) ja kun niin on, minun mielestäni häntä voi onnitella näiden pehennysten sallimisesta ja verojaostoa kiittäen.

Pitää paikkansa, että opetusministeriö on näin vaatinut, vaikka kohta nämä nyt kulttuuriministerin asioita tiettyssä mielessä ovat. Kirjan kohtalon ja kirjan määrittelyn laatiminen ja virtuaali-

todellisuuteen siirtymisen seuraaminen on varsin tärkeää, mistä täällä ed. Renko mm. on todennut. Jaoston mietinnössä on paljon hyviä asioita, ja minä pidän sitä seurantaan erinomaisen välttämättömänä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen äsken arvioi arvonlisäverouudistuksen vaikutuksia, ja totean, että hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että tämä merkitsee yli 8 miljardin kevennystä yritystoiminnalle. Se on tulonsiirto kuluttajilta ja veronmaksajilta, ja ennen kaikkea tästä kevennyksestä, tästä yli 8 miljardista, noin 2,3 miljardia markkaa tulee kapea-alaisen ja yleensä vähän työllistävän vientituotannon osalle. Johtopäätös tästä on se, että kotimarkkina puoli ei tästä hyödy ja palvelutuotanto päivittäin tulee olemaan tässä suhdannetilanteessa vaikeuksissa. Sen vuoksi tämän lain voimaantulo olisi pitänyt siirtää parempaan aikaan, vuodella, niin kuin me esitimme.

Arvonlisäveroa tarvitaan Euroopan unioniin siirryttäessä, ja se on järkevä muutos muutenkin. Ajankohtaa pitää harkita. Vaikka liittyisimme Euroopan unioniin hallituksen nopeimmin kaavailmassa aikataulussa ensi vuoden alusta, arvonlisävero ei varmaan muodostuisi esteeksi, jos meillä olisi eduskunnan hyväksymä arvonlisäverolaki, jonka voimaantuloa hieman olisi lykätty.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen korosti puheenvuorossaan kansallisia syitä näissä arvonlisävero — EU-kuvioissa. Normaalistihan maat yrittävät EU-neuvotteluissa neuvotella poikkeuksia lievemmälle verotukselle, kuin mitä EU:ssa käytäntö on.

Suomi on nyt valinnut toisenlaisen linjan. Suomi on anonut poikkeusta postitoiminnan ja joukkoliikenteen alijäämien verottamiseen vastoin EU-käytäntöä, siis korkeampaan verottamiseen kuin EU:ssa. EU:ssa postitoiminta ja joukkoliikenteen alijäämän tuki ovat verovapaita. Minulle ei ole vielä selvinnyt, mikä ihmeen kansallinen etu tähän strategiaan liittyy.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Pekkarinen ja eräät muutkin puhujat ovat sivunneet Euroopan yhteisön jäsenyyden ja arvonlisäverojärjestelmän suhdetta. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että valtaosa teistä puhujista ei ole lukenut hallituksen lakiesitystä tässä suhteessa.

Arvonlisäverojärjestelmä on Suomen jäsenyyden ehto ja edellytys hallituksen lakiesityksen mukaan. Hallituksen lakiesityksen perusteluissa sivulla 6 todetaan: ”Suomen mahdollinen jäsenyys Euroopan yhteisössä (EY) edellyttää liikevaihtoverotuksen uudistamista siten, että Suomen yleinen kulutusverojärjestelmä voidaan tarvittaessa mukauttaa EY:n jäseniltään edellyttämän arvonlisäverojärjestelmän mukaiseksi.” Vielä enemmänkin. Hallituksen lakiesityksen perustelujen sivulla 9 todetaan: ”Arvonlisäverojärjestelmän käytön laajuuteen on vaikuttanut merkittävästi sen omaksuminen EY:ssä sovellettavaksi yleiseksi kulutusverojärjestelmäksi. Arvonlisäverojärjestelmän soveltaminen on asetettu EY-jäsenyyden edellytykseksi.” Eli ne puhujat, jotka täällä väittävät, että Euroopan yhteisön jäsenyydellä ja arvonlisäverojärjestelmään siirtymisellä ei ole yhteyttä, eivät tunne asiaa. On aivan totta se, että Suomella on omat sisäiset syynsä, jotka vaikuttavat siihen, että jo kauan aikaa on pyritty toteuttamaan arvonlisäverojärjestelmää, koska se on mm. vientiteollisuudelle edullinen.

Totesin jo aikaisemmin keskustelussa, että itse taisin kirjoittaa ensimmäisen kriittisen artikkelin arvonlisäverojärjestelmää kohtaan vuonna 1969. Muistan silloin, kun kansandemokraatit olivat hallituksessa, kuinka meitä yritettiin saada arvonlisäverojärjestelmän taakse. Houkuteltiin mm. sillä, että ei kirjoiteta ”arvonlisävero” yhteen vaan kirjoitetaan ”arvon lisäverojärjestelmä”, jotta näin työministeri Arvo Aalto olisi saanut omaksi muistomerkikseen omannimisensä veron.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Minä nyt sanon vielä tämän kerran, että kyllä tunnen sen, mikä tämän esityksen kytty on tähän prosessiin. Toivon, että ed. Laakso usko, että riippumatta siitä, vielä kertaalleen sanottuna, jatkaako Suomi neuvotteluja EY-jäsenyydestä tai ei, on ilman muuta selvää, että omista, kansallisista syistä tätä hommaa pitää eteenpäin viedä, ja olen iloinen siitä, että myös sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä näyttää hyväksyvän tämän periaatteen hyvin laajalti. En tiedä, missä laajuudessa tämä hyväksytään vasemmalla, mutta ainakin sosialidemokraattien vastalauseen katsoin ja huomasi, että ainakin siellä tämä periaate ymmärretään ja tunnustetaan.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Edesmenntyn pääsihteeri Brezhnev vieraillessaan maa-

talouskolhoosissa halusi tutustua käytännössä siihen, miten viljaa puidaan. Kolhoosin johtaja vei hänet pellon ääreen, komensi puimurit liikkeelle ja ylpeänä totesi: ”Näin tämä käy.” Tähän Brezhnev vastasi: ”Niin, kyllä käytännössä mutta entäs teoriassa?”

Tämä arvonlisäverolakikeskustelu asiantuntijakuulemisineen on ollut hyvin saman tyyppistä. Tässä on lähdetty liikkeelle teoriasta. Hallituksen esitys pohjautuu puhtaasti teoriamalliin, ja käytännön elämän läheisyys on unohtunut täysin.

Haluan tässä yhteydessä erikseen nimeltä mainiten kiittää valtiovarainministeriön virkamiestä, joka on käytännössä yksin joutunut loppuvaiheessa tätä työtä tekemään, Hannu Taipaleita. Hän on tinkimättömästi pysynyt tällä puhdasoppisen teoreettisen arvonlisäveromallin puolella eikä ole antanut siitä tippaakaan periksi.

Meillä asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin erittäin selkeästi tullut ilmi se, että useimmat noista 300 asiantuntijasta eivät ole pitäneet tätä lakiesitystä käytännön kannalta perusteltuna ja ovat esittäneet siihen useita muutoksia. Tältä osin on lyhyesti todettava, että asiantuntijakuulemista ei ole otettu huomioon siinä valiokunnan enemmistön mietinnössä ja lakitekstissä, jota täällä nyt käsittelemme.

Haluan lyhyesti tässä yhteydessä kiittää eduskunnan puhemiestä siitä, että hän esti täydellisen farssin tämän lain käsittelyn osalta. Asia oli nimittäin pääministeri Ahon käsikirjoituksessa tarkoitus käsitellä ensimmäisen ja toisen käsittelyn läpi viime yönä, yön pimeinä, hiljaisina tunteina, ja tänään olisi käyty asiasta ainoastaan äänestykset. Olen itse sitä mieltä, että näin merkittävä, vuosisadankin verouudistukseksi nimetty uudistus täytyy käsitellä päivänvalossa.

Sosialidemokraatit ja koko oppositio olisivat olleet valmiit tähän myös viime viikolla jonain arkipäivänä, eduskunnan normaalina istuntopäivänä, mutta lupauksistaan huolimatta hallituspuolueet eivät tähän suostuneet. Hallitus omalta osaltaan kantaa tästä vastuun, koska se jälleen kerran vasta viimeisinä päivinä tai kirjaimellisesti viimeisinä öinä antoi omat viimeiset esityksensä tähänkin lakiesitykseen liittyen.

Tältä osin täällä käytyyn keskusteluun siitä, miksi kokoonnumme nyt sunnuntaina poikkeukselliseen aikaan, totan, että syyn tästä kantaa ensi sijassa hallitus ja pitkälti myös hallituspuolueiden eduskuntaryhmät, jotka vielä eilen aloitivat kiistelyn kahdesta täysin mitättömästä sanasta. Noilla kahdella sanalla ei edes ollut mitään

asiallista yhteyttä niihin verolakeihin, joita meille tänään myöhemmin käsitteilyyn tulee.

Sosialidemokraattien puolesta totan, että me olemme valmiit siirtymään arvonlisäverojärjestelmään. Järjestelmä sinänsä on siis perusteltu. Keskeinen kysymys on kuitenkin voimaantuloajankohta. Voimaantuloajankohdan osalta olen täysin samaa mieltä kuin monet puhujat, jotka ovat todenneet, että syvin lama on kaikkein huonoin ajankohta nimenomaan arvonlisäverojärjestelmän tyyppisen uudistuksen toteuttamiselle. Oikea ajankohta tälle uudistukselle on tuleva toivottava nousukausi. Sosialidemokraatit lähtevät siitä, että kun tämä veret seisauttanut Aho — Viinas-hallitus kaatuu, käydään uudet eduskuntavaalit, talouden kurssia muutetaan ratkaisevasti, tuolloin olisi mahdollisuutta myös sellaiseen nousukauteen taloudessa, joka mahdollistaisi arvonlisäverojärjestelmään siirtymisen ilman, että se aiheuttaisi niin huomattavia vaikeuksia kotimarkkinoille ja erityisesti kotimarkkinoiden palvelusektorille, mitä tämä esitys ensi vuoden kesäkuussa voimaan astuvana merkitsisi.

On oikein, kun täällä on todettu, että tämä liittyy olennaisesti käytävään EY-keskusteluun. Tässä yhteydessä on huomattava, että EY:n tai EU:n tuleva Suomen jäsenmaksuosuus riippuu arvonlisäveropohjasta. Haluan tämän todeta eduskunnan pöytäkirjoihin selvästi sen vuoksi, että nyt hallitus on vastoin Euroopan yhteisön käytäntöä ja vastoin Euroopan yhteisön vaatimuksia esittänyt useita sellaisia toimialoja arvonlisäveropohjaan otettavaksi, jotka turhaan nostavat Suomen jäsenmaksuosuutta, turhaan nostavat noiden palveluiden käyttäjien maksuja ja aivan turhaan tässä mielessä tulevat arvonlisäveropohjan osaksi.

Näistä palveluista esitämme postipalveluja jätettäväksi kokonaan veropohjan ulkopuolelle. Esitämme myös, että joukkoliikenteelle maksettavat tuet, myös kuntien liikennelaitoksille maksettava alijäämätuki, jätettäisiin veron ulkopuolelle. Sen lisäksi esitämme joukkoliikenteelle alempaa verokantaa. Esitämme, että joukkoliikenteen yhtenä peruspalvelumuotona tulisi olla 5 prosentin verokannan piirissä. Esitämme myös toiselle perushyödykkeelle ja välttämättömyyshyödykkeelle vedelle alempaa verokantaa, 5 prosenttia.

Tässä yhteydessä on syytä tarkentaa ero, mikä on veropohjan ulkopuolelle jättämisellä, nollaverokannalla tai 5 prosentin verokannalla. Veropohjan ulkopuolelle jättäminen merkitsee sitä, että kyseinen ala ei voi käyttää myöskään vähen-

nysoikeutta hyväkseen. Veden osalta tämä tarkoittaisi sitä, että vesi- ja viemärlaitostointiminta tulisi nykyiseen nähden menettämään noin 80 miljoonaa markkaa, mikäli se jätettäisiin nollaverokannalle. Jos se otetaan 5 prosentin veron piiriin, kustannusvaikutus olisi plus miinus nolla. Jos verokanta olisi 12 prosenttia, 150 miljoonaa markkaa aiheutuisi kustannuksia. Hallituksen esittämässä muodossa 22 prosentin verolla kansalaiset joutuvat maksamaan vedestään 350 miljoonaa markkaa nykyistä enemmän.

Tämä jako kuvaa sitä eroa, joka on eri verokannoilla, ja erityisesti, mikä ero on nollaverokannalla ja veron ulkopuolelle jättämisellä. Tässä mielessä ei ole yhdentekevää, millaisen kohtelun kukin toimiala tässä lainsäädännössä tulee saamaan. Sosiaalidemokraatit eivät myöskään tästä syystä yhdy kaikkiin muiden oppositiopuolueiden esityksiin joko joidenkin toimialojen jättämisestä veron ulkopuolelle tai niiden saattamisesta nollaverokannan piiriin, mikä merkitsisi käytännössä subventiota nykyiseen nähden noille toimialoille.

Tulevassa arvonlisäverojärjestelmässä Suomi ottaa käyttöön Euroopan lähes korkeimman yleisen verokannan eli 22 prosenttia. Esitämme tältä osin verokannaksi 21 prosenttia, joka tarkoittaisi noin 2 miljardin markan kevennystä. Tämä 2 miljardia markkaa on sama summa, jolla hallitus nyt ilmoituksensa mukaan elvyttää veropoliittisena toimenpiteenä. Tässä mielessä esityksemme ei ole velkaelvytystä, ei ainakaan, jos hallitus omia toimenpiteitään ei tällä nimikkeellä kutsu. Tämä 2 miljardia markkaa ei myöskään valtiontalouden nykytilanteeseen nähden ole menetystä, vaan sillä kompensoitaisiin arvonlisäverojärjestelmän lisätuottoja. Nuo lisätuotot tulisivat nimittäin olemaan siirtymäkauden jälkeen vuositasolla 2—3 miljardia markkaa, ja tässä mielessä prosenttiyksikön pudotus yleiseen verokantaan toisi valtiolle nykyiset liikevaihtoverotuotot. Tässä mielessä ed. Sasin väitteet siitä, että aiheuttaisimme alemmalla verokannalla nykyiseen nähden verotuottomenetyksiä, eivät pidä paikkaansa.

Alempaan 12 prosentin verokantaan esitämme pysyvästi kulttuurista eli teatteri-, musiikki-, tanssi- ja sirkusesitysten järjestämistä, täällä paljon puheena ollutta liikuntapaikkojen käyttöoikeuden luovuttamista sekä erikseen rakentamispalveluja ja kiinteistönhallintapalveluja. Rakentamisen ja kiinteistönhallintapalvelujen osalta perusteena on asumiskustannusten nousun estäminen.

Tältä osin hallituksen esitys pitää sisällään yhden poikkeuksen muutoin veroteoreettisesti hyvin puhtasoppiseen malliin. Tämä esitys nimitäin saattaa myös yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistönhallinnan oman käytön veron piiriin. Siis jos esimerkiksi jollakin yleishyödyllisellä yhteisöllä on vanhusten asumiseen tarkoitettuja asuinhuoneistoja omalla talonmiehellä ja omilla siivoojilla, nuo palvelut joutuisivat tämän lakiesityksen perusteella verotettaviksi 22 prosentin verokannalla, ja tämä merkitsisi tuntuvaan, jopa noin 1,50—2 markan nousua vuokraan. Tämä ei missään tapauksessa ole perusteltua sen paremmin puhtaan veroteoreettisesti kuin myöskään käytännön elämän kannalta.

Eräs suuri kärsijäryhmä tästä uudistuksesta ovat kunnat. Kuntien osalta on puhtaaseen veroteoreettiseen malliin tehty erittäin monimutkainen järjestelmä, jolla kuntien kustannusnousua pyritään estämään. Se järjestelmä perustuu siihen, että kun kunnat maksavat osasta toimintonsa arvonlisäveroa, tuo vero palautetaan kunnille, puhutaan hyvityksestä. Hyvitys ei jää kuitenkaan kuntien hyväksi, vaan se täytyy palauttaa takaisin valtiolle. Koko tämä järjestelmä työllistää sekä kunnissa että valtion verohallinnossa hyvin paljon, aiheuttaa sen, että kunnat joutuvat budjetointiteknikkansa ja atk-järjestelmänsä soveltamaan täysin uusiksi, eikä tämä voi tapahtua ennen I.6. ensi vuonna.

Palautusjärjestelmä aiotaan hoitaa siirtymäkauden ajan siten, että palautusta ei perittäisi sataprosenttisenä, vain 77,5 prosentin tasoisena. Tämä kuitenkin merkitsisi edelleen kunnille noin 500 miljoonan markan lisärasitusta nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Tältä osin esitämme, että laki arvonlisäveron palautusten perinnästä kunnilta muutettaisiin siten, että prosenttiluku olisi 65, joka tarkoittaisi neutraalia tilannetta nykytilanteeseen nähden.

Haluan lopuksi todeta, että laissa on ollut erittäin paljon teknisesti ongelmia siltä osin, että tulkinta tulee jäämään joko verottajan tai tulevaisuudessa oikeusasteiden varaan. Tältä osin olisin toivonut perusteellisempaa käsittelyä siten, että olisimme voineet vielä joidenkin erityiskysymysten osalta paneutua asiaan paremmin. Nyt on tehty sellaisia muutoksia asian käsittelyn loppuvaiheessa, jotka saattavat tuoda saman tilanteen kuin oli vuosi sitten pääomaverouudistuksen yhteydessä. Olemme korjaamassa vielä tänään vuosi sitten tehtyä pääomaverouudistusta joidenkin keskeisten silloin tehtyjen virheiden osalta.

Veikkaan, että tältä osin arvonlisäverolakia tullaan uudistamaan, jos ei heti ensi vuonna, niin heti seuraavana, ja kun me mahdollisen EY-jäsenyyden toteutuessa joudumme joka tapauksessa asiantuntijakuulemisen perusteella kirjoittamaan koko arvonlisäverolain uudestaan eli käymään samanlaisen ruljanssin eduskunnassa vuoden päästä uudestaan, pelkästään jo tämä olisi antanut aiheen lain voimaantulon lykkäämiseen vuodelle eteenpäin. Silloin valtion kannalta olisi saatu kestävämpi, perusteltu laki. Olisimme saaneet EY-käytäntöön sopivan lain kerralla ja, mikä tärkeintä, olisimme saaneet riittävän siirtymäajan kaikkien niiden esille tulleiden seurausvaikutusten osalta, joita ei pystytä nyt ponsilla hoitamaan.

Kun moitittiin hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroja ponnettomiksi, on syytä todeta, että hallituspuolueet hoitavat kaikki esiin tulleet ongelmat nyt ponsilla, joten sikäli heidän esityksensä ei ole ponneton.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Backman totesi, että sosialidemokraatit ovat valmiit siirtymään arvonlisäverojärjestelmään, ja aivan niin kuin ed. Laaksokin totesi, jo vuonna 1969 valmisteltiin tällaista lakia. Silloin meillä oli vasemmistoenemmistöinen hallitus, mutta silloinen SKDL vastusti. Tällä on pitkät perinteet, ja kyllä kai lähes kaikki eduskuntapuolueet ovat asiaa miettineet ja pikkuhiljaa tulleet siihen tulokseen, että tähän pitää siirtyä ennemmin tai myöhemmin.

Ajankohta on ed. Backmanin ja sosialidemokraattien mielestä väärä. Yhdyn siihen hyvin pitkälle, ja me viime keväänä lähetekeskustelussa meidän osaltamme totesimme, että ajankohta on huono. Ne pehmenykset, joita nyt on lakiin saatu, hieman lieventävät. Sen takia me olemme hallituksen esityksen takana.

Yhteen asiaan haluaisin kuitenkin kiinnittää huomiota. Kun ed. Backman esitti, että verokanta voisi olla 21 prosenttia, ja totesi, että tämä merkitsi 2:ta miljardia valtion kassaan, tämä varmasti suurin piirtein pitää paikkansa, mutta pitää muistaa myös, että arvonlisävero, aivan niin kuin liikevaihtoverokaan, ei rasita vientiä lainkaan mutta saattaa tuonnin huonompaan asemaan. Minulla on se käsitys, että jos arvonlisäveroprosentti olisi 21, hyöty ei olisi noin suuri, koska se näkyisi kauppataaseissa pienempänä ylijäämänä. Kuinka paljon, en osaa sanoa, mutta siinä mielessä korkea prosentti on hyvä, että se suosii kotimaista.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Mielestäni asian taloudellisia vaikutuksia ei ole riittävästi selvitetty, ei myöskään niissä esittelypuheenvuoroissa, joita on pidetty. Sen takia ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle tiistaina pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Täysistunto keskeytetään ja sitä jatketaan tänään kello 20.

Täysistunto keskeytetään kello 18.22.

Täysistuntoa jatketaan

kello 20.02.

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

9) Ehdotus arvonlisäverolaiksi

Keskustelu jatkuu:

Ed. Laine: Herra puhemies! Keskustelun alkuvaiheissa on kiinnitetty huomiota ja etsitty vastausta kysymykseen, onko kyseessä eurovero vai eikö ole. Hallituksen esityksen perusteluissa useassa kohdassa todetaan, että esityksessä on otettu huomioon kansainvälisesti ja etenkin Euroopan yhteisössä sovellettavan arvonlisäverotuksen periaatteita. Sivulla 6, kuten ed. Laakso aikaisemmin mainitsi, hallitus toteaa: ”Suomen mahdollinen jäsenyys Euroopan yhteisössä (EY) edellyttää liikevaihtoverotuksen uudistamista siten, että Suomen yleinen kulutusverojärjestelmä voidaan tarvittaessa mukauttaa EY:n jäseniltään edellyttämän arvonlisäverojärjestelmän mukaiseksi.” Myöhemmin sivuilla 9—15 kokonaisen kuuden liuskan verran hallitus käsittelee tätä kysymystä. Näin ollen, vaikka on hyvin mahdollista, että arvonlisäverojärjestelmä olisi toteutettu Suomessa muutenkin tai hallitus ainakin sellaista olisi ehdottanut, kaikesta jo edellä lainaamastani käy ilmi, että erityisesti tämä on tullut ajankohitaiseksi Euroopan yhteisöä koskevan jäsenyyshakemuksen vuoksi.

Monissa puheenvuoroissa on todettu, että

tämä on suhdannepoliittisesti väärä vero ja väärään aikaan. Olen samaa mieltä tästä väitteestä, tästä toteamuksesta, mutta lisäksi, että tämä on myös rakennepoliittisesti väärä vero. Ei tätä veroa paranna se, jos se toteutetaan vuosi tai kaksi vuotta myöhemmin. Se ei siis veron sisältöön merkitse mitään myönteistä muutosta. Tämä on mielestäni rakennepoliittisesti väärä vero sen vuoksi, että se merkitsee erittäin raskasta lisärasitusta kuluttajille, niin työssä oleville kuin työttömille, niin eläkeläisille, lapsiperheille kuin kaikille mitä erilaisimpien palvelujen tarvisijoille, joihin palveluihin nyt ollaan kohdistamassa arvonlisäveroa. Se on lisärasitus myös kunnille ja kuntien veronmaksajille.

Mielestäni tarvittaisiin kokonaan toisenlainen rakennemuutos. Toisenlainen rakennemuutos voisi olla esimerkiksi sellainen, että peruutetaan suurituloisille veroprogression myötä annetut verohelpotukset, jotka Holkerin hallituksen toimesta jo toteutettiin, että korjataan pääomaverouudistus, joka nyt on Euroopan alhaisin prosenteiltaan, että kiinteistöverorasitus asumiskustannuksiin korjattaisiin, kumottaisiin asumiskustannuksiin kohdistuvana verona ja että sosiaaliturvamaksujen rasitusta eläkeläisille ja pienituloisille kevennettäisiin. Tässä mielestäni on sellaisia rakennepoliittisia korjauksia, joita suomalaisessa veropolitiikassa tarvittaisiin.

Hallituksen esitys vielä valiokunnankin esittämässä muodossa on todella elinkeinoelämälle lottopotti. Hallituksen esityksen perusteluissa kerrotaan, paljonko tästä yritykset hyötyvät. Vielä pidemmälle näissä laskelmissaan menee Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto, jonka julkaisussa n:o 8 tältä vuodelta sanotaan näin: ”Kaiken kaikkiaan piilevä verorasitus pienenee koko elinkeinoelämän osalta runsaalla 12 miljardilla markalla.”

Edelleen samassa kirjoituksessa, jota lainasin työnantajien lehdestä, vastataan myös siihen kysymykseen, kun on sanottu, että tämä on myönteinen myös pienten yritysten ja kotimarkkinateollisuuden kannalta. Työnantajat itse kirjoittavat näin: ”Yksityisen yritystoiminnan osalta uudistuksen kielteiset vaikutukset kohdentuvat lyhyellä aikavälillä noin 200 000 henkilöä työllistäviin yrityksiin. Nämä tarjoavat palvelujaan suoraan kuluttajille. Tällaisia ovat mm. parturit ja kampaamot.” Siis muun muassa.

Kuluttajille lisärasitus tulee hyvin monia eri teitä. Keskustelun kuluessa on kiinnitetty huomiota rakennus- ja asumiskustannuksiin. Rakentamiskustannuksia hieman pehmennetään niillä

muutoksilla, jotka valiokunta on hallituksen esitykseen tehnyt. Arvioiden mukaan asumiskustannuksiin esitys kuitenkin merkitsee markkaa neliöltä kuukaudessa lisää räsitusta niin opiskelijoille, eläkeläisille, työttömille kuin kaikille niille, jotka asumiskuluja joutuvat maksamaan, ja niitähän kaikki maksamaan joutuvat, mutta raskainta se on juuri näissä väestöryhmissä, joihin viittasin.

Sitten joukkoliikennepalveluja koskeva kysymys. Täällä on monissa puheenvuoroissa kerrottu, että Euroopan unionin tai Euroopan yhteisön esimerkki vaatii tuon ratkaisun toteuttamista. Minulla on edessäni eräs tilasto, joka kertoo, että nollaveroprosenttia bussiliikenteeseen sovelletaan Irlannissa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Tanskassa ja Norjassa. Luxemburgissa on 3, Portugalissa 5, ja sitten on eräitä maita, joissa se on 6 prosenttia, jossain 8, Ruotsissa 12 ja nyt Suomessa tuon esityksen mukaan 12. (Min. Norrback: 9!) — Mutta hallituksen esityksen mukaan 12. Koetan kyllä muistella myös sitä, mitä korjauksia valiokunta on tehnyt. Mutta, ministeri Norrback, tässä on kyllä käynyt niin, että normaalisti pitkät mietinnöt ovat kansanedustajien käytävissä hieman pidemmän aikaa kuin tällä kertaa on tapahtunut, ja näin ymmärtänne, jos tässä jonkin korjauksen unohtaa. Hallituksen esitys on paremmin tuttu. — (Ed. Norrback: Hyviä korjauksia saa aina tehdä!) Joukkoliikenteen tukikin on tulossa siis verolle, kuten täällä on kerrottu. Nyt on arvioitu, että vaikutus lippujen hintoihin on vähintään 16 prosenttia, joissakin arvioissa puhutaan 20:n tai jopa 30 prosentin korotuksista lipun hintoihin.

Kun täällä on puhuttu liikuntapaikoista, niin yleinen käsitys tuntuu olleen, että kysymys on luksuspaikoista ja golfkentistä. Omalta osaltani kiinnittäisin enemmän huomiota siihen, että varsinaiset urheiluseurat ja tavalliset liikuntapalvelujen käyttäjät tulevat monella tavalla lisärasituksen kohteeksi tämän hallituksen esityksen hyväksymisen myötä, ja todettakoon nyt, että myös valiokunnan esittämän muodon jälkeen. Esimerkiksi sopivat kaikki kuljetuspalvelut, joita urheiluseurat käyttävät, huoneistovuokrat, käyttökorvaukset, ja ainakin on epäilty, että jopa pääsyliput urheilutilaisuuksiin tulisivat verotuksen kohteeksi. Viime mainitusta en ole täysin varma.

Näistä työttömyys- ja työllisyysvaikutuksista. Ed. Ala-Nissilä puhui esityksen myönteisistä työllisyysvaikutuksista. Hallitus itse arvioi työttömyyden lisääntyvän tuhansilla, siellä ei käytetä tarkkaa ilmaisua, paitsi kuntien osalta, joissa arvioidaan vapautuvan 8 000 työpaikkaa.

Vielä haluaisin kiinnittää huomiota pienyrittäjiin. Edellä on ollut puhetta partureista ja kampaajista. On puhuttu suutareista ja liikenoitsijöistä, takseista jne. On puhuttu siitä, miten verovelvollisten yrittäjien määrä nousee 110 000:sta 370 000:een. Pienyrittäjille tämä uusi arvonlisävero merkitsee huomattavasti lisää töitä, huomattavasti työajan hukkaa. On kouluttauduttava, valmistauduttava, valmentauduttava arvonlisäverotilitysten ja -selvitysten suorittamiseen. Tämä oli varmaan eräs syy siihen, että esimerkiksi Liedon yrittäjät ry ehdotti, että pitäisi ottaa käyttöön kantopalkkiona 500 markkaa kuukaudessa ja lisäksi 0,5 prosenttia verotusarvosta. En ole havainnut valiokunnan tähän asiaan millään lailla huomiota kiinnittäneen. Totean, että ainakaan tämän pienyrittäjäjärjestön ääni ei ole tullut kuulluksi valiokunnan tahtona.

Tämä saattaa merkitä sitä, kuten monet parturit ja kampaajat ovat sanoneet, että firmoja lopeetaan, siirrytään kotitöihin, osa työttömyyskortistoon. Näin tavallaan opetetaan kiertämään verotusta, vapautumaan sosiaaliturvamaksuista, koska muussa tapauksessa parturi- ja kampaamotoiminnan ylläpitäminen vaikeutuisi kohonneiden kustannusten vuoksi, ja jos asiakasmaksuja korotetaan, asiakaskanta vähenee, liikevaihto pienenee.

Tämän ohella kiinnittäisin vielä huomiota siihen, että vähäisen liiketoiminnan rajan, joka nykyisin on ollut 75 000 markkaa vuodessa, hallitus halusi alentaa 50 000 markkaan. Siis yhä useampi pienyrittäjä tulee nyt arvonlisäverotuksen piiriin. Aikaisemmin oli liukuva asteikko, vieläkin voimassa, 75 000:sta 150 000:een. Nyt tämä liukuva asteikko poistuu kokonaan.

Vielä vaikutuksista tulonjakoon. Ministeri Pekkarinen mainitsi puheenvuorossaan, että tulonjakovaikutus on kohtuullinen, ja ed. Sasi sanoi, ettei tällä ole mitään vaikutusta tulonjakoon, kaikkiin kohdistuu tämä arvonlisävero samalla tavalla.

Haluaisin tämän vuoksi todeta verojaoston puheenjohtajalle, että laskelmien mukaan ylimpään tuloryhmään arvonlisäveron vaikutus on 0,9 prosenttia ja taas alimmassa tuloryhmässä vaikutus on vähintään 2,7 prosenttia. Kysymyksessä on tähänastisen liikevaihtoveron osuus bruttotulosta verrattuna siihen, mikä arvonlisäveron vaikutus on kussakin tuloryhmässä lisäyksenä. Siis nähdäkseni tässä on aivan erikoisen suuri ero, 0,9:stä 2,7:ään. Kun jo ennestään liikevaihtoverotuksen kohtaanto on epäsuotuisa pie-

nituloisten osalta, niin tämä entisestään kasvat-
taa tätä tulonjakovaikutusta.

Herra puhemies! Välihuutona ed. Hassin puheenvuoroon viittasin siihen, että kysymys ei ole vain siitä, mitä hallitus on ajatellut, vaan tällainen menettely, että eduskunta istuu sunnuntaisin ja lauantaisin, on eduskunnasta itsestään, tarkemmin sanottuna puhemiesneuvostosta, kiinni. Olen tottunut kyllä, kuten täällä joku toinenkin aikaisemmin totesi, lauantaisin ja sunnuntaisin työskentelemään, lähinnä valmentautumaan alkavan eduskuntaviikon asioihin. Mutta se, että eduskuntaa pidetään koolla lauantaina ja sunnuntaina, niin kuin jokainen meistä tietää, ei ole mikään vakinainen tapa.

Ainakin omalta osaltani haluaisin evästyksenä puhemiesneuvostoon päin viestittää, että älkää, hyvät puhemiesneuvoston jäsenet, vastaisuudessa järjestäkö sellaisia istuntoja, joista ennakolta ilmoitetaan, että ei äänestetä. Se jakaa kansanedustajat vähintään kahteen erilaiseen kastiin, niihin jotka katsovat velvollisuudekseen tulla paikalle, ja niihin jotka toteavat, ettei ole välttämätöntä tulla. Aivan sama on asianlaita tämänhetkessä tilanteessa, kokoontumisessa pyhän aikaan, varsinkin kun tässä eräät ryhmät vielä käyttävät oikeutta siten, että pitävät juhlia sinä aikana, kun eduskunnan tulisi ratkaista asioita. Tällainen ei voi olla eduskunnan arvon mukaista, ja tähän asiantilaan puhemiesneuvosto mielestäni hyvin ratkaisevasti voisi vaikuttaa.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin täytyy todeta, että tämä on tyypillistä ja parhaimmillaan parlamentaarista teatteria, parhaimmillaan sitä sirkusta, mitä olen aina niin julkisuudessa kuin myös täällä työpaikalla kritisoinut. Tämä on hyvin selkeästi jälleen tänään todettu, kun juoksutetaan edustajia paikasta toiseen ja näennäisesti näytetään, miten parlamentaarisen toiminnan pitäisi tapahtua. Se siitä. Ei tämä ensimmäinen eikä viimeinen kerta tässä talossa ole eikä varmaan näillä läksytyksillä lopu.

Mitä tulee arvonlisäveroon, toteaisin sen, että tämä on tietysti ainoa tapa kyniä Suomen kansalta ne vapaina olevat markat, jotka tällä hetkellä vielä on, tähän lähellä konkurssia olevaan tilaan. Toisin sanoen tämä on pakko tehdä nyt, ja tämän arvonlisäveron kautta me saamme aikaan lisää konkurseja ja lisää työttömyyttä.

Ne yritykset, jotka tämän selvittävät, joutuvat todella ahtaalle. Ne, jotka kuolevat, perustavat todennäköisesti uusia yrityksiä ja sitten uudella toiminnallaan koettavat selviytyä näistä veropro-

senteista. Kun 110 000 verovelvollisesta määrä lisääntyy 310 000:een, se on selkeä kanta siihen, että vielä niiltä, jotka eivät ole tarpeeksi maksaneet veroja, ja meiltä, jotka emme enää pysty maksamaan veroja, otetaan ns. löysät pois, niin kuin ministeri Viinanen hyvin toteaa.

Kaikkihan tämä tietysti on lähtöisin EY:n järjestelmästä, ja jos aiomme todella mennä EY:hyn, tämä järjestelmä on meillä toteutettava, ja sehän on kaikki ihan täysin selvää.

Tietysti meikäläistä kiinnostaa kaikkein eniten kulttuuri, tiede ja taide, viihteen parissa olevat sekä kirjallisuuden parissa olevat taiteilijat sekä myös sirkustaiteilijat, joille on nyt annettu tämä kahden vuoden siirtymäaika. Kaikki taiteen palveluksessa olevat taiteilijat ja sen ympärillä työskentelevät ihmiset valmistautuvat siihen tappolinjaan kahden vuoden kuluttua, minkä vero aiheuttaa taidelaitoksille. Niin kuin täällä todettiin tänään, hallitus pohtii uudelleen vuonna 96, mikä se vero tulisi olemaan teattereille niin kunnallisella kuin yksityisellä puolella sekä myös elokuvan ja viihdetaitelijoiden osalta.

Minusta vihreät ovat tehneet hyvin selkeän kannanoton tässä. Vihreät ovat sitä mieltä, että nollaverokanta kulttuurille tulisi taata (Ed. Suhonen: Täysi vero vain!) nimenomaan sen johdosta, että taide kuuluu kansalle, ja sitä henkistä tilaa, mikä tällä hetkellä Suomessa tämän viimeisenkin selvityksen pohjalta on, taiteen kautta jollakin lailla pystytään kohentamaan. Kun aikanaan tämä vero tulee, se tulee nostamaan lippujen hintaa ja tulee edelleen jakamaan kansaa niihin, joilla on varaa tulla teatteriin tai elokuviin, ja niihin, joilla ei todellakaan ole varaa. Sehän on aivan selvä asia. Tätä vastaan täytyy taistella meidän kaikkien, jotka pidämme suomalaista taide-elämää yllä ja rakastamme omaa kulttuuriamme. Tietysti kaksi vuotta on parempi kuin ei mitään, mutta esittävän taiteen osalta se tietää lippujen hintojen nousua, ja se taas vie katsojista vähäosaiset ja köyhät pois. Edelleen totean vielä sen, että taide kuuluu kansalle, ja katson, että yhteisistä verovaroista annettu tuki taiteelle on jätettävä verosta vapaaksi myös kahden vuoden kuluttua.

On mielenkiintoista todeta, että näitä asiantuntijoita on ilmeisesti lähes 300. Kuinka paljon on ollut vaikutusta heillä tämän lain pykälien kohentamiseen ja kuinka paljon sitä on otettu todellisesti vastaan? Voisin todeta sen, että ei kovinkaan paljon.

Arvonlisävero taiteessa on käsittämätön ajatus. Miksi se on käsittämätön ajatus? Kuka teistä

on taiteen asiantuntija? Kuka osaa määritellä sen, mikä on taiteen arvo rahassa mitattuna? Eikö taiteen arvo ole aivan jotain muuta kuin se, että ruvetaan mittaamaan, millä verolla taidetta tulisi verottaa? On aivan sama asia, tuleeko tämä tappovero taidelaitoksille tänään vai tuleeko se kahden vuoden kuluttua. Ei auta, että annetaan siirtymäaikoja, koska mielestäni arvonlisävero taiteelle on älytön. Se on myös moraaliton.

Rockkonsertit koskettavat kymmeniätuhansia nuoria ja heidän vanhempiaan, jotka antavat sen muutaman kymppin lapsilleen, jotta nämä pääsevät konsertteihin. Jos konserttilippuihin tulee 22 prosentin arvonlisävero, se tietää sitä, että yhä useammat rocktaiteilijat joutuvat luopumaan tehtävistään. Sehän on osoitettu hyvin selvästi jo tänä päivänä, että kun hinnat nousevat ja erilaisten hallien tai alueiden vuokrat nousevat, niin se on suoraan pois näiltä nuorilta, koska lippujen hintoja joudutaan korottamaan ja katsomot ovat tyhjiällä. Ainoastaan huiput, todella ne, jotka pärjäävät taiteessa, oli lipun hinta kaksinkertainen, kolminkertainen tai viisinkertainen, pysyvät ammatissa ja keskitasoiset tai sitä huonommat putoavat joukosta pois, koska heitä ei kukaan tule katsomaan eikä kuuntelemaan, oli lipun hinta mikä tahansa.

Sirkustaiteen osalta voisin todeta sen, että juuri nyt, kun sirkustaide on elpynyt, juuri nyt kun koulutus on lähtenyt erittäin hyvään vauhtiin, niin kahden vuoden päästä jälleen sirkustaiteilijat joutuvat kovan kouran eteen, ja se on todella erittäin valitettavaa. Olin juuri Enossa mm. vapaa-ajan messuilla päivän esiintymässä ja voin todeta sen, että Enossa, joka on 8 000 ihmisen kunta, sirkuskoulutus on lähtenyt erittäin hyvin käyntiin kouluissa. Sieltä on tulossa sirkustaiteilijoita varmasti maahamme, mutta kuinka kauan, kun aikanaan tämä vero rapsaisee heihin?

Valtiovarainministeri totesi, että ei olisi antanut pienintäkään helpotusta, mutta taipui kiireellisen aikataulun vuoksi. Minusta on aika uskomatonta, että ainoastaan tämän lain valmistelusta johtuva kiire antoi Iiro Viinaselle sen mahdollisuuden, että antoi periksi kulttuuriministerille tämän taistellessa kulttuurin ja esittävän taiteen puolesta tämän kahden vuoden lisääjän saamiseksi. Siitä myös kiitos verojaostossa taisteleville kansanedustajille ihan vilpittömästi.

Mitä tulee liikuntapaikkojen verotuksen helpotukseen, täytyy todeta, että laskettelurinteissä on tällä hetkellä niin työväestön kuin porvaristonkin lapset laskettelemassa ja se tulee koskemaan aivan yhtä paljon niitä lapsia, jotka ovat

laskettelussa päässeet alkutaipaleelle, kuin myös niitä, joilla siihen on todella varaa. Vaikka sitä pidetään edelleenkin eliittiharrastuksena, niin tänä päivänä, kun olen laskettelurinteessä omien lasteni kanssa ollut, siellä on yhä enempi työtätekevien lapsia, joiden harrastus on noussut todella hyvään tasoon. Laskettelurinteet tietysti kokonaisuudessaan ovat jo muutoinkin erittäin suurissa vaikeuksissa. Nyt vielä, kun niille aikanaan tämä vero tulee, nämä rinteet jäävät ammottamaan tyhjyyttään, ja sehän on ympäristön kannalta hyvin ikävä näky jo muutoinkin.

Mihin Euroopan unioni, Euroopan liitto tai Euroopan yhteisö meidät johdattelee, sitähän ei kukaan tiedä. Sen me tiedämme, miten siellä suhtaudutaan meidän vaatimuksiimme. Se on kuitenkin tosiasia, että Suomesta tulee nettomaksaja, ja se koituu Suomelle todella raskaaksi. Sen 7 miljardia mieluummin jakaisin omien yrittäjien kesken omalle kansalle kuin veisin sinne ja sitten erilaisten avustusten kautta, mitä he sitten aikanaan antavat Suomelle, saisin jonkun 2,5 miljardia takaisin, minkä ulkoministeri totesi. Se on minusta aika huolestuttavaa. Se, mikä on tänään täälläkin tullut esille, että jäsenmaksun maksuosuus riippuu arvonlisäveron pohjasta, osoittaa juuri sitä, kuinka me olemme jo nyt tällä hetkellä Brysselin vallassa tai heidän vallassaan, jotka aikanaan siellä näistä asioista tekevät päätöksiä.

Edelleen vetoaisin niihin ministereihin, jotka taistelevat koulutuksen, taiteen, tieteen ja kulttuurin puolesta: Koettakaa taistella henkeen ja vereen niin, että vielä kahden vuoden kuluttuakin kulttuuri olisi verovapaa. Se on meidän kaikkien elinehto. Meillä on vain 5 miljoonaa ihmistä. Me olemme pieni kansa, pieni esittävä kansa, mutta meillä on huipputaiteilijoita, ja jos taiteet pannaan veron alle, niin se on todella huolestuttava tulevaisuus meidän identiteetille.

Ed. Lehtinen: Arvoisa herra puhemies! Arvonlisävero tulee olemaan kulutusvero, joka kohdistuu laajaan hyödykkeiden joukkoon, sekä tavaroihin että palveluihin. Arvonlisävero on ennen kaikkea rakenteellinen uudistus, joka parantaa verotuksen neutraliteettia ja poistaa moninkertaista verotusta. Verotuksen neutraliteetti on teoriassa hyvä asia ja usein myös käytännössä. Tosin tähän lakiesitykseen sisältyy myös ongelmia. Puutun tässä aivan muutamaani näistä ongelmista.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan: ”Palvelulla tarkoitettaisiin kaikkia sellaisia muita hyödykkeitä kuin tavaroita, joita voidaan

myydä liiketoiminnan muodossa.” Edelleen mietinnössä todetaan seuraavaa: ”Jollei liiketoiminnan muodossa myytävä hyödyke olisi tavara, se olisi palvelu.” Henkilökohtaiset palvelut ja monet muut tulevat siis veronalaisiksi. Se merkitsee mm. kampaajien verottamista. Aikaisemmin verottamatta jätetyille palveluille arvonlisävero tuo 20 prosentin korotuspaineen hintoihin. Maksaja on kuluttaja, kuten ed. Laakso totesi.

Mielestäni olisi ollut tarpeellista valiokunnan mietinnössä analysoida hyödykkeen loppukäyttäjän käyttäytymistä etenkin siltä osin kuin veropohja laajenee. Olisi pitänyt tutkia, mitä vero vaikuttaa talouden rakenteisiin, kun kuluttaja ryhtyy tekemään erilaisia valintoja kuin aikaisemmin. Vaikutukset tulevat todennäköisimmin näkymään eniten tähän saakka verottomien ja ensi kesänä verollisiksi muuttuvien palveluiden käyttämisessä.

Taloudellisen alamäen aikana ihmisiä on koetettu rohkaista perustamaan yrityksiä ja työllistämään itse itsensä. Nyt monet perustavat yrityksensä palvelualueelle suppeville markkinoille. Ihmisten taloudellisen toimeentulon heikentyessä myös palveluiden kysyntä on vähentynyt rajusti. Esimerkiksi kampaajat kertovat, että ihmiset ovat pidentäneet käyntivälinsä kaksinkertaisiksi. Tämä on merkinnyt liikevaihdon merkittävästi pienentymistä. Arvonlisävero tulee vaikuttamaan palveluiden tarjoajien asemaa edelleen, ja tässä mielessä ed. Ukkolan kysymys asioiden tärkeysjärjestyksestä on ollut aivan aiheellinen.

Teollisuus ei tule tarvitsemaan tulevaisuudessaakaan merkittävästi lisää työvoimaa, vaikka Suomen uusteollistamisohjelma onnistuisikin. Arvonlisäverouudistus kuitenkin merkitsee teollisuudelle ja kaupalle merkittäviä etuja. Valiokunta toteaa mietinnössään, että ”myös työllisyysvaikutukset kokonaisuutena tulevat myöhemminä vuosina olemaan myönteiset”. Tästä lieinee mahdollista tehdä selvitys muutaman vuoden kuluttua veron voimaantulosta.

Palvelut ovat olleet jo nyt Suomessa merkittävä työllistäjä. Mitä kehittyneemmässä yhteiskunnassa me elämme, sitä huomattavampia palvelut ovat työllistäjänä. Valiokunta toteaa mietinnössään, että arvonlisävero tulee merkitsemään lisärasituksia monille työvaltaisille palvelualueille, joilla asiakkaina ovat pääasiassa kuluttajat, maatalouden harjoittajat tai rahoitustoiminta. Valiokunnan ponsi edellyttää, ”että hallitus tarkoin seuraa arvonlisäveron vaikutuksia työvaltaisilla palvelualueilla ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin haitallisten vaikutusten vähentämiseksi yleis-

sen talouspolitiikan keinoin tai arvonlisäveroon tehtävien muutosten kautta". Tällainen ponsi kertoo, että valiokuntakin on ollut huolissaan. Kuitenkaan valiokunta ei ole tehnyt muutosta, ei edes siirtymäkautta, tähän. Tätä jäin kyllä itse vähän ihmettelemään.

Täällä on aikaisemmissa puheenvuoroissa rinastettu esimerkiksi kampaajat ja golfkentät. Kampaajilla tulee olemaan täysi vero mutta liikuntapaikoilla alempi. Perusteluina on käytetty liikuntapaikkojen tukalaa taloudellista tilannetta ja kuntien myöntämiä takauksia. Tässä siis autetaan ja tuetaan liikuntapaikkoja kahta kautta, sekä kunnan että valtion taholta.

Toisaalta palveluiden tarjoajat jäävät ilmeisesti odottelemaan, heikkeneekö heidän oma asemansa riittävästi, jotta hekin myöhemmin pääsivät helpotusten pariin. Näinhän meillä on yleensä menetelty, että ensin täytyy olla riittävän tukalassa asemassa ja sitten kohta on tukiaisten piirissä. Niitä rupeaisi kuitenkin nyt olemaan aivan riittävästi, ilman että tulee uusiakin toimialoja tukien piiriin.

Aivan käsittämätöntä tässä verouudistuksessa on se, että ryhdytään verottamaan veroa. Veron verottamista merkitsee se, että joukkoliikenteen subventio-osa tulee veronalaiseksi. Pääkaupunkiseudulla on tehty päätös 30 päivän seutulipun hinnaksi. Se on ensi vuonna 370 markkaa, tai näin oli päätetty aikaisemmin. Mikäli eduskunta nyt päättää valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaisesti, se merkitsee 60 markan korotusta seutulippuun. Edes usein varakkaiksi mainituilla pääkaupunkiseudun kunnilla ei ole varaa lisätä joukkoliikenteen subventio-osuutta. Joukkoliikennettä subventoidaan tällä hetkellä seudulla jo vähintään 40 prosenttia ja Helsingissä yli 50 prosenttia. Prosenttiluvut vaihtelevat jonkin verran kunnasta riippuen. Suomessa kunnilla on itsehallinto. Meillä pitäisi siis teoriassa olla mahdollisuus kunnilla painottaa palveluita haluamallaan tavalla.

Täällä pääkaupunkiseudulla kunnat ovat näeheet toimivan tuetun joukkoliikenteen elinedoksi kohtuuhintaisen liikkumisen, liikkumisen sujuvuuden ja ympäristöystävällisyyden vuoksi. 50 prosentin tuki joukkoliikenteelle on myös ollut melkoinen rasitus kuntalaisille veronmaksun muodossa. Esimerkiksi Espoossahan valtionosuuksien osuus koko kunnan tuloista on ainoastaan 14 prosenttia, ja loppu kaivetaan kuntalaisten omasta kukkarosta tavalla tai toisella. Täällä pääkaupunkiseudulla maksetaan siis myös verossa osa lipun hinnasta. Tämän uudistuksen jälkeen

nämä kuntalaiset maksaisivat paitsi lipun hinnan ja tukiosuuden veroissa myös veroa verolle eli subventio-osuudesta arvonlisäveron, ja minä en kyllä pysty tätä järjellisesti selittämään niille, joiden lipun hinta nyt nousee 18—20 prosenttia 9 prosentin veronkorotuksen vuoksi.

Kaiken huipuksi liikenneministeri ja -ministeriö yrittävät saada pääkaupunkiseudun kuntia sijoittamaan melkoisia summia joukkoliikennejärjestelmään. Espoonkin pitäisi sijoittaa metron pari miljardia, mikä merkitsee muutamaa veroäyriä vuodessa yli kymmenen vuoden aikana. Lisäksi oli kehitteillä pääkaupunkiseudun alueellinen tietullimaksujärjestelmä. Tällä menolla pääkaupunkiseudulla kyllä vain käy niin, että joukkoliikenteen käyttäjien määrä vähenee entisestään. Jos ei mitään muuta keksitä, niin ihmiset sitten siirtyvät kimppekyyteihin.

Näistä muutamista merkittävistä puutteista huolimatta pidän arvonlisäverouudistusta pääosin myönteisenä. Se oikoo liikevaihtoverokäytännön synnyttämiä vääristymiä ja parantaa teollisuuden kilpailukykyä, ja oletan, että tämä näkyy erityisesti kotimarkkinoilla, missä suomalaiset teollisuustuotteet ovat sitten edullisempia tai niiden kilpailukyky ylipäättänsä paranee vastaaviin ulkomaille valmistettuihin tuotteisiin verrattuna.

Myös lykkääminen voimaantulon osalta on myönteistä. Se antaa kunnillekin mahdollisuuden valmistautua arvonlisäverouudistukseen. Vähintään puolen vuoden mittainen sopeutumisaika lainsäädännön muutoksiin on tarpeen miltei aina. Hallitus tuo tosin usein esityksensä varsin myöhään ja eduskunta joutuu ne käsittelemään sitäkin kiireellisemmin. Meillä on täällä vähän tietoa siitä, miten paljon vaivaa ja työtä pikaajassa tehtäväksi vaaditut muutokset aiheuttavat yhteisöjen ja yritysten toiminnassa. Hyötyjä on usein atk-palveluiden tarjoaja. Häviäjinä ovat stressaantuneet työntekijät työpaikoilla, kun muutoksia valmistellaan muiden loppuvuoden kiireiden keskellä, ja tämän vuoksi voimaantulon lykkäys on ollut erityisen paikallaan näin ison asian ollessa kyseessä.

Jatkossa on kiinnitettävä huomiota etenkin kilpailutilanteisiin, siihen että todellinen kilpailu syntyy ja että se aloilla, joilla kilpailu on jo olemassa, säilyisi. Mahdolliset syntyvät vääristymät on korjattava välittömästi, mikäli niitä ilmaantuu. Tässä kohtaa valiokunnan ponsi olisi voinut olla napakampikin.

Arvoisa puhemies! Pitkäaikaisena veropoliittisena tavoitteena on ollut keventää henkilövero-

tusta Suomessa. Palkkatyön verotus on maailmanennätystasoa. Yhä useampi suomalainen kysyy aiheellisesti, miksi Suomessa työnteko on niin rangaistavaa. Kun pääomaverotus tehtiin, olisi ollut kohtuullista alentaa palkkatyön verotusta. Tavoite palkkatyön verotuksen alentumisesta ei ole toteutunut tämänkään verouudistuksen yhteydessä. Hyödykkeiden tuottajien osalta arvonlisävero vaikuttaa lähinnä rahan kulkuun ja kustannusten painottumiseen toimintojen sisällä. Kuluttaja, siis suomalainen kotitalous, sen sijaan kokee muutoksen merkittävänä. Ostovoima tulee ensi kesänä pienentymään entisestään, kun yhä suurempi osa tuloista tulee menemään veroihin. Kaikista pettymyksistä huolimatta en ole luopunut ajamasta palkkatyön verotuksen alentamista, vaan näen, että arvonlisäverouudistuksen jälkeen se on entistäkin tarpeellisempaa.

Täällä on lisäksi puututtu useissa puheenvuoroissa kulttuurin asemaan arvonlisäverouudistuksessa.

Näen, että erityisen tärkeää arvonlisäverouudistuksen toteutusta pohdittaessa olisi ollut se, että kaikkia mahdollisia toimintoja olisi rinnastettu toistensa kanssa. Aivan järjelliseltä periaatteelta tuntuisi se, että mitä välttämättömämpi jokin hyödyke on, sitä vähemmän sitä verotetaan. Näin on ollutkin lähinnä ruoan verottamisen kanssa, ja myöskin lääkkeille ja joillekin muille on saatu alempi verokanta, mitä voi pitää myönteisenä asiana. On muistettava, että suurin osa kyseisistä hyödykkeistä on verotettavia myös muissa Euroopan maissa.

Sen sijaan joissakin kohdissa on tapahtunut selkeitä kömmähdyksiä. Sellaisena pidän mm. juuri sitä, että eräille liikuntapalveluille on mahdollista saada alempi verokanta siirtymäkauden ajaksi, mutta sen sijaan työvaltaisille palvelu-aloille siirtymäkautta ei ole saatu. Ymmärrän, että rinnastus tuntuu näistä työntekijöistä hie- man omituiselta. On kysyttävä, minkä vuoksi hotelleissa tai hiihtohisseissä työskentelevillä on jotenkin parempi oikeus saada valtion suojelusta työpaikallensa kuin sillä, joka on perustanut oman yrityksen ja tähänkin saakka tullut toimeen ilman investointiavustusta, alkuavustusta, työllistämisavustusta tai jotain muuta avustusta.

Myönteisinä pidän viime hetkessä kulttuurin osalta tulleita muutoksia kokonaisuudessaan. Se ei ole aivan linjassa sen kanssa, mikä on ihmisen perushyödyke, mutta jos toisaalta muistaa eduskunnan käymän keskustelun suomalaisesta identiteetistä ja suomalaisen kulttuurin merkityksestä suomalaiselle identiteetille, on tämä varmasti

kaikkein halvin jaärkevin tapa tukea kulttuuria. Meillä on Suomessa erittäin suurena ongelma se, että meillä on nyt jo kulttuurin tukiaste suuri ja suomalaiset siitä huolimatta ovat vieläkin jakautuneina jonkin verran taustansa mukaan sen suhteen, miten he kulttuuripalveluita käyttävät. Toivon, että tämä uudistus ei tulisi enää pahentamaan tilannetta.

Mutta toisaalta on aivan selvää, että kulttuuripalveluita tarjottaessa tulee varmasti olemaan painetta myös hankkia entistä enemmän esimerkiksi ystäväpiirejä, sponsoreita ja vapaaehtoistyön tekijöitä kulttuuri-instituutioidenkin ylläpitämiseksi, puhumattakaan pienemmistä kulttuurilaitoksista. Tällaisen vapaaehtoistyön tekeminen erityisesti kulttuurin piirissä on mielestäni myönteistä. Se varmasti tulee nostamaan päätän- sä erilaisissa asioissa ja osaltansa lisäämään ihmisten vastuuta niistä palveluista, jotka aikaisemmin itsestäänselvästi on aina työnnetty julkishallinnon tehtäväksi ja ennen kaikkea julkishallinnon maksettavaksi. Mutta juuri jos ne sisältävät huomattavan määrän vapaaehtoista panostusta tai jo verorahoissa maksettua subventiota, olisi aivan kohtuutonta verottaa niitä samalla tavalla kuin hallituksen esityksessä on esitetty verotettavaksi pääkaupunkiseudun ja muiden isojen kaupunkien joukkoliikennettä eli verotettavaksi veroa.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Vielä muutamia huomioita arvonlisäverojärjestelmään siirtymisestä, huomioita jotka eivät ole nousseet riittäväällä painolla esille aiemmassa keskustelussa.

Nykyinen pääministeri Esko Aho esitti muistaakseni suuressa vaalikeskustelussa kannattavansa elintarvikkeiden vapauttamista liikevaihtoverosta. Saman ajatuksen hän esitti myöskin ollessaan jo pääministeri. Silloin hän oli siirtynyt astetta varovaisempaan muotoiluun. Hän piti kannatettavana joko liikevaihtoveron poistamista tai alentamista elintarvikkeiden osalta.

Me tiedämme, että elintarvikkeisiin sisältyy keskimäärin 10 prosenttia tällä hetkellä liikevaihtoveroa. Eli jotkut vaativat elintarvikkeiden hintojen alentamista mutta jättävät väliin vaatimuksen liikevaihtoveron alentamisesta tai poistamisesta kokonaan elintarvikkeilta, vaikka se olisi nopein ja tehokkain tapa alentaa noin kymmenkellä elintarvikkeiden hintoja. (Ed. S-L. Anttila: 7 miljardia vuodessa!)

Pääministeri Aho toisin sanoen vielä pääministerinä ollessaan oli sitä mieltä, että elintarvikkeilta pitäisi liikevaihtovero joko poistaa tai sitä

pitäisi alentaa elintarvikkeiden hintojen alentamiseksi. Mutta jo syksyllä 1991 hallitus oli tullut toiseen johtopäätökseen. Tämä johtopäätös kirjattiin mm. valtiovarainministeri Iiro Viinaseen vastaukseen kansanedustaja Ensio Laineen asiaa koskevaan kyselyyn. Hallituksen vastauksessa todettiin, että liikevaihtoveron poistaminen elintarvikkeilta ei olisi kuitenkaan muissa Euroopan maissa sovellettavan arvonlisäverojärjestelmän mukaista. Tässä vastauksessa todettiin, että liikevaihtovero on poistettu elintarvikkeilta vain Isossa-Britanniassa ja Irlannissa.

Väitän, että hallitus tai ainakin hallituksen keskustalaiset ministerit toimintansa alkuvaiheessa pohtivat vakavasti mahdollisuutta alentaa elintarvikkeiden liikevaihtoveroa tai eräät radikaaleimmat halusivat jopa poistaa sen kokonaan. Mutta kun hallitukselle tehtiin selväksi, että tällainen askel olisi ristiriidassa Euroopan yhteisön jäsentavoitteen kanssa, niin hallitus muutti kantansa. Sama on liikevaihtoverojärjestelmän kehittämisen kannalta ollut asianlaita myös muutoin. Toisin sanoen kaikkien niiden askeleiden, mitä on otettu, yksinomaisten tehtävänä on ollut huolehtia siitä, että Suomi harmonisoi oman uuden liikevaihtoverojärjestelmänsä Euroopan yhteisön jäsenmaissa jo käytössä olevan liikevaihtoverojärjestelmän, arvonlisäverojärjestelmän, kanssa. Tämä seikka esti mm. sen, että elintarvikkeiden osalta olisi siirrytty sanoista tekoihin ja alennettu elintarvikkeiden hintoja liikevaihtoveroa alentamalla tai se poistamalla.

Varsin usein arvonlisäverosta käydyssä keskustelussa kuulee esitettävän väitteen, ettei Euroopan yhteisö salli nollaverokannan käyttöönottoa. Tämä ei pidä paikkaansa. Nollaverokanta arvonlisäveron osalta on Euroopan unionin jäsenmaissakin käytössä, ja kuudes arvonlisäverodirektiivi lähtee siitä, että ne jäsenvaltiot, joissa nollaverokanta on ollut voimassa 1 päivänä tammikuuta 1991, voivat jatkaa nollaverokannan soveltamista myös sisämarkkinatilanteessa.

Tämän arvonlisäverodirektiivin lähtökohta on se, että normaaliverokannan tulee olla arvonlisäveron osalta vähintään 15 prosenttia Euroopan unionin jäsenmaissa ja eräisiin erikseen sovitaviin, erikseen määrättyihin hyödykkeisiin saa sen lisäksi soveltaa normaalia alemmää verokantaa, jonka kuitenkin tulee olla vähintään 5 prosenttia. Mutta kuten totesin, myös sellainen mahdollisuus on, että nollaverokanta on käytössä, ja useiden tuotteiden ja palvelujen osalta tällainen nollaverokanta eräissä EY-maissa myös on käytössä. Tämä on meidän kannaltamme tärkeä ky-

symys ja havainto siksi, että tämä liittyy välittömästi nyt käsillä olevaan lainsäädäntöön siltä osin, mitkä ovat nollaverokannalle tämän esityksen mukaan jätetyt palvelut ja aikooko hallitus vain anoa EY:n kanssa käytävissä neuvotteluissa tiettyä siirtymävaihetta nollaverokannan pitämiseksi vai aikooko Suomi myös tulevaisuudessa jatkaa nollaverokannalla.

Ennen kaikkea, ed. Ryyänen, tämä koskee kirjojen liikevaihtoveroa. Tiedän, että te olette allekirjoittanut useita aloitteita kirjojen liikevaihtoveron poistamiseksi, kuten valtaosa tämän ja edellisen eduskunnan kansanedustajista on tehnyt. Muistelen, että yksi kirjojen liikevaihtoveron poistamisesta tehty aloite sai yli sadan kansanedustajan tuen taakseen. Tärkeää on tässä yhteydessä nähdä se, että kun nyt siirrytään liikevaihtoveron 22 prosentista 12 prosentin arvonlisäveron kirjojen osalta, mikä sinänsä tietenkin on myönteinen lähtökohta, samalla siirrytään tilanteeseen, jossa meiltä suljetaan pois mahdollisuus siirtyä, jos Suomi liittyy Euroopan unionin jäseneksi, nollaverokantaan tulevaisuudessa. Euroopan unionin kanssa parhaillaan jäsenyydestä neuvottelevat valtiot, joilla ei ole nollaverokantaa tiettyjen palvelusten tai tuotteiden osalta käytössä näiden maiden liittyessä Euroopan unionin jäseneksi, eivät voi myöskään tulevaisuudessa enää ottaa käyttöön nollaverokantaa. Eli te kansanedustajat, jotka olette allekirjoittaneet tämän hyvän aloitteen kirjojen liikevaihtoveron poistamisesta, odotan tietenkin, että te myös äänestyksessä äänestäisitte oman aloitteenne puolesta. Tosin jo tässä vaiheessa sanon, että epäilen, että näin ei tule tapahtumaan.

Tämän keskustelun alkuvaiheessa useatkin kansanedustajat asettivat epäilyksenalaiseksi väitteeni siitä, että arvonlisävero liittyy kiinteästi Euroopan unionin jäsenyyteen. Totta on se, että 20 vuoden ajan Suomessa on perusteltu kansainvälisen kilpailukyvyyn parantamisella välttämättömyyttä siirtyä arvonlisäverojärjestelmään. (Ed. Ala-Nissilä: 30 vuotta!) — 20 vuotta, jos ollaan ihan tarkkoja. Ensimmäinen tätä koskeva toimikunnan mietintö valmistui vuonna 1969. (Ed. Ala-Nissilä: 30!) — Anteeksi, 30 vuotta. Anteeksi laskutaitoni. Hyvä, että ed. Ala-Nissilä korjasi. — Nyt arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä perustellaan sekä kansainvälisen kilpailukyvyyn parantamisen välttämättömyydellä että Euroopan yhteisön jäsenyyden nimissä. Ja on aivan totta se, että arvonlisäverojärjestelmään siirtyminen on sekä ehto että edellytys sille, että Suomi voi liittyä Euroopan unionin jäseneksi. Eli ilman

arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä Suomi ei pääse Euroopan unionin jäseneksi. (Ed. Ala-Nissilä: Eikä pärjää ulkopuolella!)

Todettakoon, että tämä on myös yksiselitteisen selvästi todettu useassakin eri kohdassa hallituksen lakiesityksen perusteluissa. Muun muassa sivulla 15 todetaan, että EY edellyttää jäseniltään, myös uusilta jäseniltä, sopimansa arvonlisäverojärjestelmän hyväksymistä. Toisessa kohdassa todetaan, että myös Suomen EY-jäsenhakemusta edellyttää, että jo tässä vaiheessa yleisen kulutusverotuksen kehittämisessä otetaan huomioon Suomea myöhemmin mahdollisesti koskevat kansainväliset sopimukset ja niiden asettamat velvoitteet.

Oudolta tuntuu se, että valtiovarainvaliokunnan verojaosto ei ole vaivautunut selvittämään yksityiskohtaisesti tai itse asiassa mietinnössään lainkaan Euroopan yhteisön arvonlisäverojärjestelmän ja toisaalta nyt Suomessa käyttöön otettavan arvonlisäverojärjestelmän suhdetta, sillä jos tämä olisi selvitetty, sellaisia käsityksiä, joita kahdessa vastalauseessa esitetään nolloverokannasta, ei olisi niihin varmaankaan siinä muodossa kirjattu.

On aivan totta se, että Euroopan unionissa esimerkiksi postitoiminta ja joukkoliikenteen yleistuki ovat verottomia. Totta on myös se, että Suomi on asettanut neuvottelutavoitteekseen anoa poikkeuksia näiden verottamiseen. Mutta en pidä oikeana sitä johtopäätöstä, että nyt käsitelyssä oleva laki vaatisi kovin radikaaleja muutoksia sen jälkeen, jos Suomi kansanäänestyksen jälkeen päättää liittyä Euroopan unionin jäseneksi. (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä vaatii!) Perustyö on tehty nyt. Perusjärjestelmä luodaan nyt käyttöön otettavalla järjestelmällä, jonka käyttöönottoa vasemmistoliitto tosin vastustaa. Kovin radikaalia muutosta ei enää tämän jälkeen tule tapahtumaan. (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä tulee!)

Johtopäätös on se, että Euroopan unionin jäsenyyden alttarille uhrataan tässä tapauksessa ennen kaikkea vientiteollisuuden vaatimuksesta koko joukko suomalaisia pienyrittäjiä, osa kotimarkkinateollisuutta, osa kulttuurista ja monia, monia sellaisia kohderyhmiä, joita aika tässä ei salli lävitse käytävän. Olen aivan varma, kuten täällä jo aikaisemmin joku Euroopan unionin jäsenyyteen myönteisesti suhtautunut kansanedustaja totesi, että tällä lainsäädännöllä ja sillä, että se tulee voimaan ensi vuoden kesäkuussa, hallitus nautaa yhden piikin lisää siihen arkuun, jonka tuloksena Suomen jäsenyys Euroopan unionissa uppoaa.

Ed. S e p p ä n e n : Herra puhemies! Toivotan ne kokoomuksen ja keskustan kansanedustajat tervetulleiksi eduskuntataloon, jotka ovat olleet nostelemassa maljoja isänmaan kunniaksi. Työmaajuopotteluksi sitä ei kai voi kutsua, koska se ei tapahtunut eduskuntatalossa.

Mitä tulee käsillä olevaan asiaan, meillä on käynnissä eurohyökkäys suomalaista yhteiskuntaa ja talouselämää vastaan. Meillä ollaan ottamassa käyttöön eurovero, joka on merkittävä tulonsiirto suomalaisilta kotitalouksilta suomalaiselle elinkeinoelämälle. Verovelvollisten määrä nousee 100 000:sta 370 000:een, mikä on toisaalta hyvä, toisaalta huono asia. Nimittäin ne tulonjakovaikutukset, jotka tällä verolla on, liittyvät juuri verovelvollisuuden määritelmään. Olen ihmetellyt sitä, että tässä asiassa, jossa on käynnissä ensimmäinen käsittely, ei ole esitelty esityksen taloudellisia vaikutuksia eduskunnan jäsenille. Me kansanedustajat, jotka emme ole osallistuneet lakiesityksen valmisteluun, olisimme halunneet olla paremmin informoituja tästä asiasta ja sen taloudellisista vaikutuksista, mutta kukaan ei näytä vaivautuneen esittelemään lakia meille perusteellisesti, ei valtiovarainvaliokunnan eikä edes sen verojaoston puheenjohtaja. Se olisi ollut kohtuullista tässä tilanteessa, jossa esimerkiksi mietintö jaettiin eduskunnalle niin viime vaiheessa.

Mitkä ovat lakiesityksen taloudelliset vaikutukset? Voidaan arvioida, että kotitaloudet joutuvat lakiesityksen perusteella maksamaan lisää veroa julkiselle vallalle 8 miljardia markkaa. 8 miljardia markkaa otetaan lisää rahaa pois kotitalouksilta, (Ed. Aittoniemi: Se on EY:n jäsenmaksu!) lisää ostovoimaa pois kotitalouksilta sen ohella, että tulee EY-jäsenmaksu, ed. Aittoniemi, ja sen ohella, että tulee kenties saman verran menetyksiä harmonisoitaessa valmisteverot EU-valmisteverojen kanssa. Eli meillä on monen kymmenen miljardin markan tappio tulossa kotitalouksille nyt suoritettavista verotuksen rakenemuutoksista ynnä EU-jäsenmaksusta.

Millä tavalla tämä maksu saataisi tulla kuluttajien eduksi, joka tulee kotitalouksille. Voidaan arvioida, että yrityssektori hyötyy tästä verosta ehkä 11 miljardia markkaa. Ainoa mekanismi, jolla edut voivat tulla kuluttajille, on hintojen aleneminen. Toivotaan, että hinnat alenisivat tämän veron ansiosta, niin että kotitaloudet saisivat takaisin edes osan siitä 8 miljardista, jonka ne maksavat lisää veroa verrattuna vanhaan liikevaihtoverojärjestelmään, saisivat osan siitä kenties 11 miljardista markasta, jonka suuruisen

edun yritykset tämän veron kautta saavat. Kuka teistä tai meistä usko hintojen alenemiseen tämän veron seurauksena, ainakaan niissä mitta-luokissa, mistä nyt puhutaan? On itse asiassa toiveajattelua, että tämä vero kohdistuisi muulla tavalla kuin että kuluttajat joutuvat maksamaan lisää veroja, hyödyttämään elinkeinoelämää, hyödyttämään yrityksiä, jotka muutenkin ovat saaneet huomattavia verohelpotuksia yhteiskunnassamme. Valtion budjetin alijäämä, joka meillä tänä päivänä on, ei ole niinkään paljon suurista menoista johtuva kuin pienistä tuloista johtuva. Tämä hallitus on tuottanut valtion budjettiin tulovajeen ja jatkaa sillä linjalla esittämällä arvonlisäveroon siirtymistä.

Ne vaikutukset, joita verolla on, liittyvät todennäköisesti hintojen nousuun ja sitä seuraavaan inflaatioon. Hallituksen esityksen peruste-luissakin uskotaan inflaation nousevan 1,6 prosenttiyksikköä eli kaksinkertaistuvan nykyis-tään pelkästään tämän veron seurauksena. Sen ohellahan meillä on patoutunutta inflaatiota tuontihintojen nousun johdosta. Uskoisin, että tällä tavalla omin toimin aiheutettava inflaatio saa seurakseen myös tuontihintojen nousussa tapahtuvaa inflaatiota ja vasta niiden perusteella jälkikäteen kenties toteutuu se, mikä olisi positiivista yhteiskunnan tervehdyttämisen kannalta, palkkainflaatio, kansalaisten ostovoiman lisääntyminen, jos sitä halutaan palkkainflaatioksi kut-sua. Mutta kansalaisten ostovoimaa meidän on saatava lisää, että ihmiset ja yritykset voisivat itse maksaa velkojaan, ja sen ostovoiman lisääminen on erittäin tärkeä talouspoliittinen tavoite. Tämä laki toimii sitä yleistä kansallista etua vastaan, että suomalaisille annetaan lisää ostovoimaa, jota kansantaloudessa toimijat, agentit, subjektit, voisivat auttaa itse itseään ilman, että valtion-apukapitalismista tulee pysyvä talousjärjestel-män muoto meidän keskuutemme.

Nythän me elämme valtionapukapitalismissa, kun ihmiset eivät tällä ostovoimalla pysty itse harjoittamaan taloudellista toimintaa. Meillä on tällä hetkellä pankit valtionavun varassa, raken-nusliikkeet valtionavun varassa, rakennustoiminta kokonaisuudessaan valtionavun varassa, vähittäiskauppa yhä suuremmissa määrin valtionavun varassa. Selluteollisuuskin, silloin kun on kysymys uusista investoinneista, on joutumas-sa valtionavun varaan, niin kuin ed. Korkeaaja Rauman sellutehdasta lähellä asuvana tietää. Sitä ei olisi toteutettu ilman valtionapua, eli meil-lä ei edes metsäteollisuusinvestointeja pystytä tänä päivänä toteuttamaan ilman valtionapua

johtuen siitä, että kansantaloudessa on väärä ta-louspoliittinen linjaus. Yhteiskunnan taloudellisia toimintoja ajetaan alas, ja se tapahtuu pitämällä yllä työttömyyttä ja ostovoiman alentamista. Tämä laki palvelee edelleen sitä tarkoitusta, joka tuntuu tällä hallituksella olevan, ajetaan yhteiskuntaa alas eikä sallita kansantaloudessa tervehdyttäviä toimenpiteitä, jotka kaikki, jos ne ovat tervehdyttäviä, liittyvät ostovoiman lisää-miseen. (Ed. Ala-Nissilä: Eikö ed. Seppänen halua suosia tuotannollista toimintaa?) — Meidän täytyy suosia sekä tuotannollista että palvelutoimintaa, jos me haluamme tämän kansantalouden saada nousuun. Tämä teidän hyökkäykseenne, joka nyt tapahtuu palvelutoimintaa vastaan, on hyökkäys suomalaisen yhteiskunnan perusyksiköitä, itsenäisiä yrittäjiä, sellaisia yrittäjiä kohta, jotka eivät ole liikevaihtoverovelvollisia, jotka eivät siis pysty vähentämään arvonlisäve-roa myymiensä palvelujen hinnoissa. Eli tämä menee suoraan hintoihin, ja jos ei mene hintoihin, se menee yrittäjien palkkojen alennukseen.

Kaksi vaihtoehtoa on. Joko hinnat nousevat, millä on kielteisiä vaikutuksia ostovoimaan, tai yrittäjien tulot alenevat, millä on kielteisiä vaikutuksia ostovoimaan. Tämän veron perusrakenne on ostovoimaa alentava. Tältä osin vero tulee olemaan suhdannepoliittisesti mitä karmein yhteiskuntapolitiikan väline. (Ed. Ala-Nissilä: Päin-vastoin!) — Mitä pyydän ed. Ala-Nissilää kysymään ed. Sirkka-Liisa Anttilalta, mitenkä on, tai ed. Korkeaajalta, mitenkä on. Onko suhdannepoliittisesti oikea ratkaisu, ed. Anttila? Ei ole. Entäs ed. Korkeaaja, onko? Ei ole, ainakaan edellisen puheenvuoron mukaan. Tässä mielessä ed. Ala-Nissilän pitäisi keskustella enempi omien ryhmätovereidensa kanssa, joihin luotan äänin 2—1 enempi kuin ed. Ala-Nissilän arvointikykyyn.

Mitä tulee palvelusektoriin kohdistuvaan hyökkäykseen, niin kyllähän täällä on jo monessa puheenvuorossa tuotu esille kaikki ne alat, jotka tämän toiminnan perusteella supistuvat. Yhden asian haluaisin vielä tuoda esille, joka ei riittävässä määrin ole tullut esille, joka on myös seurannaisvaikutus tämän lain johdosta. Ne, joilla on dieselajoneuvo, auto tai muu kulkuväline, joka käyttää dieseliä, joutuvat tämän lain seurannaisvaikutusten ansiosta maksamaan 55 penniä jokaiselta litralta lisää veroa. Tämä nostaa dieselajoneuvojen omistajien verotusta 55 penniä litralta. He eivät saa siitä mitään kompensatiota silloin, kun he ajavat omilla kulkuneuvoillaan omia ajojaan. Tämä on uskomaton tilanne, siis hyök-käys tällaisen kulkuvälineen omistajia vastaan.

Minä luulen, että tällainen tuo epätasapainoa myös polttoaineiden hinnoitteluun, murentaa niitä hintasuhteita, jotka perinteisesti ovat olleet, ja saa aikaan kielteisen rakennemuutoksen polttoaineverotuksessa sillä tavalla, että ihmisillä on oikeus odottaa entisen linjan jatkuvan suurin piirtein entisellään.

Kun tämä hallitus on tehnyt suurimmat virheensä, se on aina keskeyttänyt käynnissä olevan kehityksen väkivaltaisesti, aiheuttanut liian suuria muutoksia yhdellä kerralla. Se on teidän suurin syntinnee. Se on synti, jota teille ei voida antaa anteeksi. Te olette tekemässä synteettistä yhteiskuntajärjestelmää, joka ei tule toimeen omillaan, vaan joka nojaa vain valtionavun varaan. Te, porvarit, olette tehneet tästä valtionapukapitalismin. Parempi sekkin on tietysti kuin sellainen raaka kapitalismi, jota edustaa naapurimaamme Neuvostoliiton, ei, vaan Venäjän kapitalismi. Parempihan tämä toki on, jossa sentään vielä, niin kauan kuin teillä on rahoja, te ylläpidätte jonkin tyyppistä elinkeinotoimintaa niin kuin pankkeja. Mutta te otatte ne rahat pois pienituloisilta ihmisiltä. Te olette valmiita uudistamaan veroja, tuottamaan valtiolle tulovajeen ja otatte pois tulot vastaavasti pienituloisilta ihmisiltä.

Tämä on häikäilemätön hyökkäys kotitalouksien ostovoimaa vastaan. Teidän politiikkanne on häikäilemätöntä menoa pienituloisten ihmisten etuja vastaan, ja siitä teille tulee tuomio seuraavissa vaaleissa, jotka toivottavasti tulevat mahdollisimman pian. Saamme vaihdettua tämän porukan, joka täällä on huonontamassa ihmisten etuja, kotitalouksien ostovoimaa vähentämässä, saamme vaihdettua teidät pois ja tilalle tänne sellaisia ihmisiä, jotka ottavat huomioon myöskin kansalaisten edun, Suomen edun. Näin itsenäisyyspäivän aattona me emme voi vedota täällä toiminnassamme mihinkään muuhun kuin Suomen etuun, Suomen kansalaisten etuun, ja sen te olette myyneet EU:lle hyväksymällä tällaisen euroveron säädettäväksi Suomessa suomalaisten ihmisten etujen vastaisella tavalla. Tulisi vaalit, että saataisiin teidät pois!

Ed. L u t t i n e n : Herra puhemies! Hallituspuolueiden edustajat valtiovarainvaliokunnassa esittivät epäilyjä, että oppositio haluaisi jarruttaa verolakien käsittelyä. Kiistimme tällaiset epäilyt aiheettomina, sillä olimme kirjoittaneet vastalauseet valmiiksi siinä tilanteessa, jolloin hallituspuolueiden edustajat kinastelivat keskenään vuorokausikaupalla verojaostossa joistakin muoto-seikoista.

Vielä pahemman näytelmän todistajaksi olemme joutuneet tänään, itsenäisyyspäivän aattona, täällä istuntosalissa. Kahden suurimman hallituspuolueen edustajat boikotoivat suorastaan vuosikymmenien tärkeimpien verolakien käsitteilyä poistumalla eduskuntatalosta perhepiiriin itsenäisyysjuhliinsa jättäen opposition kansanedustajat käytännöllisesti katsoen yksin käsittelemään näitä vuosikymmenien merkittävimpiä verolakeja, kuten näitä on luonnehdittu.

Me olemme olleet, olevinamme ainakin, pitkään huolestuneita eduskunnan arvovalvan laskusta. Tämä istunto jos mikään edellä mainitsemistani syistä on omiaan edelleen laskemaan eduskunnan arvovaltaa.

Tämä suomalainen yhteiskunta on jakaantumassa kahden kerroksen väkeen. Toivottavasti eduskunta ei omalla työskentelyesimerkillään ole osoittamassa, että täälläkin on kahden kerroksen väkeä. Jos kerran on katsottu välttämättömäksi pitää istunto itsenäisyyspäivän aattona ja se on ollut monta päivää tiedossa, ei mitenkään voi olla perusteltua eikä hyväksyttävää, että hallituspuolueet, joilla pitäisi olla erityinen vastuu lakien etenemisestä, poistuvat eduskunnasta usean tunnin ajaksi jarruttaen näin lakien käsittelyä ja osoittaen samalla käyttäytymisellään hyvin suurta ylimielisyyttä ja välinpitämättömyyttä parlamentarismia kohtaan ja menettelytapoja kohtaan, joita täällä eduskunnassa pitäisi noudattaa. Tämä on myöskin toisia kansanedustajia kohtaan väärin.

Samoin kuin ed. Laine minäkin toivon, että puhemiesneuvosto käsittelee syntynyttä tilannetta ja tekisi tulevaisuutta ajatellen tarpeelliset päätökset. En ole juhlijoita ja juhlia vastaan, mutta kun tässä on toistenkin katsottava ajan kohta, koska juhliataan, niin kyllä sen velvollisuuden täytyy koskea myöskin hallituspuolueiden ryhmiä.

Ed. A s t a l a : Herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron vastauspuheenvuoroksi ed. Rädyn käyttämän puheenvuoron johdosta. Hän käsittelee arvonlisäveron kohdistamista erityisesti kulttuuriin. Yhdyn hänen käsityksiinsä erityisesti taiteen ja viihteen osalta.

Lisäkommenttina haluan todeta, että sivistysvaliokunnassa oppositior ryhmät tekivät jo kulttuuripoliittista selontekoa käsiteltäessä yhteisen ponsiläusuman, joka kuuluu seuraavasti: "Valiokunta edellyttää, että arvonlisäverotusta ei kohdisteta kulttuuriin, koska sen vaikutukset kulttuurin eri osa-alueille olisivat kielteiset."

Valtiovarainvaliokunta on muuttanut hallituksen esitystä niin, että teatteri-, sirkus-, musiikki- ja tanssiesityksistä perittävät pääsymaksut olisivat edelleen verottomia vuoden 95 loppuun asti. Puolitoista vuotta siirtymäaikaa on tietenkin tyhjää parempi, mutta mitään ratkaisevaa muutosta näiden sektorien elämisen edellytyksissä ei ole näkyvissä vuoden 95 jälkeen. Siksi verottomuuden olisi pitänyt olla pysyvä menettely. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee tekemään tällaisen esityksen.

Valtiovarainvaliokunta on kehittänyt kuvataiteen tuotteiden verotuspykälää myönteiseen suuntaan. Haluan välittää kiitoksen kaikille niille jäsenille, jotka ovat edesauttaneet tätä lopputulosta. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä tulee vielä lisäämään tähän pykälään taidekäsityön, joka mielestäni on myöskin tarpeellinen ja myönteinen esitys.

Lopuksi haluan vielä todeta, että me voimme tänään tämän euroveron yhteydessä myöskin päättää kirjojen nollaverokannasta. Vasemmistoliitto tulee tekemään tällaisen ehdotuksen tänään, ja mahdollisuus siis löytyisi kaikille niille, jotka ovat vuosien saatossa olleet sitä mieltä, että kirjoille ei pitäisi liikevaihtoveroa asettaa.

Ed. R e n k o : Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan oikaista ed. Laakson puheenvuorossa tulleita mahdollista väärää käsitystä, että EU-maisa on nollaverokanta kirjoilla. Iso-Britannia on 0, Irlanti 0, Norja 0, Sveitsi, joka ei vielä ole jäsen, on 0, Espanja on vasta alentanut 6:sta 3:een, Italialla on 4, Kreikalla 4, Portugalilla 5, Ranskalla 5,5, Alankomailla 6, Belgiassa 6, Luxemburgilla 6, Saksalla 7, Suomella nyt tulee olemaan 12, Islannilla 14, Ruotsilla 22, Tanskalla 25. Tästä kaiken kaikkiaan voi tehdä sen johtopäätöksen, että Norja ja Suomi ovat Pohjoismaitten kärjessä.

Kirjojen osto kulutusmenoista arvioidaan 0,5 prosentiksi ja 600 markaksi per vuosi. On annettu vakuutuksia siitä, että noin 10 prosentin hinnanalennukseen sitoudutaan, mikäli tällainen saadaan. Mielenkiintoista on seurata, pitävätkö tässä yhteiskunnassa mitään sitoumukset yleensä. Mutta se virheellinen tieto, että me olisimme täysin poikkeava 12 prosentin verokannan kanssa, ei täysin pidä paikkaansa, mitä ed. Laakso väitti tai ainakin ymmärsin näin.

Ed. K a s u r i n e n : Arvoisa puhemies! Olemme käsittelemässä Suomen kansalaisen kannalta hyvin merkittävää ja tärkeää asiaa.

Tahdon kiinnittää puhemiehen huomiota siihen, että kansanedustajina me saimme tämän arvonlisäveroa koskevan mietinnön vähän ennen eduskunnan istunnon alkamista nähtäväksemme. Tuntuu mahdottomalle paneutua näinkin laajaan asiaan tässä aikataulussa. Omalta puoleltani yhdyn niihin arvostelijoihin, jotka ovat tänä päivänä arvioineet eduskunnassa omaksuttuja työtapoja. Minä arvostan Suomen itsenäisyyttä ja sitä, että sitä juhlistetaan eri tavoilla, mutta jos eduskunta kutsutaan tänään täysistuntoon käsittelemään arvonlisäveroa ja viemään sitä myös äänestyksissä läpi, edellytän ja kohtuullista olisi, että silloin kansanedustajat pysyvät työpaikallaan, osallistuvat täysistuntoon ja tällä tavoin voimme myös asianmukaisesti käsitellä tämän hyvin hätäisesti aikaansaadun mietinnön.

Uskon, että verojaosto on tehnyt parhaansa asian osalta, mutta en pidä hyväksyttävänä, että oppositiopuolueen pitäisi vielä valvoa hallituksenkin etuja täällä täysistunnoissa, joten kyllä toivon myös, että puhemiesneuvosto kokoontuu vielä tämän illan aikana, ottaa tämän asian ja syntyneen tilanteen vakavasti ja päättää myös jatkoaikataulun uudelleen, millä tavoin näitä asioita täällä täysistunnossa viedään eteenpäin.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Herra puhemies! Ed. Luttinen arvioi erittäin ansiokkaassa puheenvuorossaan mielestäni hyvin sitä, että hallitus on jakamassa maan kahtia, kahden kerroksen väkeä näillä riisto- ja raippalaeilla. Hän toi myös esiin sen, että tänne eduskuntaan saattaa muodostua kahden kerroksen väkeä eli oppositio- ja hallituspuolueet. Kuvaavaa on, että todella oppositiota on pomotettu muutaman vuorokauden aikana ja tänään jonkin hallituspuolueen edustajien juhlatilaisuuden vuoksi. Kaksi tuntia istuttiin täällä turhan takia. Kuvaavaa on, kun kuulin, että ainakin keskustapuolueen juhlatilaisuus oli Säätövaliossa. Se antaa heijastuksen säätyvaltiopäiviltä. Yhtä kuvaavaa oli tästä kahden ryhmän muodostumisesta, että kun eräs kokoomuslainen kansanedustaja tuli portaissa vastaan, hän totesi, että ”herrat tässä tulevat”.

Ed. L e h t i n e n : Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu suhdannepoliittisesta vaiheesta, onko se oikea vai väärä. Siitä voidaan tietysti kiistellä, mutta varmaa on ainakin se, että oikea aika suhdannepoliittisesti tämän veron toteutukselle ei olisi noususuhdanne, koska noususuhdanteessa olisi niin paljon enemmän rahaa käytössä,

että se huomattavasti enemmän vaikuttaisi hintojen nousupaineisiin ja sitä kautta tietenkin inflaatioon.

Se on kyllä aivan totta, että toimintatavoissa täällä varmasti olisi korjaamisen varaa. Minusta olisi kohteliasta se, että aina kulloinkin täällä hallituspuolueidenkin edustajat muistaisivat, minkälaista on olla oppositiossa joskus.

Ed. L a a k s o : Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista todeta se, että niissä neuvotteluissa, joita Suomi parhaillaan Euroopan unionin kanssa käy juuri välillisestä verotuksesta, jotka Suomen neuvottelutavoitteet pohjautuvat syyskuussa jätettyyn muistioon, tässä muistiossahan ei lainkaan esitetä arvonlisäverovapautta mm. teatteri-, sirkus-, musiikki- ja tanssiesityksistä perittäville pääsymaksuille, kuten mietinnössä nyt esitetään.

Minä väitän, että tähän mietintöön sisältyy todellinen uutinen, ja se uutinen on se, että hallituspuolueet ovat ilmeisesti tulleet siihen johtopäätökseen, että Suomen jäsenyys Euroopan unionissa voi toteutua aikaisintaan tammikuun 1 päivänä 1996. Toisin sanoen tätä verovapautta aiotaan jatkaa siihen saakka, kun se on sallittua, mutta ei enää sen jälkeen, kun se ei enää olisi sallittua, koska tällaista poikkeusesitystäkään ei Euroopan unionille ole tehty.

Toinen asia, jonka vielä lopuksi haluan todeta, on se, että käsittääkseni se muistio, jonka ed. Renko luki, tuki omaa käsitystäni hyvin vahvasti siitä, että useissa Euroopan unionin jäsenmaissa on käytössä kirjojen osalta nollaverokanta. Tässäkin suhteessa tietenkin tuntuu aika oudolta se, että Suomi ei kirjojenkaan osalta esitä Euroopan unionille sitä, että Suomi voisi ottaa käyttöön nollaverokannan. Sitä ei sitten myöhemmin voi nimittäin ottaa käyttöön.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Keskustelu arvonlisäverosta on ollut hyvin mielenkiintoista, ja tässä on käynyt ilmi se, että jossain määrin valitettavaa on se, että kaikki eivät ole ehtineet tutustua mietintöön, koska myös jossain määrin virheellistä tietoa siitä, mitä laki tulisi sisältämään valiokunnan esittämässä muodossa, on täällä esitetty.

Erään seikan osalta haluaisin tuoda esille sen, että kun täällä on väitetty, että mallitoimistot olisi vapautettu arvonlisäverosta, niin tilanne on se, että hallituksen esityksessä jo alunperin lähtökohta oli se, että esiintyvä taiteilija ja myös malli olisi toimintansa osalta mallina arvonlisäveron

ulkopuolella. Hallituksen alkuperäisessä esityksessä myös lähdettiin siitä, että tällaisen muun taiteilijan välitys olisi arvonlisäverosta vapaana. Valtiovarainministeriö kuitenkin jostakin syystä esitti verojaostolle, että tuo verovapaus poistetaisiin, mutta verojaosto kuitenkin päätyi loppujen lopuksi siihen, että verovapauden poistamista ei toteuteta, vaan että mm. mallien välitys olisi edelleen arvonlisäverosta vapaana.

Mitä tulee sitten liikuntapaikkoihin, tältä osin on esitetty kovasti arvostelua. Tilanne on se, että yksinkertaisesti verojaostossa tehtiin päätös siitä, että liikuntapaikkojen osalta arvonlisäverokantaa alennetaan 22:sta 12:een. Voidaan sitten keskustella siitä, millä tavalla liikuntapaikat yksinkertaisesti määritellään. Tilanne on se, että opetusministeriössä on liikuntapaikkojen tyyppiluettelo, ja lähtökohta on se, että tämän tyyppiluettelon mukaisesti liikuntapaikat vapautetaan. On tietysti mahdollista, että kun tässä on parisataa nimikettä, ne jokainen luetellaan, mitkä vapautetaan ja mitä ei vapauteta, mutta sanon, että se johtaa helposti suureen eriarvoisuuteen liikuntapaikkojen osalta.

Valiokunnan mietinnössä kun on mainittu eräitä, mm. golfkenttä, mitä kovasti on arvosteltu täällä, niin tietysti sitten voidaan sanoa erikseen, että golfkenttä ei, mutta siltä osin sanon, että jos otetaan jokin kanta, kai siinä pitäisi olla johdonmukainen eikä lähteä siitä, että jokin urheilumuoto jätetään joistakin epätarkoituksenmukaisuussyistä ulkopuolelle. Lähtökohta on yksinkertaisesti tältä osin se, että noudatetaan opetusministeriön hyväksymää liikuntapaikkojen tyyppiluetteloa ja sen mukaisesti tässä suhteessa toimitaan. Valtiovarainministeriö myös tältä pohjalta on laatinut esimerkit, joita valiokunnan mietinnössä on. (Välihuutoja) — Laskettelurinteet ovat myös tässä luettelossa.

Mitä tulee liikennelaitosten alijäämäverotukseen, kysymys on äärimmäisen ongelmallinen siitä syystä, että toisaalta voidaan ajatella, että alijäämän pitäisi olla verotuksen piirissä. Mistä bussilipun hinta pääkaupunkiseudulla, esimerkiksi Helsingissä koostuu? Se koostuu siitä osuudesta, jonka matkustaja itse maksaa, plus siitä osuudesta, joka maksetaan kaupungin tuen kautta, jonka veronmaksajat maksavat eli toisaalta matkustaja verotuksensa muodossa. Siitä koostuu kokonaisuus hinta. Tätä kautta voidaan ajatella, että varsinaisesta kokonaisuudesta vero maksetaan.

Toisaalta voidaan kysyä, onko liikennepoliittisesti tarkoituksenmukaista, jos yhteiskunta päättää, että se haluaa tukea tiettyä yhteiskun-

nan toimintamuotoa, tukeen kohdistaa vielä vero. Tässä tapauksessa, kun vero menee valtiolle, se lisää kunnan kustannusta tuen suhteen. Tietysti tältä osin täytyy todeta, että esimerkiksi kokoomuksessa meillä oli hyvin suurta pohdintaa tältä osalta ja päädyimme siihen, että liikennelaitosten alijäämä tulisi vapauttaa arvonlisäveron piiristä.

Sitten kuitenkin käytiin neuvotteluja, ja tosiasia on myös se, että koko valtakunnassa meidän bussiliikenteemme on äärimmäisen kriittisessä tilanteessa tällä hetkellä ja on pelättävissä, että jos jotakin ei hyvin nopeasti tehdä, saattaa olla, että bussiliikenne kokonaisuudessaan romahtaa. Siitä syystä arvioitiin, että on sittenkin ehkä parempi, että alennetaan koko joukkoliikenteen veroa 12:sta 9 prosenttiyksikköön ja tällä tavalla pyritään hoitamaan koko valtakunnan liikennepoliittikkaa.

Tosiasiasa tämä ratkaisu merkitsee sitä, että puolet alijäämän verotuksesta esimerkiksi Helsingissä poistuu tämän ratkaisun kautta eli ongelmajoukkoliikenteen verotuksessa olennaisesti vähenee, kun verokanta putoaa 12:sta 9 prosenttiin. Tämä on neuvottelun lopputulos, mutta on totta, että kokoomukselle olisi sopinut hyvin se, että alijäämän verotuksesta olisi luovuttu. Mutta tässä suhteessa on tehty ratkaisu, josta hallitusryhmien kesken on voitu sitten yhteisesti kaiken kaikkiaan sopia.

Herra puhemies! Useassa yhteydessä on tuotu esiin parturit ja kampaajat ja ne ongelmat, joita tälle sektorille aiheutuu. On totta, että ne alat, joilla vähennettävää hankinnoista maksettavan arvonlisäveron johdosta ei ole juurikaan, joutuvat erittäin vaikeaan asemaan. Mutta voin sanoa, että tähän ongelmaan perehdyttiin huolellisesti, sitä käytiin lävitse, ja tosiasia on se, että ei ole oikein löydettävissä mitään sellaista luetteloa, jonka perusteella voitaisiin katsoa, mitkä ovat sellaiset alat, joilla on poikkeuksellisen korkea arvonlisävero kokonaisuudessaan ottaen vähennysoikeudet huomioon, ja pyrkiä juuri ne vapauttamaan tai asettamaan alhaisemman verokannan piiriin. Siitä syystä päädyttiin sitten eräisiin yhteiskuntapoliittisesti hyvin keskeisiin aloihin ja annettiin huojennus niihin.

Tietysti tässä suhteessa on tärkeätä ja toivottavaa, että olisimme jonkinlaisessa nousukaudessa silloin, kun järjestelmä tulee voimaan, jotta yksinkertaisesti yrittäjillä olisi mahdollisuus siirtää tuo vero hintoihin, koska muulla tavalla nämä yrittäjät eivät tule selviytymään.

On keskusteltu varsin paljon aikataulusta, ja

tietyiltä osin tähän kritiikkiin voi yhtyä sikäli, että mikäli nämä esitykset olisi käsitelty tiistaina ensimmäisessä ja toisessa käsittelyssä, budjetin valmistumisaikataulu ei olisi lykkääntynyt millään muotoa, koska valtiovarainvaliokunta tulee saamaan budjettimietintönsä valmiiksi vasta viikon kuluttua maanantaina. Mutta haluan korostaa, että eduskunnan puhemiehen ja puhemiesneuvoston päätös on se, että nämä asiat käsitellään tänään. Minusta tietyllä tavalla, kun oppositio, ja kunnioitan oppositiota siitä, on saanut myös vastalauseensa eilen valmiiksi ja tehnyt hyvin vaikeissa olosuhteissa nopeata työtä, on kohtuullista, että pyritään sitten asiat myös nopeassa aikataulussa käsittelemään. Mutta tosiasia on se, että nämä asiat olisi budjetin valmistumisaikataulua viivyttämättä voitu käsitellä myös ensi viikon tiistaina.

Herra puhemies! Mielenkiintoista on myös se, että varsinkin ed. Luukkaisen mutta myös muun opposition taholta on arvosteltu hallitusryhmiä siitä, että on tehty siirtymäsäännöksiä ja on vapautettu kulttuuria, liikuntaa. Tältä osin haluan todeta, että mielestäni ne ratkaisut, joita tehtiin liikunnan ja kulttuurin osalta, ovat erittäin tärkeitä. Haluan omalta osaltani sanoa ja sen jokainen tietää, että varsinkin kulttuuri eli teatteri, musiikki ja tanssi olivat ainakin minua hyvin lähellä. Haluan korostaa sitä, että on hyvä, että tässä vaiheessa, kun kulutusksyntä nimenomaan näillä aloilla on poikkeuksellisen heikko ja kun tämä on hyvin ongelmallinen aloilla, joilla on yhteiskunnan tukemaa palvelutuotantoa, saadaan siirtymäsäännös. On seuraavan hallituksen asia sitten aikanaan katsoa, mitä näille jatkossa tehdään vuoden 95 jälkeen, ja silloin seuraava hallitus tekee poliittisen päätöksen näiden alojen osalta. Mutta mielestäni on selvä nähdä siitä listasta, joka hallitusryhmien kesken sovittiin, että nimenomaan kulttuuri ja liikunta olivat ne, jotka olivat kokoomukselle neuvotteluissa hyvin tärkeitä ja keskeisiä.

Herra puhemies! Kun ed. Laakso sanoi, että tämä merkitsi kannanottoa siihen, että vasta vuonna 96 EY-jäsenyys voisi olla ajankohtainen, koska on siirtymäsäännöksiä, ed. Laaksolle vain haluan todeta sen, että hän tuntuu olevan kaikkein paras oppilas EU-luokalla tällä hetkellä. Minun lähtökohtani on se, mitä EY:n tai EU:n kansallisten jäsenvaltioiden esimerkit osoittavat. Ei pidä pyrkiä olemaan paras oppilas vaan pitää myös uskaltaa tehdä kansallisia päätöksiä, jotka kuitenkin ovat jollakin tavalla ”EY-päätösten raameissa”.

Ed. Lehtinen: Arvoisa puhemies! Tosi asia on, että oppositio ei koskaan joudu sellaiseen tilanteeseen, jossa se todellisuudessa joutuisi tasapainottamaan budjetin. Oppositio voi aina esittää jonkin verran lisää etuuksiin ja aina vähemmän veronkiristyksiä tai muita maksuja, ilman että kokonaisuutta katsotaan. Kuitenkin on niin, että tuloja tarvitaan, jos menoista ei olla valmiita karsimaan. Tällaista menoista karsimisen valmiutta ei ole erityisesti ollut havaittavissa ainakaan opposition taholta.

Lyhyesti puutun vielä muutamaan asiaan. Olen edelleen sitä mieltä, että joukkoliikenteen subventio-osan verottaminen on veron verottamista. Kuten ed. Sasi totesi, bussiliikenne on kriisissä. Sen vuoksi onkin todella kummallista, että liikenneministeriö on nyt asettamassa bussiliikenteen kriisityöryhmän samassa ajassa. Jotenkin tämä vaikuttaa hieman kummalliselta. Tuntuu, että liikenneministeriön sisällä ei oikein informaatio kulje. Tosiasiassa joukkoliikenteen subventio-osan osalta voi todeta, että 9 prosentin verokanta tulee nostamaan lipun hintaa 18 prosenttia pelkästään veroa verolle -käytännön vuoksi. Jos joku sanoo, että siihen ei löytynyt sopivaa käytäntöä, se on hölynpölyä. Tässä salissa, etenkin hallituksessa, on aina keksitty keinot sen mukaan, mikä on ollut tavoite. Niin vaikeata asiaa ei vielä olekaan, jos siitä poliittisesti on sovittu, ettei sitä olisi pystytty myös teknisesti hoitamaan.

Ed. Ojala: Arvoisa puhemies! Ed. Sasi totesi, että seuraava hallitus saa korjata ne virheet, joita tässä yhteydessä tullaan päättämään. Tämähän nyt ei ollut mikään uutinen. Me olemme kuulleet hallituspuolueiden edustajilta toistuvasti, että seuraava hallitus saa korjata niitä virheitä, joita on tehty. Tämän me kaikki tiedämme. Valitettavaa vain on, että todellakin seuraavalle hallitukselle kaatuu syliin tavaton määrä virheitä, joita on tehty virheiden perään. Tämänkin lain osalta olisi ollut syytä ottaa aikalisä. Tämän lain säätämisen ei ole sellainen hoppu. Tosiasiaan on, että hallitus pelkää jo tulevia vaaleja ja te haluatte tämän lain saada väkisin voimaan, ettei se kaatuisi teidän syliinne seuraavissa vaaleissa. Siitähän tässä on kysymys. Mitään muuta kiirettä tällä lailla ei olisi vielä ollut.

Mielenkiintoista oli myös ed. Lehtisen puheenvuoro, kun hän yritti vähän ruikuttaa siitä, että oppositio ei joudu tasapainottamaan budjetia. Ed. Lehtinen, sitä vartenhan tähän maahan on valittu hallitus, että hallitus hoitaa asiat. Ei ole

opposition tehtävä tasapainottaa budjetia. On teidän tehtävänne, te olette hallituksessa, hoitaa tämän maan asioita. Oppositiossa me emme pysty niihin vaikuttamaan.

Mitä tulee ed. Lehtisen puheenvuoroon kriisityöryhmästä julkisen liikenteen osalta, on aivan totta, mitä hän sanoi, että jos asia olisi haluttu ratkaista tässä hallituksessa, olisi todella menetytty toisin kuin nyt tullaan tekemään. Mutta tämä hallitus haluaa ajaa joukkoliikenteen lamaan. Siitähän tässä on kysymys. Voidaan kriisityöryhmiä sitten aikanaan perustaa, mutta niiden tehtävä on lähes turha, kun ensin on tapettu joukkoliikenne tässä maassa.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ed. Sasi toi puheenvuorossaan esille, että verojaostosta löytyi enemmän ymmärrystä mallien verohelpotusten tekemiseen kuin VM:stä. Malleilla on ilmeisesti enemmän vaikutusta kokoomuksen kansanedustajiin kuin VM:n virkamiehiin. Mallien verohelpotusasiaa olikin ainoa asia, johon tehtiin verohelpotus kuulematta asianosaisia asian tuntijoina verojaostossa. Tästä voi tehdä vain sen johtopäätöksen, että kun tähän lopputulokseen päädyttiin, malleja on silloin ilmeisesti kuultu jossakin muualla.

Sitten, ed. Sasi, toistaiseksi olen vielä opposition kansanedustaja. Vai onko nyt käynyt niin, että hallitus on kaatunut tämän illan aikana ja vihreät joutuvat hallitusvastuuseen?

Ed. Backman: Herra puhemies! Kun ed. Lehtinen syytti oppositiota, mukaan lukien sosialidemokraatit, vastuuttomuudesta, ehkä ed. Sasi voi vielä vastauspuheenvuorossaan vastata tähän väitteeseen. Mielestäni oppositio esimerkiksi tämän lain käsittelyn yhteydessä usean pykälän osalta vielä viimeisinä päivinä ja viimeisinä tunteina teki esitykset, jotka pelastivat hallituksen ja tällä tavalla hallituspuolueet erittäin nololta lopputulokselta, jossa lakiin olisi jäänyt sellaisia aukkoja, jotka olisivat tienneet hallituksen kannalta useiden satojen miljoonien verotulojen menetyksen, ellei noita korjauksia ensi vuoden alkupuolella olisi tullut uudestaan käsiteltäväksi. Tässä mielessä mielestäni oppositio on joutanut ehkä vähän jo liikaakin korjatessaan hallituksen ja sen virkamiesten tekemiä esityksiä näinkin runsaasti.

Ed. Lehtinen: Arvoisa herra puhemies! Tullakseen vielä kerran kerratuksi totesin, että oppositio ei koskaan joudu tilanteeseen, jossa se

todellisuudessa joutuisi kokonaisuudessaan tasapainottamaan budjetin. Mielestäni, jos politiikkaa tehtäisiin todella niin, että tarjottaisiin aitoja ja todellisia vaihtoehtoja, olisi myös oppositiolla sellainen vaihtoehto, jossa olisivat menot ja tulot tasapainossa.

Lisäksi haluan ed. Backmanille todeta, että koska tämä oli melko sanatarkasti se, mitä sanoin, ja aivan sanatarkan version saa arkistosta, hän ei voi varmasti millään tavalla väittää, että olisin tämän asian käsittelyn yhteydessä syyttänyt oppositiota vastuuttomuudesta. On täysin kaksi eri asiaa, jos totean, että yleisesti ottaen ei ole kannettava vastuuta tai ei ole todellisuudessa tasapainotettava budjettia, ja sitten se, millä tavalla oppositio asiassa on työskennellyt. Sen tiedän ed. Backmanin osalta, että hän on myös myönteisesti vaikuttanut tähän lopputulokseen erinomaisesti valtiovarainvaliokunnassa.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Haluan lyhyesti todeta, että tuntuu siltä, että ed. Luukkainen on äärimmäisen huolissaan malleista. Täytyisi melkein pyytää psykologi Anderssonia ottamaan kantaa, mistä tämä oikein johtuu.

Haluan vain lyhyesti todeta, mitä malleihin tulee, että siltä osin valtiovarainvaliokunta on ottanut saman kannan kuin hallituksessa oli ja hallituksen alkuperäisessä esityksessä. Oikeastaan mallit eivät ole mikään merkittävä ryhmä. Kaikkein merkittävin ryhmä, joka kuuluu tähän kategoriaan, jonka välittämisen verovapaudesta on kyse, ovat luennoitsijat, johon kategoriaan kuuluu meistä varmaan aika moni. (Eduskunnasta: Lausujat!) — Mutta lausujat myös ja juontajat ja muut henkilöt.

Haluan antaa ed. Backmanille tunnustusta siinä suhteessa, että hyvässä yhteistyössä mietintöä on tehty, ja sanon, että hallitusryhmät ovat myös pyrkineet ottamaan huomioon niitä esityksiä, joita opposition taholta tulee, ja ottamaan niihinkin myönteistä kantaa, mikäli perusteet ovat olleet hyviä. Tietyllä tavalla paradoksaalista oli se, että viimeinen virhe, joka huomattiin lauantaiaamuna, oli virhe, joka, jos sitä ei olisi korjattu, olisi saattanut johtaa siihen, että joukkoliikenteen maksut olisivat olleet kokonaisuudessaan arvonlisäveron ulkopuolella. Tosiasia on se, että ne olisi varmasti korjattu kevään aikana, mutta tämä oli se korjaus, joka tehtiin.

Haluan vielä lyhyesti muistuttaa kaikkia, jotka käyttävät puheenvuoroja, myös ed. O. Ojalaa, siitä, että sitten kun vuosi 1995 on päättymässä ja

tehdään mahdollisia seuraavia muutoksia arvonlisäveroon, varmasti näitä puheenvuoroja, joita salissa kukin meistä on käyttänyt, tullaan lukemaan silloin ja muistuttamaan meitä kaikkia niistä.

Ed. L u u k k a i n e n : Herra puhemies! On ehkä tässä yhteydessä ed. Sasin puheenvuoron jälkeen syytä paljastaa, kuka näistä malleista oli niin äärettömän huolestunut verojaostossa, ja se oli nimenomaan ed. Sasi. En tiedä, kenen psykoapatin tutkimusta siinä sitten tarvitaan.

Ed. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Ai-noastaan korjaus ed. Sasin puheenvuoroon. En ole psykologi, olen psykiatri. En aio myöskään tehdä kaikille malleille mielentilatutkimusta, en ole mikään mallipsykiatri. (Naurua)

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi tulliverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 113
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 70.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi polttoaineverosta annetun lain liitteenä olevan verotaulukon muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 146
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71

T o i n e n v a r a p u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 71.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi arvonlisäveron palautusten takaisinperinnästä kunnilta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 244

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72.

Keskustelu:

Ed. Lahti-Nuutila: Arvoisa puhemies! Jo aikaisemmin arvonlisäverolain käsittelyn yhteydessä esitettiin lukuisia hyviä perusteluja tämän veromuutoksen siirtämiseksi vuodelle eteenpäin. Nyt käsiteltävässä laissa selviävät kouriintuntuvasti arvonlisäverolain monimutkaisuus, sekavuus ja vaikeus pelkistetyimmillään. Lakeja ei ole valmisteltu loppuun saakka, niitä ei ole viimeistelty edes jokaista jo nyt tiedettävää tilannetta varten. Onhan valtioneuvoston täytyntä tehdä päätös työryhmästä, joka selvittää arvonlisäveron palautusten kuntakohtaista kohtaantoa.

Kuntien osalta lukuisat epäselvät kysymykset olisi luonnollisesti pitänyt selvittää lainsäädännön valmistelun ja viimeistään eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Kunnilla on erittäin suuria vaikeuksia sopeuttaa toimintonsa arvonlisäverojärjestelmään jo 1.6.1994 lähtien, mikä on kaikkien meidän tiedossa. Sitä paitsi tämä tehtävä tuo runsaasti kustannuksia kunnallistaloudelle. Kun hallituksen politiikka vielä on tähännyt kunnallisten toimintojen rajuun supistukseen mm. valtionosuuksien useiden miljardien markkojen leikkauksella, olisi arvonlisäveron seurauksena kunnille tuleva kohtuuton lisärasitus pystyttävä poistamaan.

Mietinnön vastalauseessa on tähän esitetty selvä ratkaisumalli, jota jokaisen täällä olevan kunnallismiehen ja -naisen tulee luonnollisesti kannattaa. Vastalauseessa esitetään kunnilta perittävien arvonlisäveropalautusten takaisinperinnän vähentämistä siten, että kunnille ei aiheudu taloudellisia lisärasituksia arvonlisäverojärjestelmään siirtymisestä. Eräiden arvioiden mukaan, mikäli tätä vastalauseetta ei hyväksytä, kunnallistaloudelle tämä lisärasitus tulee olemaan noin 500—700 miljoonaa markkaa.

Ed. Backman: Herra puhemies! Tämä ns. arvonlisäveron hyvityspalautusjärjestelmä on jo

pelkkänä sanana hirviö. Se on käsitteellisesti erittäin vaikea. Siitä ns. rautalankamallin vääntäminen tuottaa suurta tuskaa. Kysymys on siitä, että kun kunnat maksavat arvonlisäveroa, ne saavat valtiolta sen hyvityksenä takaisin ja sen jälkeen vielä yhteen kertaan se maksetaan takaisin valtiolle päin palautuksena. On erittäin vaikea varmasti tämän salin ulkopuolelle selittää, miksi näin vaikea järjestely täytyy tehdä. Se täytyy tehdä sen takia, että ei ole pystytty yksiselitteisesti ratkaisemaan kuntien asemaa arvonlisäverojärjestelmässä, ja tämä selvittelytyö jatkuu varmasti tämän lain voimaan tultuakin. Nyt kuitenkin kunnille aiheutuu nettomääräisesti noin 500 miljoonaa markkaa menetystä uuteen arvonlisäverojärjestelmään siirtymisestä.

Me tulemme tekemään lain toisen käsittelyn yhteydessä esityksen, jossa tämä palautus ei olisi 77,5 prosenttia tasoltaan, vaan taso olisi 65 prosenttia. Tämän seurauksena kuntien taloudellinen asema nykyiseen liikevaihtoverojärjestelmään verrattuna säilyisi neutraalina.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 73 (HE 131)

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 74 (HE 195)

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 75 (HE 234)

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76 (HE 271)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään sunnuntaina kello 21.55.

Täysistunto lopetetaan kello 21.45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen